

☐	Kandidaatintutkielma
☒	Pro gradu -tutkielma
☐	Lisensiaatintutkielma
☐	Väitöskirja

Oppiaine	Yritysjuridiikka	Päivämäärä	29.3.2020
Tekijä(t)	Mira Lehtinen	Sivumäärä	71+liitteet
Otsikko	Leasingsopimus ja insolvenssi: leasingvelkojan asema vuokralleottajan insolvenssitilanteessa		
Ohjaaja(t)	Prof. Matti J.Sillanpää		

Tiivistelmä

Leasing on liiketoiminnan ympäristössä yleistynyt rahoitusmuoto, jonka avulla voidaan rahoittaa erinäisiä hankintoja. Leasingsopimuksia koskeva oikeudellinen lainsäädäntö on osittain puutteellista. Leasingsopimusten vakiintuneet muodot ovat tunnistettu, mutta yhtenäinen oikeudellinen sääntely leasingsopimusten osalta puuttuu. Tutkielmassa esitellään leasingsopimukset, niihin sovellettava oikeudellinen sääntely, sekä yleisesti tunnistetut vakiintuneet leasingsopimustyypit käyttöoikeusleasing ja rahoitusleasing.

Luotonanto on välttämätön toiminto markkinatalouden toimivuudelle. Yksittäiset velalliset saattavat ajautua ylivelkaantumisen myötä tilanteeseen, etteivät ne enää selviä veloistaan. Velallisen maksukyvyttömyys käynnistää insolvenssimenettelyn. Tutkielmassa tarkastellaan saneeraus- ja konkurssimenettelyn kulkua, ja niiden oikeudellisia vaikutuksia erityisesti velkojille.

Velallisen insolvenssimenettelyt aiheuttaa leasingvelkojalle riskejä. Tässä tutkielmassa käsitellään insolvenssimenettelyjen riskejä leasingvuokralleottajan näkökulmasta. Tutkielmassa käydään läpi saneerausmenettelyn keinot puuttua leasingvelkojan oikeuksiin, kun velkojan saamiset perustuvat käyttöoikeusleasingsopimukseen ja rahoitusleasingsopimukseen. Tutkielmassa esitellään vuokralleottajan konkurssin vaikutukset leasingvelkojalle.

Tutkielmassa havaitaan, että leasingvuokralleottajan riskipositio vuokralleottajan insolvenssitilanteessa on pitkälti riippuvainen siitä, suojaako hänen saamisiaan jokin esineoikeudellinen oikeus. Käyttöoikeusleasing ja rahoitusleasing eroavat toisistaan siten, että rahoitusleasingsopimus perustaa vuokralleottajalle tehokkaan panttioikeuden. Käyttöoikeusleasing ei tuo vuokralleottajalle samanlaista vakuusoikeudellista suojaa, vaan käyttöoikeusleasingin vuokralleottajan oikeudet liittyvät omistusoikeudellisiin kysymyksiin.

Avainsanat	Leasing, saneeraus, konkurssi
------------	-------------------------------

**TURUN
YLIOPISTO**
Kauppakorkeakoulu

**LEASINGSOPIMUS JA INSOLVENSSI:
LEASINGVELKOJAN ASEMA
VUOKRALLEOTTAJAN
INSOLVENSSITILANTEESSA**

Yritysjuridiikan
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Mira Lehtinen

Ohjaaja(t):
Prof. Matti J.Sillanpää

29.3.2020
Turku

The originality of this thesis has been checked in accordance with the University of Turku quality assurance system using the Turnitin OriginalityCheck service.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	7
1.1	Leasing	7
1.2	Insolvenssi.....	8
1.3	Tutkielman rakenne.....	9
2	LEASINGSOPIMUKSET	10
2.1	Leasingin taustaa	10
2.1.1	Leasingin historiaa	10
2.1.2	Leasingin eduista ja riskeistä.....	10
2.2	Oikeudellinen sääntely.....	12
2.2.1	Sopimusoikeus.....	12
2.2.2	Esineoikeus.....	14
2.2.3	Sopimusoikeuden ja esineoikeuden tulkinnasta	15
2.3	Vakiintuneet leasingsopimustyypit	17
2.3.1	Käyttöoikeusleasing	17
2.3.2	Rahoitusleasing	19
2.3.3	Vastuun määräytymisestä rahoitusleasingsopimuksissa .	21
2.3.4	Leasingin kohtelu kirjanpidossa	23
3	VELALLISEN INSOLVENSSSI	25
3.1	Saneeraus	26
3.1.1	Saneerausmenettelyn edellytykset.....	26
3.1.2	Saneerausmenettelyn esteet	30
3.1.3	Tuomioistuimen toimivalta	31
3.1.4	Saneerausmenettelyn kulku	32
3.1.5	Saneerausvelallisen konkurssi	36
3.2	Konkurssi.....	37
3.2.1	Konkurssin edellytykset	37

3.3	Konkurssimenettely pääpiirteittäin	40
3.3.1	Konkurssihakemus	40
3.3.2	Oikeuspaikan määräytyminen konkurssissa.....	42
3.3.3	Konkurssin oikeusvaikutukset.....	44
3.3.4	Pesänhoitajan tehtävät	45
3.3.5	Konkurssin raukeaminen.....	47
3.3.6	Konkurssipesän varojen jakaminen.....	47
3.4	Kansainvälinen konkurssimenettely	49
3.4.1	Eurooppalainen konkurssi	49
3.4.2	Pohjoismainen konkurssi.....	51
3.4.3	Autonominen konkurssi	53
3.4.4	Kansainvälisen konkurssioikeuden tulevaisuus	54
4	LEASINGSOPIMUS JA VUOKRALLEOTTAJAN INSOLVENSSI.....	56
4.1	Vuokralleottajan saneeraus	56
4.1.1	Leasingvelkojan saamisten määräytyminen yrityssaneerauksessa	57
4.1.2	Leasingiin perustuvien saatavien määrittäminen ennen ja jälkeen saneerausmenettelyn vireilletuloa	58
4.1.3	Velallisen mahdollisuus irtisanoa leasing sopimus saneerausmenettelyn alettua	60
4.1.4	Vahingonkorvaus ennen aikaisen irtisanomisen johdosta	60
4.2	Saneerausmenettelyn keinot puuttua leasingvelkojan saataviin	61
4.2.1	Maksuaikataulun muutokset.....	62
4.2.2	Suoritusten kohdentaminen velan ja pääoman kesken	62
4.2.3	Koron ja muiden luottokustannusten alentaminen	63
4.2.4	Velan maksaminen uudella lainalla.....	63
4.2.5	Pääoman alentaminen.....	64
4.3	Vuokralleottajan konkurssi	64
4.3.1	Konkurssipesän oikeus sijaantuloon	65

4.3.2	Leasingsopimuksen kohde-esine konkurssipesän varallisuuden realisoinnissa	66
4.3.3	Rahoitusleasingvelkojan panttioikeudesta konkurssissa .	66
4.3.4	Vuokralleottajan kansainvälinen konkurssi.....	68
YHTEENVETO		70
LÄHTEET		72

1 JOHDANTO

Yritykset tarvitsevat toimintansa jatkuvuuden tukemiseksi rahoitusta. Sisäisellä rahoituksella tarkoitetaan yrityksen tulorahoitusta, eli yrityksen toiminnasta kertyviä myynti-, korko- ja muita tuottoja. Ulkoisella rahoituksella tarkoitetaan oman sekä vieraan pääoman sijoituksia.

Investointeja mietittäessä yritykset joutuvat kartoittamaan erilaisia rahoitusvaihtoehtoja. Rahoitusvaihtoehtoja on useita, ja yrityksen tulisi valita näistä tarkoituksenmukaisimmat yrityksen taloudellisen tilanteen kannalta. Rahoitusvaihtoehdon valintaan vaikuttavat muun muassa rahoituksen käyttötarkoitus.¹

Kun yritys päätyy ulkoiseen rahoitukseen, tulee investoinnin rahoittajan harkittavaksi velallisen riittävän maksukyvyn arviointi. Velallisen vakavaraisuus ja tulorahoituksen riittävyys ovat tärkeitä seikkoja, jotka rahoittajan tulee ottaa huomioon tehdessään rahoituspäätöstä. Yrityksien investointien rahoituksessa voidaan käyttää erilaisia rahoitusmuotoja, jossa rahoitusjärjestelyn kohde toimii vakuutena. Tällöin varallisuusobjekti itsessään toimii rahoitusjärjestelyn vakuutena, eikä yrityksen tarvitse sitoa muuta varallisuuttaan järjestelyn vakuudeksi.²

1.1 Leasing

Leasing on maailmalla yleistynyt rahoitusjärjestely. Leasing termi käsittää kirjon erilaisia sopimuksia, joihin liittyy vuokraa koskeva elementti.³ Liiketoiminnassa turvaudutaan yhä useammin irtaimen esineen käyttömahdollisuuden omistajuuden asemesta. Tarvittava esine voi olla yritykselle liian kallis ostettavaksi, tai esineen vuokraus on oston sijasta tarkoituksenmukaisempi ratkaisu liiketoiminnalle.⁴

Yleisimmin tunnetut leasingsopimustyypit ovat rahoitusleasing ja käyttöoikeusleasing. Molemmat ovat yleistyneet erityisesti liiketoiminnan rahoitusmuotona. Kuluttajat voivat myös solmia leasing-sopimuksia, esimerkiksi hankkiessaan käyttöönsä kestokulutushyödykkeen tai ajoneuvon.⁵ Kuluttaja-leasingsopimukset on rajattu tämän tutkielman ulkopuolelle.

¹ Tepora 2013, s.17.

² Tepora 2013, s.17-18.

³ Tepora 2013, s.115.

⁴ Takki 1980, s.1.

⁵ Tepora 2013, s. 116.

Käyttöoikeusleasing muistuttaa hyvin pitkälti tavallista irtaimen esineen vuokraa. Käyttöoikeusleasing tehdään pääsääntöisesti kaksiasianosaisuuksessa. Vuokralleottaja maksaa esineen käyttöoikeudesta, ja vuokralleantaja vastaa esineen toimittamisesta ja huollosta. Esineen omistusoikeus säilyy vuokralleantajalla. Rahoitusleasingissä korostuu vuokraobjektin toimiminen järjestelyn vakuutena. Rahoittaja ostaa rahoituksen kohteen itselleen myyjältä, ja vuokraa kohteen vuokralleottajalle. Esine toimii rahoitusyhtiön vakuutena sopimukseen perustuvilla saatavilla.⁶

1.2 Insolvenssi

Velallinen voi ajautua tilanteeseen, jolloin se ei enää kykene maksamaan takaisin kaikkia saamiaan luottoja. Tällöin puhutaan ylivelkaantumisesta. Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan sitä, että velallisella ei ole varoja velkojen maksuun eikä myöskään mahdollisuutta saada uutta luottoa. Luottoyhteiskunnissa on päädytty määrittelemään oikeudelliset seuraamukset maksun laiminlyömiselle.⁷

Markkinataloudessa talousyksiköiden on kyettävä arvioimaan suhteellisen tarkasti, mitä muiden talousyksiköiden maksukyvyttömyydestä voi seurata. Sopimuksia solmivien yritysten on ennakoitava mahdollisuutensa käynnistää lakisääteinen insolvenssimenettely, mikäli velallinen laiminlyö sopimusvelvoitteensa. Insolvenssioikeuden säännökset ovat pääosin pakottavia, eli asianosaiset eivät voi keskinäisellä sopimuksella poiketa säädetystä menettelystä.⁸

Insolvenssimenettely on lakimääräinen järjestely, jolla velkoja saa viimekädessä pakkotoimin suorituksen saatavalleen. Insolvenssimenettely toteuttaa velallisen velkavastuun. Insolvenssimenettelyn kautta toteutettua velkavastuuta kutsutaan täytäntöönpanoksi. Suomen oikeudessa tunnettuja insolvenssimenettelyjä ovat ulosotto, konkurssi, yrityksen saneeraus ja yksityishenkilön velkajärjestely.⁹ Tässä tutkielmassa käsitellään konkurssia ja yrityksen saneerausta insolvenssimenettelynä.

Konkurssi on insolvenssimenettely, jossa velallisen koko varallisuus käytetään yhdellä kertaa kaikkien olemassa olevien velkojen maksuun niin pitkälle kuin se riittää.¹⁰ Yrityssaneeraus on järjestely, jolla parannetaan taloudellisiin vaikeuksiin joutuneen

⁶ Wuolijoki 2008, 826.

⁷ Koulu 2004d, s.4-5.

⁸ Koulu ym. 2009, s.46.

⁹ Koulu 2004d, s.7.

¹⁰ Koulu ym. 2009, s.99.

velallisen toimintaedellytyksiä. Saneerausyritykselle vahvistetaan räätälöity saneerausohjelma, jota kaikkien on noudatettava.¹¹ Konkurssin pohjimmainen tarkoitus on velallisyrittäjän varallisuuden muuttaminen rahaksi velkojen maksuun, kun taas saneerauksen tarkoituksena on parantaa yrityksen maksukykyä ja selviytymistä talousvaikeuksista.

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkielmassa tarkastellaan leasingsopimuksia, insolvenssimenettelyjä ja leasingin vuokralleantajan asemaan liittyvää riskiä vuokralleottajan konkurssi- ja saneeraustilanteessa. Tutkielmassa käsitellään kahta yleisesti tunnettua leasingsopimustyyppiä, käyttöoikeusleasingiä ja rahoitusleasingiä. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää leasingsopimuksen vuokralleantajan oikeuksia velallisen konkurssissa ja yrityssaneerauksessa, ja millaisin keinoin vuokralleottaja voi turvata oikeuksiaan. Tutkielmassa aihetta tarkastellaan näkökulmasta, jossa vuokralleottaja on yrityssaneerauksen tai konkurssin kohteena. Tutkielmassa keskitytään elinkeinoelämän sopimuksiin, joten kuluttajapuolen leasingsopimukset ovat rajattu tutkimuksen ulkopuolelle.

Tutkimusmetodina käytetään oikeusdogmatiikkaa, eli lainoppia. Oikeusdogmatiikan tehtävänä on selvittää voimassaolevan lainsäädännön kanta määriteltyyn oikeudelliseen ongelmaan. Lainopin avulla tulkitaan ja jäsenellään voimassaolevaa lainsäädäntöä, ja pyritään löytämään vastaus siihen, miten käsillä olevassa tilanteessa tulisi lainsäätäjän näkökulmasta toimia. Tulkinnalla tarkoitetaan oikeussääntöjen tutkimusta yleisesti, sekä sääntöjen sisällön selvittämistä. Jäsentelyllä, eli systematisoinnilla, pyritään luomaan ja kehittämään oikeusjärjestelmää loogiseksi kokonaisuudeksi.¹² Tutkielmassa sovelletaan oikeuslähdeoppia, jonka mukaan oikeuslähteet voidaan jaotella vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin ja sallittuihin oikeuslähteisiin.¹³ Ratkaisuja pyritään löytämään oikeustieteellisestä keskustelusta ja tuomioistuimien ratkaisuksista.

¹¹ Koulu ym. 2009, s.625.

¹² Husa – Mutanen – Pohjolainen 2005, s.13–14.

¹³ Aarnio 1989, s.220-221.

2 LEASINGSOPIMUKSET

2.1 Leasingin taustaa

Leasing-termi voi käytännössä tarkoittaa monenlaisia sopimuksia, joissa tarkoituksena on perustaa vuokrajärjestely sopimuskumppanien välille. Leasing-termi on johdettu englanninkielisestä verbistä "to lease", eli vuokrata. Leasingsopimus käsittää laajan kirjon erilaisia vuokraussopimuksia, mutta yleisesti Suomessa sekä maailmalla leasingillä tarkoitetaan rahoitusleasingiksi (financial leasing) kutsuttua sopimustyyppiä.¹⁴

2.1.1 Leasingin historiaa

Leasing rahoitusmuotona on alunperin lähtöisin Yhdysvalloista. Ensimmäisiä liiketoimintaan perustuvia leasingsopimuksia solmivat yhdysvaltalaiset puhelinyhtiöt 1800-luvulla. Bell Telephone Company, perustettu 1877, oli tiedettävästi ensimmäinen yritys, jonka liiketoiminta perustui laitteiden vuokraukseen, eikä myyntiin. Leasingin suosion kasvuun vaikutti Yhdysvaltojen kiihtynyt teollisuuskasvu toisen maailmansodan jälkeen. Yrityksien rahoitusmahdollisuudet sisäisesti sekä ulkoisesti olivat kasvusta huolimatta rajalliset, joten välilliselle rahoitusleasingtoiminnalle oli kysyntää. Suora leasingtoiminta vaati vuokranantajalta huomattavasti pääomaa, jota kaikilla tuottajilla ei ollut. Vuonna 1952 perustettiin ensimmäinen rahoitusleasingyhtiö United States Leasing Corporation.¹⁵

Euroopassa leasingsopimukset yleistyivät liiketoiminnassa samoihin aikoihin 1960-luvulla. Ensimmäinen rahoitusleasingyhtiö perustettiin Englannissa vuonna 1960, ja Ruotsissa perustettiin kolme leasing-yhtiötä 1964. Suomessa leasingsopimusten yleistyminen erinäisten tilastojen perusteella tapahtui 1980-luvun alkupuolella. Leasingtoiminta kuluttajapuolella oli selvityksien mukaan vähäistä.¹⁶

2.1.2 Leasingin eduista ja riskeistä

Leasingsopimusten taloudellinen hyöty kohdistuu suurimmalta osin vuokralaiselle. Suurimpana etuna voidaan mainita se, että järjestely ei sido vuokralaiselta pääomaa. Vuokralainen saa kaikki esineen tuoman tuotantohyödyn itselleen käyttöön ilman suorita

¹⁴ Tepora 2013, s.115.

¹⁵ Millqvist 1987, s.28, Nyström 1981, s.8 sekä Takki 1980, s.250-251.

¹⁶ Tuomisto 1988, s.27. kts. myös Millqvist 1987, s.29 ja Nyström 1981, s.8.

pääomansijoituksia kyseiseen investointiin.¹⁷ Tämä järjestely luonnollisesti mahdollistaa investoinnit yrityksille, joilla ei ole vapaata pääomaa. Toisaalta järjestely myös mahdollistaa investoinnin yrityksille, joiden taloudellinen tila yleisesti ottaen on heikko.

Leasingsopimus on voimassa tietyn sopimuskauden ajan. Tuotantovälineiden nopea kehitys ja jatkuva innovointi on ollut omiaan kasvattamaan leasingsopimuksien suosiota. Leasingsopimus tuo vuokralaiselle edun, että tuotantovälineestä on mahdollista hankkiutua eroon leasingsopimuksen umpeuduttua. Esimerkiksi koneet saattavat vanhentua hyvinkin nopeasti uusien tehokkaampien mallien ilmestyessä markkinoille. Leasingsopimukset mahdollistavat laitteiden uusinnan pääosin pääomariskittömästi, sillä vuokralleottajan ei tarvitse kantaa laitteen jäännösarvoriskiä. Kone saattaa olla käyttöajan jälkeen täysin arvoton, ja mahdollisesta jälleenmyynnistä aiheutuu usein lisäkustannuksia. Jälleenmyyntimarkkina saattaa olla hyvin rajallinen, ja vanhentuneen laitteen kysyntä heikkoa.¹⁸ Usein riski jäännösarvosta pyritäänkin minimoimaan sisällyttämällä jäännösarvo vuokrahinnoitteluun.¹⁹

Leasing tuo mukanaan verosuunnittelun mahdollisuuden. Esimerkiksi käyttöoikeusleasingissä vuokramaksut ovat verotuksessa vähennyskelpoisia. Käyttöleasingin kohdetta ei merkitä vuokralleottajan taseeseen, joten käyttöesine tulee poistettua täysin kirjanpidossa vuokranmaksujen myötä. Mikäli omaisuus merkittäisiin taseeseen, jouduttaisiin tekemään normaali menojäännöspoisto. Poistot saa tehdä ainoastaan esineen omistaja, eli leasingsopimuksessa vuokralleantaja.²⁰

Leasingsopimuksissa on omat riskinsä. Vuokralleantajan heikko maksukyky luo riskin vuokralleantajalle. Vuokralleantajan on syytä arvioida vuokralleottajan maksukykyä suhteessa sopimuskauden pituuteen. Lisäksi vuokralleantajan tulisi varmistaa, että vuokralleottajalla on tosiasiallinen mahdollisuus saada esineen käytöstä leasingvuokraa vastaava tuotto. Muutoin investointi ei ole kannattava.

¹⁷ Takki 1980, s.256.

¹⁸ Takki 1980, s.256-257.

¹⁹ Tepora 2013, s.149.

²⁰ Huotari 2003, s.3 ja Leppiniemi 2003, s.239.

2.2 Oikeudellinen sääntely

2.2.1 Sopimusoikeus

Vaihdannan ja luotonannon toimintaympäristön muutos on osittain johtanut siihen, että rajanveto sopimus- ja sivullissuhteiden välille on hämärtynyt, ja sopimusoikeuden normien soveltamisala on laajentunut. Muutokset taloudellisessa toimintaympäristössä ovat aiheuttaneet oikeussuhteiden verkottumista ja sopimuksen henkilöllisen ulottuvuuden kasvua. Oikeudellisen ennakoitavuuden edellyttämien riittävän täsmällisten kriteerien asettaminen on käynyt haasteelliseksi.²¹

Leasingsopimuksista ei ole olemassa siviilioikeudellista sääntelyä. Sopimusoikeudessa ei ole myöskään määritelty leasingsopimuksia omana sopimustyyppinä.²² Suomen oikeuskirjallisuudessa on pitkään noudatettu periaatetta, että sopimusoikeudessa ei tunneta tyyppipakkoa, kun taas esineoikeudessa tyyppipakolla on merkitystä. Tämä kuvastaa sopimusoikeuden ja esineoikeuden peruseroja. Sopimusoikeudessa tarkastelukohteena on sopimusosapuolet ja näiden keskinäinen oikeussuhde ja sen luomat vastuut ja velvollisuudet. Esineoikeudellisen tyyppipakon perusteena voidaan pitää tarvetta rajata esineoikeudellista suojaa nauttivien sopimusosapuolien mahdollisuuksia luoda kolmansia sitovia oikeuksia.²³

Sopimusoikeudellinen lainsäädäntö on pääsääntöisesti sopimustyyppikohtaista, ja kuten edellä mainittiin, leasingsopimus ei ole vakioitu sopimustyyppi. Sopimustyyppillä ei ole sopimuksen oikeudellisessa arvioinnissa sellaista perustavanlaatuista merkitystä, että sopimukseen perustuvien oikeuksien suoja ja täytäntöönpanokelpoisuus riippuisi suoraan siitä. Rajanvedolla on enemmän merkitystä silloin, kun on tunnistettava, onko kyseessä erillisellä lailla säännellystä sopimustyyppistä.²⁴ Taloudellisen toiminnan jatkuva kehitys muuttaa sopimuskäytäntöjä, jolloin vahva tyyppipakko ei ole mahdollinen, saati toivottu tilanne. Liiketoiminnassa syntyvät sopimukset ovat usein monimutkaisia ja sisällöltään vaihtelevia. Käytäntö on osoittanut, että liikesopimusten tarkka oikeudellinen vakioiminen on haastavaa.

²¹ Tammi-Salminen 2010, s.607.

²² Tutkielmassa viitataan useassa kohdassa leasingsopimukseen sopimustyyppinä. Tällä ilmauksella tarkoitetaan leasingsopimusta sen yleiseen muotoon ja sisältöön viitaten, eikä sopimustyyppiä sen oikeudellisessa tunnistettavuudessa.

²³ Halila ja Hemmo 2008, s.19-20

²⁴ Tammi-Salminen 2010, s.607.

Leasingsopimukset kuuluvat siis lailla sääntelemättömien sopimusten piiriin. Tällaisiin sopimuksiin sovelletaan sopimusoikeuden yleisiä periaatteita ja arviointiin haetaan tukea yhdenmukaisista sopimusoikeudellisista erityislaeista. Sopimuksen määrittäminen jonkin tunnetun sopimustyyppin piiriin ei näin ollen ole edellytyksenä sopimuksen pätevyydelle ja vaatimusten suojaamiselle.²⁵ Sopimustyyppien erottelun merkitys liittyy lähinnä sovellettavan lain määräytymiseen. Leasingsopimuksia voidaan arvioidaessa jaotella oikeudessa tunnistettujen sopimustyyppien mukaan, mutta se ei vaikuta suoraan sovellettavan lain määräytymiseen.²⁶

Vakiintuneiden sopimustyyppien oikeusvaikutuksien jäsentämisellä voidaan turvata oikeusjärjestelmän ennakoitavuutta etenkin riitatilanteissa. Tunnistetun sopimustyyppin käyttö toisaalta myös tuo varmuutta sopimusosapuolille, koska kaikista sopimussuhteesta noudatettavista säännöistä ei tarvitse sopia erikseen, vaan osapuolet voivat luottaa yleisen sopimuskäytännön soveltamiseen. Leasingsopimusten kohdalla tuleekin pohdittavaksi, onko kyseinen sopimusjärjestely vakiintunut siinä määrin, että voitaisiin muuttaa vakiintunutta sopimustyyppiajattelua.²⁷

Leasingsopimusten kenttä on hyvin moninainen, joten ongelmalliseksi tulisi määrittellä oikeudelliset tunnusmerkit kaikenkattavasti. Lisäksi kyseessä on alati kehittyvä sopimusmuoto, joka omalta osaltaan hankaloittaa pysyvää oikeudellista määrittelyä. Yleisesti tunnistettujen leasingsopimusmuotojen liittymäkohtia vakiintuneisiin sopimustyypeihin käsitellään tarkemmin myöhemmin tässä luvussa. Huomattavaa kuitenkin on se, että rahoitusleasing sopimusmuotona on saanut huomattavasti vahvempaa jalansijaa sopimuskäytännössä, kuin muut leasingsopimuslajit.

Leasingsopimukset ovat lähtökohtaisesti muotovapaita. Sopimusvapautta rajoittavia muutosäännöksiä voidaan soveltaa leasingsopimukseen vai siltä osin, kun leasingsopimus kuuluu kyseisen muutosäännöksen alaisuuteen. Muotovaatimuksista poikkeaminen ei kuitenkaan vaikuta leasingsopimuksen sitovuuteen.²⁸

Leasingsopimukset tehdään usein käyttäen vakiosopimuksia. Vakioehdot ovat aina toisen sopimusosapuolen laatimia, jolloin sopimuksen toisella osapuolella on hyvin vähän vaikutusvaltaa sopimusehtojen sisältöön. Leasingsopimusehdot ovat vuokralleantajan laatimat, jolloin vuokralleottaja saattaa joutua hyväksymään ehdot sellaisenaan.

²⁵ Halila ja Hemmo 2008, 20-21.

²⁶ Hemmo 2007, s.29.

²⁷ Tammi-Salminen 2010, s.607-608.

²⁸ Tuomisto 1988, s.139-141.

Vakioehtoja sisältäviin leasingsopimuksiin sovelletaan normaalisti ankaria ja yllättäviä ehtoja koskevaa korostamisvaatimusta siinäkin tapauksessa, että osapuolet ovat elinkeinonharjoittajia.²⁹ Vakioehtoihin pätee epäselvyyssääntö, jonka mukaan epäselvää sopimusehtoa tulkitaan laatijan vahingoksi. Epäselvyyssääntö toimii tietynlaisena sanktiona ehtojen laatijalle, ja ohjaa sopimusehtojen laatijaa menettelemään huolellisesti ja määrittelemään ehdot riittävän yksiselitteisesti.³⁰

2.2.2 Esineoikeus

Tukea leasingsopimusten oikeudelliseen arviointiin haetaan usein tukea irtaimen esineen vuokrauksesta, erityisesti omistusoikeuden määräytymisestä vuokrasuhteessa. Irtaimen esineen vuokrauksesta ei ole paljoa lainsäädäntöä.³¹ Tässä yhteydessä on todettava, että irtaimen esineen vuokran säännökset ja periaatteet eivät tuo toivottua tulkinta-apua kaikille leasingsopimustyypeille. Irtaimen esineen vuokra toimii lähtökohtaisesti tukena vain käyttöoikeusleasingin oikeudelliseen arviointiin. Rahoitusleasingiä tulisi arvioida sille vakiintuneiden käytäntöjen ja periaatteiden mukaisesti. Tämä on kuitenkin osittain hankalaa vähäisen oikeuskäytännön ja vahvojen sopimusoikeudellisten perinteiden johdosta. Tähän aiheeseen palataan tarkemmin jaksossa 2.3.3.

Esineen käyttöoikeus on rajoitettu esineoikeus, eli käyttöoikeuden haltijalla on vain ne oikeudet sopimuksen kohteena olevaan esineeseen, jotka ovat sopimuksessa nimenomaisesti määrätty. Esineen vuokraaja säilyttää oikeudellisen asemansa esineen omistajana. Varallisuusoikeudellisessa järjestelmässä on annettu erityistä merkitystä oikeuksien jaolla esine- ja velvoiteoikeuksiin. Esineoikeudet on katsottu olevan vahvoja oikeuksia, ja velvoiteoikeudet heikkoja oikeuksia. Omistusoikeus on vahva esineoikeus, joka syrjäyttää heikomman velvoiteoikeuden, eli vuokraoikeuden.³²

Vahva esineoikeus toi mukanaan kysymyksen vuokralleottajan esineoikeudellisesta asemasta. Irtaimen esineen vuokraus ei estä esineen omistajaa myymästä vuokrakohteena olevaa esinettä omistajanvaihdestarkoituksessa. Aiemmin lain tulkinnassa tukeuduttiin vahvasti ”kauppa rikkoo vuokran” -periaatteeseen. Tällä haluttiin suojata omistusoikeuden vaihdantafunktiota. Uudella esineen omistajalla oli oikeus irtisanoa

²⁹ Hemmo 2008, s.167-169 ja Tepora 2013, s.120.

³⁰ Hemmo 2008, s.638.

³¹ Tepora 2013, s.119.

³² Tepora 2013, s.119-124.

vuokrasopimus ja saada esine käyttöönsä. Tätä tulkintaa voidaan selittää edellä mainitulla jaottelulla vahvoihin ja heikkoihin oikeuksiin.³³

Pohjoismaisessa oikeustieteessä näin yksiselitteinen tulkinta oli ongelmallinen. Periaate korvattiin sittemmin oikeusteoreettisesti nykyaikaan paremmin soveltuvien ratkaisukeinoin. Yhteiskunnan kehitys on tuonut muutoksia tulkintaan erityisesti maanvuokraa ja huoneenvuokraa koskevan erityislainsäädännön myötä. Vuoden 1995 maakaassa kiinteään omaisuuteen kohdistuva omistusoikeus ja vuokraoikeus asetettiin saman vahvuiseksi. Yhteentörmäykset omistusoikeuden ja vuokraoikeuden osalta voidaan ratkaista aikaprioriteetti- ja ekstintiosäännöillä. Aikaprioriteetillä tarkoitetaan sitä, että ajallisesti ensin perustettu oikeus on vahvempi, ja ekstintiosääntö antaa etusijan vilpittömän mielen kohteelle.³⁴

Suomalaisessa oikeuskirjallisuudessa irtaimen esineen vuokraoikeuden haltijan sivullissuojaa on käsitelty suhteellisen vähän. Suomen oikeuskirjallisuudessa vallitseva kanta on se, että vuokralleottajan oikeudet esineeseen väistyvät luovutuksensaajan sekä vuokralleantajan ulosmittaus- ja konkurssivelkojien tieltä. Vuokralleottajalle ei synny hallinnollista suojaa esineelle. Vuokralleottaja on oikeutettu vaatimaan vahingonkorvausta menetetyistä vuokraoikeudesta, mutta esineoikeudellista sivullissuojaa ei ole toistaiseksi tunnustettu.³⁵ Leasingsopimus on usein taloudellisesti hyvin merkittävä järjestely vuokralleottajalle, ja yrityksen tuotantomahdollisuudet voivat olla täysin sidottu leasingesineen käyttömahdollisuuteen.³⁶

On siis selvää, että ”kauppa rikkoo vuokran” -periaatteen soveltamista olisi syytä pohtia kriittisesti nykyisen toimiympäristön kehityksen myötä. Korkein oikeus ei ole toistaiseksi antanut ennakkoratkaisua koskien vuokralleottajan esineoikeudellista asemaa.³⁷

2.2.3 Sopimusoikeuden ja esineoikeuden tulkinnasta

Sopimus ja kolmas on erityisen merkityksellinen tema leasingsopimuksia tarkasteltaessa. Tarve vuokralleottajan oikeuksien suojaamiselle on vahvasti yhteydessä viime vuosina keskustelua herättäneisiin varallisuus oikeudellisiin teemoihin. Esine- ja

³³ Tepora 2013, s.123.

³⁴ Tepora 2013, s.124-125.

³⁵ Takki 1980, s.227-228.

³⁶ Tepora 2013, s.164.

³⁷ Tepora 2013, s.126-127.

velvoiteoikeus lähestyvät sopimus ja kolmas -teemaa eri osapuolten näkökulmasta. Velvoiteoikeudessa tarkastelun pääkohteena ovat oikeustoimen osapuolten väliset suhteet, kun taas esineoikeudessa keskitytään sivullissuhteiden tarkasteluun.³⁸

Lähtökohtaisesti perusteltuna kantana on pidetty tulkintaa, että sopimus sitoo ja velvoittaa vain sen osapuolia. Toisin sanoen, kolmannen oikeuksista ei voi sopia. Tilanteessa, jossa vuokrakohteen omistaja myy vuokratun esineen edelleen, tulee kuitenkin pohdittavaksi, millainen vaikutus velvoiteoikeuteen perustuvalla kaupalla on aiemmin solmittuun vuokrasopimukseen. Toisin sanoen: milloin kolmas saa oikeuksia sopimuksen perusteella? Oikeudenalojen väliset erot luovat hyvin erilaiset lähestymistavat asiaan ja merkityksellisiin argumentteihin. Molempia oikeudenaloja yhdistää kuitenkin kysymys siitä, kuka on sopimukseen nähden kolmas ja miten läheinen liityntä kolmannella on sopimukseen.³⁹

Aiemmin mainittu taloudellisen toiminnan verkottuminen on osittain johtanut perinteisen sopimusvastuun laajenemiseen myös sopimuksen asianosaisten ulkopuolelle. Erityisesti rahoitusleasingin kohdalla saattaa olla käsillä tilanne, jossa osapuolet eivät ole keskenään sopimussuhteessa, mutta eivät myöskään toisilleen vieraita. Tällaisissa tilanteissa tulee arvioitavaksi, voidaanko näiden osapuolten välillä nähdä olevan oikeudellisesti merkityksellinen suhde, jota voitaisiin lähestyä samoista lähtökohdista kuin sopimussuhdetta.⁴⁰

Ratkaisua kollisiotilanteisiin voidaan löytää julkisuusperiaatteen kautta. Julkisuusperiaatteen keskeinen funktio on suojata vaihdannan toimijoiden luottamusta. Julkisuusperiaatteen mukaan sivullisiin ulottuvan oikeusvaikutuksen tulee perustua näiden havaittavissa oleviin seikkoihin. Sivullisen luottamusta pyritään suojaamaan tiettyihin oikeudellista määräysvaltaa ilmentäviin seikkoihin, esimerkiksi varallisuuskohteen hallinta. Luottamuksensuoja on sopimusoikeudessa keskeinen periaate kolmannen hyväksi tehtyjen sopimusten oikeusvaikutuksia arvioitaessa.⁴¹

On ehdotettu, että julkisuusperiaate toimisi ratkaisuperusteena kollisiotilanteissa. Tällöin sivullissitovuus syntyisi varallisuus oikeuksien osalta silloin, kun julkisuusperiaate täyttyy. Tämä tulkinta tukisi vuokralleottajan oikeutta säilyttää vuokrasuhde voimassa esineen omistajanvaihdoksesta huolimatta. Tällainen

³⁸ Tammi-Salminen 2007, s.370-371.

³⁹ Tammi-Salminen 2007, s.372-278.

⁴⁰ Hemmo 2007 s.621-622 ja Tammi-Salminen 2003, s.96-97.

⁴¹ Hemmo 2007, s.110 ja Tammi-Salminen 2007, s.385-386.

tulkintakanta on ollut esillä oikeuskirjallisuudessa, mutta vaatisi oikeuskäytännöltä tukea toteutuakseen tosiasiallisesti.⁴²

Vahingonkorvausvelvollisuus on tuotu esiin yhtenä kolmatta suojaavana tekijänä. Vahingonkorvausvelvollisuus suojaa oikeudenhaltijaa mahdollisten myöhempien sopimuksien loukkauksilta hänen oikeuttaan kohtaan. Korvattavaksi tuleva vahinko on yleensä lähinnä varallisuusvahinko. Vahingonkorvauslaki ei kuitenkaan tarjoa yksiselitteistä määritelmää varallisuusvahingolle. VahL 5:1:ssä puhutaan korvauksesta ”sellaisesta taloudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon”. Määritelmän mukaan ei ole selvää, mitä taloudellisella vahingolla, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon, tarkoitetaan. VahL 5:1:n mukaan puhdas varallisuusvahinko korvataan ainoastaan, ”milloin vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla tai julkista valtaa käytettäessä taikka milloin muissa tapauksissa on erittäin painavia syitä”.⁴³

Kolmannen oikeus saada vahingonkorvausta on usein liitetty oppiin sopimussuhteen häirinnästä korvausvastuun syntymisen perustana. Sopimussuhteen häirintää voidaan pitää sopimuksenulkoisen varallisuusvahingon korvattavuuden edellytyksenä erityisen painavana syynä. Toisaalta osapuolten välillä voidaan nähdä olevan sellainen oikeudellisesti merkittävä suhde, että korvausvastuuta voidaan arvioida sopimusperusteisena.⁴⁴ Vahingonkorvaus oikeussuojakeinona on kuitenkin osittain puutteellinen, sillä esimerkiksi leasingsopimuksen kohdalla on vaikeaa määrittää sitä taloudellista vahinkoa, joka kolmannen oikeuksien rikkomisesta aiheutuu.

2.3 Vakiintuneet leasingsopimustyypit

2.3.1 Käyttöoikeusleasing

Käyttöoikeusleasing (operational leasing) muistuttaa paljon tavanomaisen irtaimen esineen vuokrausta. Ero tavallisesta irtaimen vuokrasta on yleensä siinä, että käyttöoikeusleasingissä vuokralleantajalla on vastuu esineen ylläpidosta ja mahdollisista huoltotoimenpiteistä.⁴⁵ Käyttöoikeusleasing onkin yleinen järjestely esimerkiksi kone- ja laitetuottajille.⁴⁶ Tällaisiin tavaroihin liittyy usein paljon huoltotoimenpiteitä, jotka

⁴² Tammi-Salminen 2007, s.386-389.

⁴³ Sandvik 2010, s.25-26.

⁴⁴ Tammi-Salminen 2007, s.389-390.

⁴⁵ Arnesdotter 1984, s.7.

⁴⁶ Tepora 2013, s.128.

voidaan ennakkoon sisällyttää laitevuokriin. Käyttöoikeusleasing on myös erinomainen jakelukanava tämäntyyppisillä markkinoilla. Käyttöoikeusleasing on hyvä keino sitouttaa asiakkaita pidemmällä aikavälillä, ja tätä kautta avata mahdollisuuksia lisämyynille.

Olennainen ero käyttöoikeusleasingin ja rahoitusleasingin välillä on vuokraesineen vakuuselementti. Käyttöoikeusleasingin oikeusvaikutukset määräytyvät tavanomaisen irtaimen esineen vuokrauksen mukaan. Vuokraesine ei siis luo vuokralleantajalle vakuusoikeutta käyttöoikeusleasingsopimuksessa.⁴⁷ Käyttöoikeusleasingissä vuokrakohde palautuu vuokrasopimuksen päätyttyä vuokranantajalle. Esine voidaan usein myös vuokrata uudelleen kolmannelle.⁴⁸

Irtaimen esineen vuokrasta ei ole erikseen säädetty laissa. Erityissääntelyn puuttumisen vuoksi käyttöoikeusleasingiin voidaan soveltaa yleisiä sopimusoikeuden sääntöjä ja periaatteita. Mikäli kyseessä on elinkeinonharjoittajien välinen käyttöoikeusleasing, sopimuksen tulkintaan voidaan hakea analogista tukea kauppalain säädöksistä (KL 27.3.1987/355). Kauppalaki on dispositiivista oikeutta, eli osapuolet voivat sopia vapaasti sopimuksen ehdoista.⁴⁹

Käyttöoikeusleasingin erityispiirteenä on usein verrattain lyhyt leasingaika. Sopimus ei kata koko esineen taloudellista käyttöikä, josta johtuen yksi vuokrasopimuskausi ei kata esineen hankintahintaa. Tästä johtuen käyttöoikeusleasingin kohde annetaan useamman kerran perättäin vuokralle.⁵⁰ Vuokralleottaja voi myös vaihtua. Käyttöleasingsopimus voidaan muotoilla siten, että sopimus voidaan uusida, tai vuokraesine voidaan vaihtaa uuteen tietyin väliajoin.⁵¹ Vuokralleottajalle varataan usein mahdollisuus irtisanoa käyttöoikeusleasing lyhyehkön käyttöajan jälkeen.⁵²

Vuokralleottajalle lyhyt sopimuskausi ja sopimuksen uusimismahdollisuus on ehdottomasti hyödyllistä. Esimerkiksi autot ja matkapuhelimet kehittyvät nopeasti, joten vuokrattu esine voi vanhentua lyhyessäkin ajassa. Nopea irtisanominen helpottaa sopimuksesta aiheutuvien kustannuksien lakkauttamista, mikäli vuokralleottaja toteaa, ettei esine tuo toivottua taloudellista hyötyä, tai sopimuksen irtisanominen on muuten tarpeen.

⁴⁷ Tepora 2013, s.128.

⁴⁸ Tepora 2012, s.394.

⁴⁹ Tepora 2013, s.119.

⁵⁰ Takki 1980, s.241.

⁵¹ Millqvist 1987, s.34-35.

⁵² Takki 1980, s.241.

Käyttöoikeusleasingissä on pääsääntöisesti kaksi sopimusosapuolta, vuokralleantaja ja vuokralleottaja. Vuokralleantaja vastaa sopimuksen mukaan esineen toimituksesta ja mahdollisista huolloista. Vuokralleottaja on velvollinen maksamaan sopimuksenmukaisen vuokran esineen käytöstä sopimuskauden ajalta. Irtaimen esineen vuokrausta koskeva sopimus on vapaamuotoinen, ja osapuolet voivat sopia oikeuksista ja velvollisuuksista haluamallaan tavalla. Liiketoiminnallisessa vuokraustoiminnassa käytetään usein vakioehtosopimuksia. Vuokralleottajalla on tosiasiassa rajalliset mahdollisuudet vaikuttaa vuokrasopimuksen sisältöön. Vakioehtojen laatijalla on etulyöntiasema ja hän laatiikin sopimusehdot yleensä itselleen edullisella tavalla.⁵³ Ehtojen laatija kantaa kuitenkin riskin yllättävistä ja ankarista sopimusehdoista.⁵⁴

Käyttöoikeusleasing on mahdollista järjestää käyttäen ulkopuolista rahoittajaa, jolle sopimus voidaan siirtää rahoitettavaksi sopimuksen myynnillä tai panttauksella.⁵⁵ Tällainen järjestely ei ole kuitenkaan välttämätöntä toisin kuin rahoitusleasingin yhteydessä. Useimmiten käyttöoikeusleasingin rahoitustilanteita ovat esimerkiksi autojen leasingisopimukset, jotka ulkopuolinen rahoituksentarjoaja rahoittaa, ja saa vastineeksi vakuuden vuokralleantajalta.⁵⁶

Irtaimen esineen vuokraus ei käytännössä estä esineen omistajaa myymästä esinettä kolmannelle. Vuokralleottajan esineoikeudellisesta suojasta ei ole olemassa nimenomaisia yleissäännöksiä, joten ratkaisut näiltä osin on oikeuskäytännön varassa. Vuokralleottaja voi vaatia vuokranantajalta vahingonkorvausta, mikäli hän menettää esineen käyttöoikeuden sopimuskauden aikana. Vuokrattava esine voi olla vuokralleottajalle erityisen tärkeä liiketoiminnan edellytys, joten vuokralleottajalla on intressi ottaa sopimukseen ehto sivullisen vuokraoikeuden säilyttämisestä vuokrasopimuksen ehtojen mukaisesti. Tällöin vuokralleottajalla on sitova oikeus jatkaa vuokrasuhdetta luovutuksensaajan kanssa.⁵⁷

2.3.2 Rahoitusleasing

Rahoitusleasingin taustalla on usein yrityksen investointiongelma. Yrityksellä ei välttämättä ole tarvittavaa pääomaa hankkiakseen käyttöomaisuutta. Vakuuskelpoinen

⁵³ Hemmo 2007, s.137.

⁵⁴ Wilhelmsson 2008, s.92-97.

⁵⁵ Tuomisto 1988, s.427-432.

⁵⁶ Huotari 2003, s.9-10.

⁵⁷ Tepora 2013, s.123-130.

omaisuus saattaa olla jo vakuutena aiemmille luotoille. Yrityksellä ei välttämättä ole tarvetta saada esinettä omistukseensa, vaan yritykselle ratkaisevaa on esineen tuoma käyttöhyöty.

Kuten edellä mainittiin, rahoitusleasing on yleisin käytetty leasingin muoto, ja usein puhuttaessa leasingista tarkoitetaan yksinomaan rahoitusleasingia. Rahoitusleasing eroaa oleellisesti muista leasingjärjestelyistä. Rahoitusleasing perustuu kolmikantajärjestelyyn, jossa osallisia ovat vuokraobjektin myyjä, vuokralleottaja ja rahoittaja. Vuokralleottaja valitsee itsenäisesti tarvitsemansa esineen ja sopivan toimittajan, eli myyjän. Toimittaja tekee ulkopuoliselle rahoittajalle tarjouksen yksilöidyn esineen ostamisesta, ja rahoittaja solmii vuokrasopimuksen vuokralleottajan kanssa. Esineen myyjän ja vuokralleottajan välille ei näin ollen muodostu oikeussuhdetta, vaan esineen myyjä vastaa ainoastaan tavarantoimituksesta vuokralleottajalle.⁵⁸ Leasingissä irtaimen kauppa ja esineen vuokra yhdistyvät yhdeksi transaktiotyypiksi. Rahoittajan ja myyjän välillä tehdään kauppasopimus, ja vuokralleottajan ja rahoittajan välillä tehdään vuokrasopimus.⁵⁹

Oleellista rahoitusleasingissa on myös sopimuksen pituus. Rahoitusleasing on pitkäaikainen vuokrasopimus, jossa vähimmäisaika ja vuokran suuruus mitoitetaan niin, että koko leasingobjektin arvo tulee täysin kuoletetuksi. Lisäksi rahoittaja saa koron sijoitetusta pääomasta, korvauksen hallinnointikustannuksista ja tarpeellisen voiton. Vuokrasopimusta ole mahdollista irtisanoa vuokralleottajan toimesta perusvuokra-aikana.⁶⁰ Leasingin eroavaisuutena tavallisen irtaimen esineen vuokrasta on esitetty vuokralleottajan mahdollisuus hyödyntää vuokraesinettä sen koko taloudellisen ja teknisen käyttöiän ajan.⁶¹ Rahoitusleasingin rahoituksellinen luonne tulee ilmi siinä, että vuokramaksut eivät ole vaan korvausta esineen käytöstä, vaan suoritusta rahoittajalle pääoman sijoituksesta. Perusvuokra-aika muistuttaa hyvin paljon luottoaikaa.⁶²

Vuokralleottajan asema rahoitusleasingissä on ainoastaan rahoituksen tarjoaminen vuokralleottajalle. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että vuokralleottaja ei kanna vastuuta vuokraobjektin laadusta tai ominaisuuksien soveltuvuudesta vuokralleottajan tarkoittamaan käyttöön. Vuokralleottajan selkeä rahoitukseen rajoittuva tehtävä erottaa rahoitusleasingin merkittävästi esimerkiksi tavallisesta irtaimen vuokrasta tai erityisesti

⁵⁸ Tepora 2013, s.130-131.

⁵⁹ Tepora 2009, s.573.

⁶⁰ Takki 1980, s.240.

⁶¹ Tuomisto 1988, s.20.

⁶² Tepora 2013, s.132.

käyttöoikeusleasingistä, jossa sopimukseen kuuluu kohteen huoltotoimenpiteet ja varustaminen.⁶³

Merkittävä erottava tekijä rahoitusleasingin ja käyttöoikeusleasingin välillä on myös se, että rahoitusleasingissä on kolme erillistä osapuolta. Esineen myyjän ja vuokralleottajan välillä ei ole varsinaista oikeussuhdetta, mutta osapuolten välillä on kuitenkin tunnistettava neuvottelusuhde. Tämä seikka tulee huomioonotettavaksi, kun arvioidaan rahoitusjärjestelyn eri toimijoiden vastuusuhteita. Kaikkien asianosaisten toimijoiden intressit ovat yhteydessä rahoitusjärjestelyn kokonaisuuteen. Jokainen osapuoli hyötyy järjestelystä, ja osapuolten kantamat riskit ovat tasapainossa.⁶⁴

Leasing on ennen kaikkea vakuusjärjestely, joka perustuu omistusoikeudelle. Rahoittajan omistusoikeus vuokrakohteeseen luo hänelle juridisesti tehokkaan vakuusjärjestelyn saatavilleen. Vuokralleottajalle taas rahoitusleasing on usein helpommin järjestettävissä kuin erillinen lainanotto ja tähän vaadittavien vakuuksien järjestäminen. Vakuusjärjestelyllä rahoittaja pystyy turvaamaan asemansa vuokralleottajan mahdollisessa insolvenssitilanteessa.⁶⁵

2.3.3 Vastuun määräytymisestä rahoitusleasingsopimuksissa

Rahoitusleasingsopimus sisältää elementtejä, jotka tavanomaisesti sisältyvät kauppasopimukseen, vuokrasopimukseen ja luottosopimukseen. Vuokralleottajan asema lähenee hyvin paljon luotonsaajaa ja ostajaa. Vuoralleottajan on suoritettava vuokrasopimuksen mukaiset vuokraerät silloinkin, kun vuokrakohte on käyttötarkoitukseen soveltumaton tai vuokrakohte on tuhoutunut.⁶⁶

Rahoitusleasing on aiheuttanut jonkin verran riitoja. Tilanteet, joissa vuokrakohteena oleva esine on osoittautunut käyttökelvottomaksi, ovat näyttäneet ongelmallisina, ja ratkaisujen tulkinnat ovat vaihdelleet. Tapauksessa KKO 1997:130 oli kysymyksenä vuokralleottajan oikeus purkaa leasingsopimus vuokraesineen virheen johdosta. Vuokralleottaja oli vuokrannut rahoitusyhtiöltä leasingsopimuksella ranskanperuna-automaatin, joka oli osoittautunut käyttökelvottomaksi. Rahoitusyhtiö vetosi rahoitukselliseen asemaansa, ja vakioehtojen sisältämää vastuunrajoitusmääräystä tulisi tulkita sen mukaisesti. Korkein oikeus kuitenkin linjasi, että irtaimen esineen vuokraa

⁶³ Tepora 2013, s.133.

⁶⁴ Tepora 2013, s.133.

⁶⁵ Knuutinen 2018, s.511.

⁶⁶ Tepora 2013, s.135-136.

koskevia säännöksiä ja periaatteita voidaan soveltaa rahoittajan ja vuokralleottajan väliseen suhteeseen. Vuokralleottajalla katsottiin olevan oikeus purkaa leasing sopimus virheen johdosta. Vakioehtojen vastuunrajoitusmääräystä arvioitiin epäselvyyssäännön mukaisesti rahoittajan vahingoksi.

Samankaltaista tilannetta käsiteltiin myös tapauksessa KKO 2008:53. Vuokralleottaja oli vuokrannut leasing sopimuksella kassajärjestelmän, jossa oli ilmennyt merkittäviä virheitä. Rahoittaja vetosi rahoitukselliseen asemaansa, ja vakioehtoihin sisältyneeseen vastuunrajoitusmääräykseen. Tässäkin tapauksessa korkein oikeus päätyi soveltamaan irtaimen esineen vuokran periaatteita, ja vakioehtoja tulkittiin laatijan vahingoksi. Mielenkiintoa kuitenkin herättää tapauksessa vähemmistöön jääneiden kahden oikeusneuvoksen tulkinta. Heidän mielestään rahoitusleasing on yleisesti tunnettu erityisrahoitusmuoto, joka poikkeaa olennaisesti irtaimen esineen vuokrasta. Vastuunrajoitusmääräyksiä ei voida pitää kohtuuttomina eikä yllättävinä rahoitusleasingissä yleisesti noudatettujen periaatteiden valossa arvioituna.

Riitatilanteita ajatellen olisi toivottavaa, että rahoitusleasingin tulkinnasta olisi enemmän oikeuskäytäntöä. Aiemmista oikeustapauksista on todettavissa, että sopimusoikeudelliset tekijät saavat suurta painoarvoa oikeuden ratkaisuisissa. Rahoitusleasing on laajasti tunnistettu sopimusmuoto, joten on kiistatta erikoista, ettei lainsäätäjä ole päätöksissään tunnustanut rahoitusleasing sopimusta omana sopimustyyppinä.

Rahoittajan on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota rahoitusleasing sopimuksen ehtoihin taatakseen sen, että sopimuksen yleiset ehdot ilmentävät rahoitusleasing sopimukselle ominaisia peruseriaatteita riittävän ilmeisesti. Ehtojen laatijan on eksplisiittisesti lausuttava kaikki olennaiset seikat, erityisesti vastuunrajoitukset ja se, ettei vuokralleottajalla ole oikeutta purkaa leasing sopimusta.⁶⁷ Vastuunrajoitusten osalta on tärkeää ottaa huomioon ehtojen kohtuuttomuus. Edellä olevissa korkeimman oikeuden päätöksissä purkamisoikeuden kieltäminen olisi ollut vuokralleottajan kannalta kohtuuton ehto. Vastuunrajoituksen merkitys voi kaventua olennaisesti sopimuksen tulkintaa koskevien periaatteiden johdosta.⁶⁸

⁶⁷ Tepora 2013, s.147.

⁶⁸ Saarnilehto 2005, s.11.

2.3.4 Leasingin kohtelu kirjanpidossa

IFRS-normisto ja kirjanpitolaki katsovat leasingrahoitusta hyvin eri tavoin. IFRS-sääntelyn lähtökohta on sijoittajan suoja, kun taas kirjanpitolaki perustuu velkojien suojelemiseen.⁶⁹ Kaikkien Euroopan unionin alueella julkisesti noteerattujen yhtiöiden täytyy laatia konsernitilinpäätöksensä noudattaen kansainvälistä IFRS-normistoa. Kuten todettu, Suomen kirjanpitolaki ja IFRS-normisto eroavat toisistaan useilta kohdin.

IFRS-normisto perustuu tapahtumien esittämiseen niiden todellisen sisällön mukaan noudattaen sisältöpainotteisuuden periaatetta, sen sijaan että oikeudelliselle muodolle annettaisiin ratkaiseva merkitys.⁷⁰ Tästä johtuen IFRS-sääntelyssä voidaan erottaa juridinen omistus ja taloudellinen omistus. Kirjanpitolautakunta toteaa lausunnossaan KILA 1775/28.3.2006, että liiketapahtumat tulee kirjata lähtökohtaisesti niiden oikeudellisen muodon perusteella. Vakiintuneista käytännöistä ei tule poiketa vedoten sisältöpainotteisuuteen ilman erityistä syytä. Poikkeus hyväksytään ainoastaan silloin, kun liiketapahtuman sisältö on ilmeisen ristiriidassa tapahtuman oikeudellisen luonteen kanssa.⁷¹

Sisältöpainotteisuudella on leasingin kannalta erityistä merkitystä silloin, kun arvioidaan kummalle sopimuksen osapuolelle leasingesineen omistajuus luetaan kirjanpidossa. Suomen kirjanpitolain mukaan vuokralleottaja ei esitä rahoitusleasingisopimuksia taseessaan, vaan ne kuuluvat juridisen omistajan taseeseen. Leasingesineen omistaja tekee taseeseen liittyvät normaalit poistot. Vuokralleottajan kirjanpidossa vuokramaksut näkyvät ainoastaan tulostilillä. Liitetiedoissa kerrotaan pitkävaikutteiset rahoitusleasingisopimukset ja niiden irtisanomisaikainen vuokra.⁷²

IFRS-normiston mukaan vuokralleottaja katsotaan tietyin edellytyksin rahoitusleasingisopimuksessa esineen taloudelliseksi omistajaksi, joka on oikeutettu tekemään poistot. IAS 17:n mukaan vuokrasopimukset on jaoteltavissa rahoitusleasingisopimuksiin tai muihin sopimuksiin. Rahoitusleasingisopimuksen tunnusmerkkejä ovat muun muassa omistuksen siirtyminen vuokralleottajalle vuokraajan päättyessä, vuokra-aika kattaa valtaosan esineen taloudellisesta kokonaisvaikutusajasta ja vuokrattava esine on soveltuva vain vuokralleottajan liiketoiminnalliseen käyttöön. Jos sopimus katsotaan IAS 17-normiston tarkoittamaksi

⁶⁹ Haaramo–Räty 2009, s.31.

⁷⁰ Haaramo–Räty 2009, s.83–92, myös Mähönen 2005, s.160.

⁷¹ Tepora 2013, s.150.

⁷² Tepora 2013, s.150.

rahoitusleasingsopimukseksi, voidaan esine kirjata vuokralleottajan taseeseen omaisuutena. Leasingyhtiön kohdalla IAS 17-normiston mukaan rahoitusleasingsopimus katsotaan esineen myynniksi vuokra-ajan alkamisen ajankohtana.⁷³

Mikäli sopimusta ei katsota IAS 17-normiston mukaan rahoitusleasingsopimukseksi, kohdellaan esineen omistajuutta samoin, kun kirjanpitolaissa. Tällöin esine katsotaan kuuluvan vuokralleantajan omistukseen ja taseeseen. Esineen merkitseminen taseeseen on merkityksellistä siinä mielessä, miltä yrityksen taloudellinen tilanne näyttää ulospäin muille toimijoille. Kun esine ei näy yrityksen taseessa, yritys saattaa näyttää taloudellisesti paremmalta mitä se todellisuudessa on.⁷⁴

⁷³ Haaramo–Räty 2009, s.234–248.

⁷⁴ Tepora 2013, s.152.

3 VELALLISEN INSOLVENSSSI

Luotonanto on välttämätön järjestely markkinatalouden toimivuudelle. Luotollisen pääoman saaminen on luo taloudelle ja hyvinvoinnille kasvumahdollisuuksia. Yksittäiset velalliset saattavat kuitenkin ajautua tilanteeseen, jolloin he eivät kykene enää suoriutumaan luotosta. Velallinen ylivelkaantuu, ja laiminlyö maksuja. Tällöin puhutaan velallisen maksukyvyttömyydestä. Jotta luottoyhteiskunta säilyy toimivana, yhteiskunnassa täytyy säilyä maksumoraali. Luottoyhteiskunnissa lainsäätäjät ovat päätyneet osoittamaan, mitä oikeudellisia seuraamuksia maksun laiminlyönnistä seuraa. Insolvenssioikeus käsittää nämä oikeudelliset seuraamukset.⁷⁵

Insolvenssilainsäädännön perimmäinen päämäärä on edistää taloudellista tehokkuutta. Insolvenssioikeudessa puhutaankin tavoite-, arvo- ja menettelyperiaatteista. Tavoiteperiaatteet heijastavat säätäjän tavoitteenasettelua, insolvenssioikeudessa näihin luetaan ennustettavuus, kustannustehokkuus ja rehabilitaatio. Arvoperiaatteet varmistavat oikeudenmukaisen velkavastuun toteutuksen, näitä ovat kohtuullisen varojenjaon periaate, velkojien yhdenmukaisuuden periaate, velallisen suojan periaate, velallisen asiallisen kohtelun periaate, menettelyllisen vähimmäisturvan periaate ja läpinäkyvyyden periaate. Menettelyperiaatteet ohjaavat osallisten toimintaa velkavastuun toteutuksessa. Menettelyperiaatteita ovat kollektiivisuuden periaate, asianosaisten kuulemisperiaate, joutuisuuden periaate sekä sivullisen suojan periaate.⁷⁶

Maksukyvyttömyyden muodostama ongelma on ratkaistavissa kahdella eri mallilla: rahaksi muuttamisella tai maksukyvyyn palauttamisella. Oikeudellisessa kielessä käytetään vakiintuneita termejä *likvidaatio* ja *rehabilitaatio*. Kaikki tunnetut insolvenssimenettelyt perustuvat jompaa kumpaan malliin tai näiden yhdistelmään. Likvidaatiossa velallisen omaisuus muutetaan nopeasti rahaksi ja velkojille tilitetään osuudet. Velallisyrittäjän toiminta päättyy likvidaation myötä. Rehabilitaatiossa velallisen velkavastuuta pienennetään velallisen maksukykyä vastaavaksi. Kun velallinen on yritys, kyseessä on konkurssi tai saneeraus.⁷⁷

⁷⁵ Koulu–Lindfors 2010, s.21–23.

⁷⁶ Koulu ym. 2009, s.45–46.

⁷⁷ Koulu–Lindfors 2010, s.29–30.

3.1 Saneeraus

Yrityssaneeraus on lakiperusteinen järjestely, jonka tarkoituksena on parantaa taloudellisiin vaikeuksiin joutuneen, mutta silti liiketoiminnan jatkamiskelpoisen, yrityksen toimintaa. Yrityssaneeraus voi parhaimmillaan ehkäistä tarpeettomia konkurssseja.⁷⁸ Yrityssaneerauksen lopullinen tavoite on kuitenkin velkavastuun toteuttaminen.⁷⁹

Suomessa 1990-luvun alun lama taustoitti yrityssaneerauslain säätämistä. Laman aikaan monet suomalaiset yritykset ajautuivat taloudellisiin vaikeuksiin, ja konkurssien määrässä koettiin selkeä piikki. Hetkellinen rahoituskriisi ajoi perustoiminnaltaan terveitä yrityksiä konkurssiin. Yrityssaneerauslain tarkoituksena on auttaa tällaisten toimintakykyisten yritysten selviytymistä hetkellisten maksuvaikeuksien yli.⁸⁰ Saneerausmenettely on selvitysprosessi, jossa selvittäjän johdolla ja asianosaisten myötävaikutuksella tutkitaan mahdollisuudet yrityksen toiminnan tervehtyttämiseen. Saneerausmenettelyssä ei ole pelkästään kyse yrityksen taloudellisten ongelmien selvittämisestä, vaan yrityksen kaikenpuolista tervehtyttämistä.⁸¹

Yrityssaneerauksesta säädetään yrityssaneerauslaissa (47/1993). Saneerauslaki säädettiin verrattain nopeasti, johtuen ongelmallisesta taloustilanteesta. Lakia onkin kritisoitu olevan saneerausmyönteinen ylikorostaen saneerausvelkojen selvittelyä ja samalla jättäen todellisen elinkelpoisuuden arvioinnin vähempään huomioon.⁸² Vuoden 2007 uudistus (247/2007) sisälsi perustavanlaatuisia muutoksia alkuperäiseen lakiin. Uudistuksella haluttiin parantaa saneeraushakemusten tasoa, sekä kannustaa yrityksiä hakeutumaan saneeraukseen varhaisemmassa vaiheessa, jolloin ongelmat olisivat vielä korjattavissa.⁸³

3.1.1 Saneerausmenettelyn edellytykset

Saneerausmenettelyn kohteena voi olla yksityinen elinkeinonharjoittaja, avoin yhtiö, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö, osuuskunta, asunto-osakeyhtiö tai taloudellista toimintaa harjoittava yhdistys tai säätiö. Saneerausasia tulee vireille, kun hakemus jätetään

⁷⁸ HE 182/1992, s.15-16.

⁷⁹ Koulu 1994, s.70-71.

⁸⁰ Linna 2019, s.289.

⁸¹ Koskelo 1994, s.6-7.

⁸² Koulu ym. 2009, s.631 ja Koulu 2007, s.10.

⁸³ Koulu ym. 2009, s.632-633.

tuomioistuimen kansliaan. Saneeraushakemuksen vireille tulo ei kuitenkaan tarkoita, että saneerausmenettely olisi vietävissä loppuun asti. Aloitettu saneerausmenettely voidaan keskeyttää missä tahansa vaiheessa, jos saneerausmenettelyn jatkamiselle ei ole edellytyksiä (YrSanL 7 §). Yrityksen tilanne saattaa hakemuksen vireille tullessa olla jo siinä määrin toivoton, ettei saneerausmenettelyllä saada ratkaisua ongelmiin.⁸⁴

Hakemuksen saneerausmenettelystä voi tehdä velallinen, velkoja tai ns. todennäköinen velkoja.⁸⁵ Käytännössä saneerausmenettelyä hakee yleensä saneerausvelallinen itse. Velkojalle on helpompaa ja edullisempaa hakea velallista suoraa konkurssiin.⁸⁶ Velkojan saatavan suuruudella tai oikeusperusteella ei ole merkitystä. Yrityssaneerauslaki määrittelee velkojan käsitteen väljästi. Hakemuksen voi tehdä myös velkoja, jonka saatava on ehdollinen. Todennäköisen velkojan käsite laajentaa määritelmää entisestään, todennäköisellä velkojallahan ei välttämättä ole hakemuksen vireilletulohetkellä todennettavaa syntynyttä saatavaa.⁸⁷

Saneeraushakemus on toimitettava kirjallisesti käräjäoikeuden kansliaan. Saneeraushakemus on sisällöltään vapaamuotoinen. Hakemuksesta on ilmentävä vaatimus saneerausmenettelyn aloittamisesta, ja hakijan on ilmoitettava, millä perusteella saneerausta haetaan.⁸⁸ Saneerausmenettely voidaan aloittaa kolmella eri perusteella: velallisen ja merkittävien velkojien yhteishakemus, maksukyvyttömyys ja uhkaava maksukyvyttömyys.⁸⁹

Saneerausmenettely rakentuu menettelykarsinnalle. Tuomioistuin noudattaa vaiheittaisen tutkinnan periaatetta. Epäkelpoisia velallisyrityksiä karsitaan sitä mukaa saneerausmenettelyn piiristä, kun velallisyrityksen tilasta ja elinkelpoisuudesta saadaan tarkempia tietoja. Tuomioistuimen aloittamisharkinta on kaksivaiheinen. Tuomioistuin ottaa kantaa saneerausmenettelyn aloittamisen edellytyksiin, toisaalta menettelyn aloittamisen esteisiin. Pääpaino harkinnassa on jälkimmäisissä. Saneerauksen hakija on vastuussa siitä, että hakemus sisältää riittävän esityksen saneerausmenettelyn aloittamisen perusteesta. Ellei tuomioistuin saa riittävää selvitystä perusteista, saneeraushakemus hylätään.⁹⁰

⁸⁴ Koulu–Niemi-Kiesiläinen 1999, s.101.

⁸⁵ Todennäköisellä velkojalla tarkoitetaan sitä, jolle velallisen maksukyvyttömyys muun seikan kuin osakkuuden vuoksi tulisi aiheuttamaan saamisioikeuteen perustuvia taloudellisia menetyksiä.

⁸⁶ Savolainen 2004, s.62.

⁸⁷ Koulu 2007, s.43–44.

⁸⁸ Koulu 2007, s.46.

⁸⁹ Koskelo 1994, s.96.

⁹⁰ Koulu ym. 2009, s.679–681.

Saneeraushakemuksen tulee sisältää tietoa yrityksen toimintaolosuhteista. Hakemus itsessään on muotovapaa, mutta hakemukseen liitettävästä selvityksestä on säädetty erikseen yrityssaneerausasetuksessa (25.1.1993/55). Kun hakijana on velallisyritys itse, on hakijan velvollisuus selvityksen esittämiseen laajimmillaan. Tämä on loogista, sillä velkojilla ei ole pääsyä yksityiskohtaisiin tietoihin velallisen taloudellisesta tilanteesta. Velallisen on liitettävä hakemukseen tiedot veloistaan, velkojistaan, vakuuksistaan sekä tiedot velallisen taloudellisesta tilanteesta. Tiedot on annettava silloinkin, kun kyseessä on yhteishakemus.⁹¹

Hakemukseen on liitettävä hyväksytyin tilintarkastajan lausunto velallisyrittäjän tilasta. Lausunnon antaa yleensä yrityksen vakiintunut tilintarkastaja. Lausunnon tulee sisältää lausuma tilinpäätöksestä, tilinpäätösanalyysi, tarkastelua yrityksen maksukyvyttömyydestä sekä realisointiperiaatteen mukainen omaisuusarvio. Tilintarkastajan tulee myös ottaa yksilöidysti kantaa saneerausmenettelyn esteperusteisiin.⁹²

Yhteishakemus tarkoittaa velallisen ja vähintään kahden velkojan, joiden yhteenlasketut saneeraussaatavat edustavat vähintään viidennestä kaikista velallisen tunnetuista veloista, yhteistä hakemusta.⁹³ Hakemukseen tulee liittää sama selvitys kuin velallisen hakemukseen yleensä, lukuun ottamatta tilintarkastajan lausuntoa. Hakemuksessa tulee olla selvitys velkojien saatavista ja velkojien suhteesta velalliseen.⁹⁴

Maksukyvyttömyys on perinteinen peruste saneerausmenettelyn aloittamiselle. Maksukyvyttömyyteen voi vedota sekä velallinen että velkoja. Maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan, sitä, että velallinen muuten kuin tilapäisesti on kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Maksukyvyttömyyteen vetoaminen on osittain ristiriitaista, sillä se aktualisoi samalla aloittamisen esteperusteen, eli syvän maksukyvyttömyyden. Syvällä maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan tilannetta, jossa maksukyvyttömyyttä ei voida poistaa saneerausohjelmalla, tai sen uusiutumista ei voida estää muuten kuin lyhytaikaisesti. Vetoaminen maksukyvyttömyyteen voi näin ollen johtaa hakemuksen hylkäämiseen. Hakijan ei kuitenkaan tarvitse hakemuksessaan vakuuttaa maksukyvyttömyytensä olevan korjattavissa saneerausohjelmalla. Saneerausmenettelyä

⁹¹ Koulu ym. 2009, s.661.

⁹² Koulu ym. 2009, s.663.

⁹³ Koulu-Niemi-Kiesiläinen 1995, s.79–80.

⁹⁴ Koskelo 1994, s.68–69.

vastustavalla asianosaisella on vastuu näyttää toteen syvä maksukyvyttömyys esteperusteena.⁹⁵

Kuten todettu, velallinen ottaa riskin vedotessaan maksukyvyttömyyteen saneerausmenettelyn perusteena. Maksukyvyttömyyden myöntäminen luo velkojille perusteen hakea velallista konkurssiin, mikäli saneeraushakemus hylätään. Maksukyvyttömyyden myöntäminen saattaa myös vaikeuttaa velallisen luotonsaantimahdollisuuksia.⁹⁶

Lähtökohtaisesti velallisen ilmoitus maksukyvyttömyydestä riittää todisteeksi, tämä ilmenee myös yleensä todistettavasti tilintarkastajan lausunnosta. Velkoja-aloitteisessa saneerauksessa tällaista informaationlähdetä ei ole käytettävissä. Näin ollen hakijavelkojan näyttövelvollisuus muodostuu raskaaksi. Hakijavelkojan on todistettava velallisen maksukyvyttömyys, ja näiden seikkojen näyttäminen käy usein mahdottomaksi tiedonsaannin rajoittuneisuuden vuoksi.⁹⁷

Kolmas saneerausmenettelyn aloittamisperuste on uhkaava maksukyvyttömyys. Uhkaavalla maksukyvyttömyydellä tarkoitetaan, että velallinen on vaarassa tulla maksukyvyttömäksi. Tulkinnallisesti uhkaava maksukyvyttömyys on myös hankala peruste. Harkittavaksi tulee, miten todennäköinen uhka maksukyvyttömyys on, ja millaisella aikajänteellä uhkakuva on tapahtumassa. Aloittamisperusteella ei ole vastinetta muussakaan insolvenssilainsäädännössä, joten tulkinta-apua ei saada muualta. Lainkäyttäjälle jää epätavallisen paljon harkintavaraa perustetta tulkitessaan.⁹⁸

Uhkaava maksukyvyttömyys voidaan nähdä ennusteena tosiasiallisesta maksukyvyttömyydestä. Uhkaava maksukyvyttömyys on ajanjakso edeltäen todellista maksukyvyttömyyttä.⁹⁹ Uhkaavan maksukyvyttömyyden osoittaminen ei normaalisti ole hakijavelalliselle kovin haastavaa. Ongelmaksi nousee ennemminkin se, pitääkö pelkkä velallisen ilmoitus kelpuuttaa selvitykseksi. Yritystä voi periaatteessa koska vaan uhata maksukyvyttömyys, kun tarkastelujakso on tarpeeksi pitkä.¹⁰⁰

Saneerausmenettely velkojan hakemuksesta vedoten uhkaavaan maksukyvyttömyyteen voidaan aloittaa vain silloin, jos hakijavelkojalla on erityinen intressi saneerausmenettelylle. Saneerausmenettelyn on oltava tarpeen hakijavelkojan

⁹⁵ Koulu ym. 2009, s.683–685.

⁹⁶ Koulu 2007, s.83.

⁹⁷ Koulu ym. 2009, s.687–688.

⁹⁸ Koulu ym. 2009, s.688

⁹⁹ Vento 1994, s.193.

¹⁰⁰ Koulu ym. 2009, s.689

huomattavan taloudellisen edun turvaamiseksi tai sen vaarantumisen torjumiseksi (YrSanL 6.2 §). Näin turvataan velallisyrittäjien oikeussuoja tosiasiallisesti perusteettomia velkojien saneeraushakemuksia vastaan.

3.1.2 Saneerausmenettelyn esteet

Saneerausmenettelyn esteperusteet luetellaan yrityssaneerauslaissa (YrSanL 7.1 §). Luettelo on tyhjentävä, eli tuomioistuin ei voi tulkinnalla luoda uusia esteperusteita. Esteperuste käy useimmiten ilmi, kun hakijan vastapuoli vetoaa kirjallisessa lausumassaan määriteltyyn tosiseikkaan. Toisinaan tuomioistuin voi havaita mahdollisen esteperusteen saneeraushakemuksesta tai velkojien lausumista. Esteperuste-konstruktio suosii saneerausmenettelyn aloittamista. Saneerausmenettely aloitetaan, ellei sitä estäviä perusteita todeta.¹⁰¹

Saneerausmenettelyä ei voida aloittaa, mikäli velallinen on maksukyvytön ja on todennäköistä, että maksukyvyttömyyttä ei saneerausohjelman avulla voida poistaa tai että sen uusiutumista ei voida torjua muuten kuin lyhytaikaisesti. Mikäli on nähtävissä, että yrityksen kannattavuutta, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta ei saada korjattua saneerausmenettelyllä, menettelyä on turha aloittaa. Turhan saneerausmenettelyn aloittaminen voi osaltaan johtaa konkurssin lykkäytymiseen, mikä ei ole suotavaa.¹⁰²

Saneerausmenettelyä ei voida aloittaa, mikäli on todennäköistä, että velallisen varat eivät riitä saneerausmenettelystä aiheutuvien kustannusten kattamiseen eikä kukaan muu ole sitoutunut vastaamaan näistä kustannuksista, ja että velallinen ei kykene maksamaan menettelyn alkamisen jälkeen syntyviä velkoja. Menettelyn aikana syntyvillä uusilla veloilla on massavelkasuoja, joten saneerausvelkojien kannalta on tärkeää, ettei menettelyä aloiteta, mikäli velallinen on ilmeisen kyvytön selviytymään tällaisista uusista veloista.¹⁰³

Saneerausmenettelyä ei voida aloittaa, mikäli on perusteltua syytä olettaa, että hakemuksen pääasiallisena tarkoituksena on velkojan perintätoimien estäminen tai muu velkojan taikka velallisen oikeuden loukkaaminen. Saneerausvelkoja koskee perintätoimien kielto, joten saneerausmenettelyllä voidaan pyrkiä hyödyntämään perintärajoituksia velkojien vahingoittamiseksi. Yritys joutuu selvittäjän valvontaan menettelyn alkaessa, mutta mikään valvonta ei ole aukotonta. Havainnot tarkoituspäristä

¹⁰¹ Koulu 2007, s.91–92.

¹⁰² Koskelo 1994, s.102.

¹⁰³ Koskelo 1994, s.103–104.

joudutaan tekemään lähinnä asianosaisten käyttäytymisen perusteella. Tällaisia epäilyjä voi herättää esimerkiksi velallisen omaisuussiirrot velkojan ulottuvilta, tai toimia, jotka ovat ilmeisessä ristiriidassa yrityksen taloudellisen tilanteen tervehdyttämiseksi. Jotta saneerausmenettely voidaan aloittaa, yrityksen kirjanpidon on oltava ajantasainen ja sen on annettava luotettava kuva yrityksen taloudellisesta tilanteesta. Menettelyä ei voida aloittaa, mikäli velallisen kirjanpito on olennaisesti puutteellinen tai virheellinen.¹⁰⁴

Saneerausmenettelyä ei voida aloittaa, mikäli on perusteltua syytä olettaa, että saneerausohjelman aikaansaamiselle tai vahvistamiselle ei ole edellytyksiä. On ilmeistä, että tämä esteperuste avaa tulkinnan kenttää huomattavasti. Tämä peruste sinänsä kattaa kaikki edellä mainitut esteperusteet. Lähtökohtaisesti riski siitä, että esteperustetta ei saada selvitettyä, on hakijan vastapuolella. Esteperuste tukeutuu osaltaan myös velkojien kannatukseen saneerausmenettelyn aloittamiseksi. Saneerausohjelmaa ei voida vahvistaa ilman velkojien vähimmäiskannatusta, ja toisaalta velkojien enemmistön tuella lähes mikä tahansa ohjelma voidaan vahvistaa.¹⁰⁵

3.1.3 Tuomioistuimen toimivalta

Saneeraushakemus on jätettävä alueellisesti toimivaltaiselle tuomioistuimelle. Suomessa ei ole kehitetty erityisiä insolvenssituomioistuimia, vaan käräjäoikeudet toimivat saneerausasioissa tavallisena käräjäoikeutena. Laissa on kuitenkin omaksuttu osaksi keskitetty forumjärjestelmä. Saneerausasiat on ohjattu suurimmille käräjäoikeuksille. Tuomarit voivat perehtyä muusta lainkäytöstä poikkeaviin saneerausasioihin, ja sisäinen erikoistuminen on myös mahdollista.¹⁰⁶

Saneeraustuomioistuimia on yhteensä 14. Pääsääntöisesti sen tuomioistuimen katsotaan olevan saneerausasiassa toimivaltainen, jonka tuomiopiirissä hoidetaan velallisyriksen hallintoa. Asiaan ei vaikuta, missä itse liiketoiminta toteutetaan, vaan keskiössä on nimenomaan velallisyhtiön hallinnon sijainti. Jos velallisyhtiö kuuluu konserniin, saneerausasiat pyritään keskittämään emoyhtiön oikeuspaikkaan. Edellytyksenä on, että emoyhtiön saneerausmenettely on vireillä, tai ainakin tulee samalla vireille.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Koskelo 1994, s.104–108.

¹⁰⁵ Koulu 2007, s.98.

¹⁰⁶ Koulu ym. 2009, s.669.

¹⁰⁷ Koulu ym. 2009, s.670.

Saneeraus- ja konkurssiasia ovat itsenäisiä, mutta niillä on tosiasiallinen yhteys. Tästä johtuen on järkevää keskittää molemmat hakemukset samaan tuomioistuimeen, jolloin käsittelyjen koordinointi on huomattavasti helpompaa. Saneeraustuomioistuimella on poikkeuksellisesti yksinomainen toimivalta myös konkurssiasiasa, jos konkurssihakemus joko on vireillä saneeraushakemuksen kanssa tai tulee vireille saneerausmenettelyn aikana (YrSanL 67a §). Jos konkurssihakemus jätetään muulle tuomioistuimelle, se on siirrettävä saneeraustuomioistuimeen. Mikäli saneeraustuomioistuin asettaa velallisen konkurssiin, tuomioistuin voi joko jatkaa asian käsittelyä, tai siirtää sen takaisin oikeaan konkurssituomioistuimeen.¹⁰⁸

Yrityssaneerauslaissa ei ole määräyksiä kansainvälisestä toimivallasta. Saneerausasioissa sovellettavaksi tulee maksukyvyttömyysmenettelyasetus. Tällöin saneerausmenettely sijoittuu eurooppalaisen konkurssin järjestelmään. Mikäli maksukyvyttömyysmenettelyasetus ei ole sovellettavissa, saneeraustoimivalta jää autonomisen konkurssioikeuden säännösten varaan. Eurooppalaisen konkurssin ja autonomisen konkurssin oikeuspaikan määräytymistä käsitellään myöhemmin jaksossa 3.4.

3.1.4 Saneerausmenettelyn kulku

Saneerausasia on laajuudeltaan huomattavasti laajempi kuin konkurssi, ja saneeraus koskettaakin kaikkia asianosaisia. Kun saneeraushakemus on yksin velallisen tekemä, tuomioistuimen on annettava hakemus tiedoksi merkittävälle velkojille ja varattava näille tilaisuus antaa määräpäivään mennessä kirjallinen lausuma (YrSanL 70 §). Käytäntö on osoittanut, että kaikki velkojat eivät näe tarpeelliseksi uhrata aikaa saneerausmenettelyn aloittamiseen ja suunnitteluun. Näin ollen osapuolien kuulemista ei toteuteta täysimääräisesti, sillä tuomioistuimen työtaakkaa halutaan keventää.¹⁰⁹

Kuulemisella on monia tavoitteita saneerausmenettelyn etenemisessä. Kuulemisella kerätään ratkaisuaaineistoa tuomioistuimen päätöksentekoa varten. velkojien lausumista voidaan myös päätellä, missä määrin velkojat tulevat kannattamaan saneerausta. Lisäksi asianosaisilla on kuulemisen osalta mahdollista riitauttaa saneeraushakemus. Usein esteperuste tulee ilmi, kun vastustava osapuoli kiinnittää huomiota siihen ja esittää tukevaa aineistoa väittämän tueksi.¹¹⁰

¹⁰⁸ Koulu ym. 2009, s.670–671.

¹⁰⁹ Koulu ym. 2009, s.711–713.

¹¹⁰ Koulu ym. 2009, s.712.

Yhteishakemukselle on annettu erityisasema aloittamisharkinnan nopeuttamisen vuoksi. Saneerausmenettely yhteishakemuksella voidaan aloittaa velkojia kuulematta. Kevennetty käsittely kuitenkin tarkoittaa sitä, ettei muilla intressitahoilla ole mahdollisuutta reagoida asiaan. Saneerausmenettelyä ei voida keskeyttää sen perusteella, että aloittamisedellytys on puuttunut, sillä vain esteperusteet kelpaavat saneerausmenettelyn keskeyttämisen perusteeksi. Kun saneeraushakemus on velkojan tai todennäköisen velkojan tekemä, velallista on aina kuultava. Tuomioistuin voi myös kuulla muita velkojia katsoessaan sen tarpeelliseksi. Erityisen tärkeää on kuulla suuria institutionaalisia velkojia, sillä usein saneerausmenettelyn onnistuminen riippuu näiden velkojien asenteesta.¹¹¹

Tuomioistuin tekee päätöksen saneerausmenettelyn aloittamisesta, ja määrää samalla saneerausmenettelyyn selvittäjän velkojan tai velallisen esityksestä (YrSanL 83 §). Tarvittaessa voidaan myös määrätä velkojatoimikunta, jonka tehtävänä on avustaa selvittäjää neuvona antavana elimenä, ja valvoa selvittäjän toimintaa (YrSanL 10 §). Selvittäjän tärkein tehtävä on saneerausohjelman laatiminen. Selvittäjällä ei ole samanlaista toimeenpanovaltaa kuin pesänhoitajalla. Selvittäjällä ei ole oikeutta tehdä oikeustoimia velallisen nimiin.¹¹²

Aloittamispäätöksen johdosta astuvat voimaan yrityssaneerauslain mukaiset kiellot. Velallinen ei saa maksaa saneerausvelkaa eikä asettaa siitä vakuutta (YrSanL 17 §). Menettelyn alettua velalliseen ei saa kohdistaa perintätoimenpiteitä saneerauksen piiriin kuuluvan velan osalta. Esinevakuusoikeuteen perustuvia ei voida myöskään toteuttaa saneerausvelkojen osalta, eikä velkaa voida irtisanoa tai velan perustana olevaa sopimusta irtisanoa (YrSanL 19 §). Menettelyn alettua velallisen omaisuutta ei saa ulosmitata maksukiellon piiriin kuuluvasta saneerausvelasta (YrSanL 21 §).

Aloittamispäätöksen jälkeen alkaa saneerauksen suunnitteluvaihe. Nimetty selvittäjä laatii saneerausohjelman ja neuvottelee saneerausohjelman muodosta velallisen, velkojatoimikunnan ja velkojien kanssa. Saneerausohjelmaehdotuksen esittämiseen ovat oikeutettuja muutkin tahot kuin selvittäjä (YrSanL 40 §). Muiden kuin selvittäjän on kuitenkin laadittava saneerausohjelma omakustanteisesti. Tuomioistuin asettaa määräajan ohjelmaehdotuksen laatimiselle. Määräaikaa voidaan pidentää, jos se on erityisistä syistä johtuen tarpeen.

¹¹¹ Koulu ym. 2009, s.711–714.

¹¹² Koulu ym. 2009, s.744–745.

Velkaselvittely lienee suunnitteluvaiheen työläin vaihe. Velat jaetaan saneerausvelkoihin ja menettelynaikaisiin velkoihin. Velkajärjestely kohdistuu ainoastaan saneerausvelkoihin, eli velkoihin, jotka ovat syntyneet ennen saneeraushakemuksen vireille tuloa (YrSanL 3 §). Alaryhmänä ovat vakuusvelat, eli vakuutena on kolmansiin nähden tehokas esinevakuusoikeus velalliselle kuuluvaan tai velallisen hallinnassa olevaan omaisuuteen. Vakuuden arvon ylittävä osuus on tavallista saneerausvelkaa.¹¹³

Saneerausvelat otetaan huomioon viran puolesta. Saneerausohjelman laatija, useimmiten selvittäjä, merkitsee ohjelmaehdotukseen kaikki tunnetut velat, eli käytännössä saneerausvelallisen ilmoittamat saneerausvelat. Velkojilla on toissijainen ilmoitusvelvollisuus, eli ellei velkojan saatava ole tullut viran puolesta huomioon otetuksi, velkojan on ilmoitettava saatavansa selvittäjälle asetetussa määräajassa (YrSanL 71 §).

Saneerausvelkoihin voidaan soveltaa yleisiä ja erityisiä velkajärjestelyjä. Velan maksuaikataulua voidaan muuttaa, velallisen suoritukset voidaan lukea ensin pääoman lyhennykseksi ja sitten luottokustannuksiin, velan luottokustannuksia voidaan alentaa ja leikata velan pääomaa. Erityisinä keinoina voidaan maksaa velka sitä varten otetulla lainalla, tai velkojan toimialan ja aseman kannalta kohtuullisella sijais suorituksella (YrSanL 44 §).

Tuomioistuin vahvistaa saneerausohjelman lain 50 §:n, 51-52 §:n tai 54 §:n edellytyksien mukaan, ja mikäli vahvistamisen estäviä perusteita ei ole. Käytäntö on osoittanut, että velkojat hyvin harvoin vastustavat aikaansaattua saneerausohjelmaa. Velkojat luottavat siihen, ettei toivotonta saneerausohjelmaa tehdä, vaan saneerausmenettely kaatuu ohjelmaehdotuksen puuttumiseen tai saneerauksen aikaiseen konkurssiin.¹¹⁴

Saneerausmenettely tuomioistuimessa päättyy saneerausohjelman vahvistamiseen (YrSanL 77 §). Menettelyn aloittamisesta aiheutuneet kiellot ja rauhoitusaika tulevat samalla päätökseen. Vaikka saneerausmenettely päättyy saneerausohjelman vahvistamiseen, ohjelman varsinainen toteuttaminen voi jatkua useita vuosia. Saneerausohjelmassa vahvistetaan saneerausvelkojen ja muiden oikeussuhteiden ehdot jatkossa. Selvittäjän tulee näin ollen antaa saneerausohjelman vahvistamispäätös tiedoksi

¹¹³ Koulu ym. 2009, s.789–790.

¹¹⁴ Koulu ym. 2009, s.805.

kaikille osallisille. Saneerausohjelman vahvistaminen estää velallisyhtiön varojen jakamisen omistajille, pois lukien työn perusteella maksettava korvike. Velkojen osalta vahvistettu saneerausohjelma oikeuttaa ulosoton. Ellei velallinen tee ohjelmanmukaista suoritusta, velkoja voi hakea velallista konkurssiin tai ulosottoon.¹¹⁵

Saneerausohjelman toteuttaminen on jätetty velallisen vastuulle, eikä tuomioistuimien puutu saneerausohjelman toteuttamiseen tai valvontaan. Mikäli ohjelman toteuttamista halutaan tarkemmin valvoa, järjestely on sovittava saneerausohjelmassa. Ohjelmassa määrätään toteutusaika, ja mikäli asiassa on määrätty valvoja, tulee tämän antaa määräajoin selonteko velkojatoimikunnalle tai velkojille saneerausohjelman toteutumisesta. Mikäli valvojaa ei ole määrätty, velallisen on tehtävä selonteko itse (YrSanL 62 §).

Saneerausohjelma on tarkoitettu pysyväksi ratkaisuksi, mutta saneerausohjelmat ovat usein monimutkaisia ja kiireisesti laadittuja.¹¹⁶ Korjaamiselle on annettu mahdollisuus (YrSanL 63 §). Muodolliset virheet, kuten kirjoitus- ja laskuvirheet voidaan korjata ilman erityisiä toimenpiteitä. Asiavirheen korjaamiseen vaaditaan kuitenkin niiden osallisten suostumus, joiden asemaan korjaus vaikuttaa. Muiden virheiden korjaamiseen vaaditaan sen velkojan suostumus, jonka oikeuksia muutos loukkaa. Suostumusta ei kuitenkaan tarvita, jos velkojan saatava on määrältään vähäinen eikä velkojan asema olennaisesti muutu.

Saneerausohjelma voi raueta tuomioistuimen päätöksellä. Raukeaminen voidaan määrätä silloin, kun ohjelman vahvistamisen jälkeen ilmenee seikkoja, jotka 53.2 §:n mukaan olisivat estäneet ohjelman vahvistamisen, jos ne olisivat olleet tuolloin tiedossa. Toiseksi ohjelma voidaan määrätä raukeamaan, jos velallinen on rikkonut ohjelmaa suosiakseen jotakin velkojaa eikä rikkomus ole vähäinen (YrSanL 65 §). Velkajärjestely voidaan tuomioistuimen toimesta määrätä raukeamaan, mikäli velallinen on olennaisella tavalla laiminlyönyt ohjelman mukaisen velvollisuutensa velkojalle eikä ole täyttänyt sitä velkojan asettaman kohtuullisen lisäajan kuluessa (YrSanL 64 §). Tällöin raukeaminen koskettaa vain sitä velkaa, jota raukeamisvaatimus koskee.

¹¹⁵ Koulu ym. 832–835.

¹¹⁶ Koulu ym. 2009, s. 841–842.

3.1.5 Saneerausvelallisen konkurssi

Vaikka velalliselle olisi vahvistettu saneerausohjelma, velallisyrittäjä voi tästä huolimatta joutua konkurssiin. Saneerausvelallinen on velvollinen noudattamaan vahvistettua saneerausohjelmaa. Jos velallinen epäonnistuu ohjelman noudattamisessa, seurauksena voi hyvin usein olla velallisen asettaminen konkurssiin. Saneerausvelallisen asettamista konkurssiin kutsutaan jälkikonkurssiksi.¹¹⁷

Kun saneerausohjelma on vahvistettu, sovellettavaksi tulevat konkurssilain yleiset edellytykset. Näin ollen, jos velallinen on maksukyvytön, se voidaan asettaa konkurssiin, vaikka se toteuttaisikin saneerausohjelmaa. Konkurssia hakevan ei siis tarvitse osoittaa syvää maksukyvyttömyyttä, mitä saneerauksen aikaisessa konkurssissa vaaditaan. Konkurssihakemus voidaan perustaa maksuohjelman laiminlyöntiin, maksamattomaan menettelynaikaiseen velkaan tai uuteen velkaan.¹¹⁸

Jälkikonkurssi tarkoittaa käytännössä saneerausohjelman raukeamista ja sen voimassaolon lakkaamista. Velkojien oikeudet saatavaan palautuu samanlaiseksi, kuin jos saneerausohjelmaa ei olisi lainkaan vahvistettu. Saneerausohjelman raukeaminen ei kuitenkaan vaikuta jo tehtyjen oikeustoimien pysyvyyteen.¹¹⁹

Jälkikonkurssi on täysimittainen konkurssi, joka ei yhdisty konkurssia edeltäneeseen saneerausmenettelyyn. Jälkikonkurssissa on suoritettava normaali konkurssivalvonta, mikä tarkoittaa, että saneerausohjelmassa mainitut saneerausvelat on valvottava asianmukaisesti. Pesänhoitaja voi ottaa saneerausvelat oma-aloitteisesti huomioon selvitystä tehdessään. Velkoja on oikeutettu valvomaan konkurssissa alkuperäisen saatavansa korkoineen ja viivästyskorkoineen.¹²⁰ Poikkeuksena tästä tuomioistuimien voi määrätä, että saneerausohjelma ei konkurssin vuoksi raukea, jos tähän on erityinen syy sen vuoksi, että pääosa saneerausveloista on jo ohjelman mukaisesti maksettu (YrSanL 66 §).

Takaisinsaanti pätee jälkikonkurssissa tavallisten säädösten mukaan. Takaisinsaantilaki ei toisin sanoen aseta saneerausohjelman perusteella tehtyjä maksuja tai oikeustoimia erityiseen asemaan. Yrityssaneerausmenettelyllä ei myöskään ole vaikutusta saneerausmenettelyä edeltävien oikeustoimien peräyttämiseen.¹²¹

¹¹⁷ Uoti 2005, s.886.

¹¹⁸ Koulu ym. 2009, s.850–851.

¹¹⁹ Uoti 2005, s.886.

¹²⁰ Uoti 2005, s.887.

¹²¹ Koulu ym. 2009, s.851 ja Uoti 2005, s.888.

3.2 Konkurssi

Yrityksen ajautuessa totaaliseen maksukyvyttömyyteen, liiketoimintaa ei kannata enää jatkaa. Konkurssin keskeisin tehtävä on maksukyvyttömän yrityksen liiketoiminnan lopettaminen, sekä jäljellä olevan velallisen varallisuuden jakaminen velkojille. Tätä voidaan nimittää yhtäältä likvidaatioksi.¹²²

Konkurssiin asettamisesta ei koidu velalliselle sanktioita, toki konkurssilla voi olla vaikutusta esimerkiksi luottotietorekisteriin. Konkurssiin liittyy kuitenkin tänäkin päivänä paljon häpeää, ja konkurssi on monelle merkki yrittäjän epäkyvykkyydestä järjestää ja johtaa liiketoimintaa. Konkurssi-instituutio on kuitenkin välttämätön osa tehokasta markkinatalouden järjestelmää. Tutkimukset ovat osoittaneet, että konkurssin riski on yksi merkittävä vaikuttava tekijä halukkuuteen hakeutua yrittäjäksi.¹²³

Konkurssien määrään vaikuttaa luonnollisesti suhdannevaihtelut sekä mahdolliset rakennemuutokset vallitsevassa markkinataloudessa. Suomessa konkurssien määrässä nähtiin nousua vuoden 2008 finanssikriisin vaikutuksen takia. Jonkinasteista tasaantumista tapahtui vuodesta 2015 alkaen. Suomen 1990-luvun alun lama näyttäytyi pahimpana piikkinä konkurssien lukumäärässä. Vuonna 1992 konkurssija pantiin vireille yhteensä 7391.

3.2.1 Konkurssin edellytykset

Konkurssille käsitteenä on monia eri määritelmiä riippuen toimijan näkökulmasta. Tuomioistuimen näkökulma lienee tutkielman kannalta tarkoituksenmukaisin. Konkurssilaki itsessään ei anna konkurssille tarkkaa määritelmää, vaan määritelmä on enemmänkin tilannetta kuvaileva. Konkurssilain 1:1:ssä todetaan konkurssin olevan velallisen kaikkia velkoja koskeva maksukyvyttömyysmenettely, jossa velallisen omaisuus käytetään konkurssisaatavien maksuun. Konkurssin alkaessa velallisen omaisuus siirtyy velkojien määräysvaltaan. Tuomioistuin määrää pesänhoitajan vastaamaan konkurssipesän hallinnosta sekä velallisuuden omaisuuden hoitamisesta ja myymisestä.

¹²² Könkkölä-Linna 2013, s.3–4.

¹²³ Koulu 2004c, s.87–88.

Konkurssikelpoisia ovat kaikki luonnolliset henkilöt, yhteisöt ja säätiöt. Julkisyhteisöjä ja julkisoikeudellisia henkilöitä, joita ei saa asettaa konkurssiin ovat valtio, kunnat ja kuntayhtymät, Ahvenanmaan maakunta, valtion liikelaitos ja evankelisluterilainen tai ortodoksinen kirkko ja seurakunta. Suomessa sijaitsevan sivuliikkeen ei katsota olevan juridinen henkilö, joten konkurssilakia ei voida soveltaa sivuliikkeisiin. Näissä tilanteissa sovellettavaksi tulee Euroopan yhteisön kansainvälinen säädäntö.¹²⁴

Maksukyvyttömyys on pääsääntöisesti ainoa peruste konkurssiin asettamiselle. Maksukyvyn arvioiminen on kuitenkin haastavaa. Maksukykyä arvioitaessa ei oteta huomioon pelkästään velallisen varoja ja velkoja, vaan arvioitavaksi tulee myös velallisen mahdollisuudet hankkia tuloja. Huomioon on otettava arviointihetkellä erääntyneiden velkojen lisäksi myös tulevaisuudessa erääntyvät velat ja velallisen mahdollisuudet selvittää niistä. Velallinen voi todellisuudessa olla maksukyvytön, vaikka velallinen ei ole vielä laiminlyönyt maksuja.¹²⁵ Maksukyvyttömyys voi saada erilaisen merkityksen riippuen sovellettavasta laista. Tästä syystä käsitteen täsmentyminen on jäänyt oikeuskäytännön varaan.¹²⁶

Maksukyvyttömyyden hankala todistettavuus on otettu huomioon laissa listaamalla mahdolliset olettamukset, joiden perusteella velallinen voidaan todistaa maksukyvyttömäksi. Olettamukset luetellaan KonKL 2:3:ssa. Velallista on pidettävä maksukyvyttömänä, jos velallinen on lakkauttanut maksunsa, ulosotossa on konkurssihakemuksen tekemistä edeltävän kuuden kuukauden aikana ilmennyt, ettei velalliselta kerry varoja saatavan täydeksi suorittamiseksi, tai velallinen, joka on tai on viimeisenä vuonna ennen konkurssihakemuksen tekemistä ollut liike- tai ammattitoiminnastaan kirjanpitovelvollinen, ei viikon kuluessa velkojan maksukehotuksen saatuaan ole maksanut velkojan selvää ja erääntynyttä saatavaa.

Maksukyvyttömyyden on oltava luonteeltaan pysyvää konkurssitilanteessa. Tilapäisesti maksukyvyttömyyttä yhtiötä ei voida asettaa konkurssiin, eikä se myöskään tarkoituksenmukaista. Velkojan kannalta voi olla olennaisen tärkeää saada suoritukset erääntyneisiin velkoihin oikea-aikaisesti. Konkurssia ei kuitenkaan voida pitää tarkoituksenmukaisena ratkaisuna, mikäli velallisella on selkeästi osoitettavissa mahdollisuus selviytyä veloistaan aikanaan. Joskus velallinen saattaa jättää velkansa

¹²⁴ Koulu 2009, s.153 ja Laaka 2004, s.17.

¹²⁵ HE 102/1990, s.47 ja Koulu–Lindfors 2010, s.72-73.

¹²⁶ Kaarenoja-Suontausta 2007, s.245.

tahallaan maksamatta. Pääsääntöisesti maksuhaluttomuuden ja maksukyvyttömyyden välille ei kuitenkaan tehdä oikeudellisesti eroa. Maksuhaluttomuus on tulkittavissa KonkL 2:3:n tarkoittamaksi maksujen lakkauttamiseksi, oli syynä haluttomuus maksaa tai velallisen aito maksukyvyttömyys.¹²⁷

Peruste konkurssille voi myös toisaalta olla ylivelkaisuus. KonkL 2:5:n mukaan selvitystilassa oleva velallinen, kuolinpesä tai konkurssipesä voidaan asettaa konkurssiin myös, jos sen varat eivät riitä velkojen maksamiseen. Ylivelkaisuuteen vetoaminen voi olla hankalaa erityisesti velkojan osalta, sillä konkurssilaki ei anna ylivelkaisuudelle selkeää olettaa. Velkojan tulisi itse osoittaa velallisen velkojen ja varojen epäsuhtaisuus.¹²⁸

Velallisen taloudellisesta tilanteesta ei yleensä saada luotettavaa ja kaikenkattavaa selvitystä. Todistustaakka maksukyvyttömyydestä on lähtökohtaisesti konkurssin hakijalla. Velkojilla ei ole esimerkiksi pääsyä velallisen kirjanpitoon, joten velkojan tiedonsaanti velallisen maksukykyyn vaikuttavista seikoista on rajallinen. Tästä syystä velkojan kannattaa useimmiten vedota maksukyvyttömyyteen kuin ylivelkaisuuteen konkurssiin hakemisen perustana.¹²⁹ Maksukyvyttömyyshän voidaan todeta maksukyvyttömyysolettaman perusteella. Joskus velallinen ei itsekään tiedä todellista taloudellista tilannettaan tarpeeksi perusteellisesti. Maksuvaikeuksissa olevan yrityksen kirjanpito on usein puutteellista kriisitilanteesta johtuen.¹³⁰

Taloustieteellisestä näkökulmasta arvioitaessa maksukykyä voidaan arvioida lukuisilla eri taloudellisilla tunnusluvulla.¹³¹ Taloustieteen konkurssitutkimuksen tarkoituksena on ennakoida yrityksen mahdollista ajautumista konkurssiin tai saneeraukseen taloudellisten tunnuslukujen avulla. Taloustieteen maksukyvyyn käsite auttaa jäsentelemään maksukyvyttömyyttä oikeudellisena käsitteenä.¹³²

¹²⁷ Koulu-Lindfors 2010b, s.23.

¹²⁸ Kokko-Salminen 2013, s.4-5.

¹²⁹ Kokko-Salminen 2013, s.5.

¹³⁰ Koulu 2004, s.77.

¹³¹ Ruohonen 2004, s.156.

¹³² Koulu ym. 2009, s.65.

3.3 Konkurssimenettely pääpiirteittäin

3.3.1 Konkurssihakemus

Konkurssimenettely alkaa konkurssihakemuksen jättämisestä tuomioistuimelle. Konkurssia voi hakea velallinen itse tai velkoja. Konkurssihakemuksen käsittely eroaa riippuen siitä, onko hakemus tehty velallisen vai velkojan toimesta. Kun hakijana on velallinen itse, asia voidaan ratkaista suhteellisen nopeasti. Konkurssihakemuksesta on käytävä ilmi hakijan vaatimus ja sen perustelu, velallisen nimi ja kotipaikka sekä henkilö- tai yritystunnus, hakijan tai asiamiehen prosessiosoite sekä perusteet, jonka nojalla tuomioistuin on toimivaltainen (KonkL 7:5).

KonkL 2:3:ssa todetaan, että velallista on pidettävä maksukyvyttömänä, jos velallinen itse ilmoittaa olevansa maksukyvytön, eikä ilmene erityisiä syitä olla hyväksymättä velallisen ilmoitusta. Tuomioistuimen tutkimisvelvollisuuden voidaan siis olettaa olevan suppeampi velallisen konkurssihakemusta arvioitaessa. Velallisen ei tarvitse perustella konkurssihakemusta, riittää että hakemuksen on tehnyt asianmukainen toimielin, ja tämä selvitetään konkurssihakemuksessa.¹³³

Jotta velkoja voi hakea velallista konkurssiin, täytyy velkojalla olla saatava velalliselta. Tosiseikat, jotka saavat aikaan saatavan lakkaamisen, mitätöivät velkojalta aloiteoikeuden velallisen konkurssissa. Tällaisia tosiseikkoja ovat esim. kuittaus, velan vanheneminen tai maksu. Vuoden 2004 konkurssilaisissa ei ole erillistä säännöstä maksun estävästä vaikutuksesta. Käytännössä nimenomaiselle säännökselle ei ole tarvetta, sillä maksu hävittää saatavan olemassaolon.¹³⁴ Lähtökohtaisesti velkoja on velvollinen ottamaan vastaan velallisen maksun. Maksu on otettava vastaan siinäkin tilanteessa, kun maksu voi joutua takaisinsaannin kohteeksi myöhemmässä velallisen konkurssissa. Tämä on perusteltu myöhemmän konkurssin ja takaisinsaannin epävarmuudella.¹³⁵

Takaisinsaanti on yksi konkurssioikeuden vanhimpia instituutioita. Takaisinsaannilla tarkoitetaan velkojan oikeutta vaatia oikeustoimen peräyttämistä, joka loukkaa velkojan oikeuksia varojen saantiin konkurssissa.¹³⁶ Takaisinsaannilla pyritään ennaltaehkäisemään velallisen epäoikeudenmukainen toiminta ja yksittäisten velkojien

¹³³ Könkkölä-Liukkonen 2000, s.28.

¹³⁴ Koulu 2009, s.106.

¹³⁵ HE 26/2003 vp, s.45-46.

¹³⁶ Koulu 2009, s.265.

suosiminen. Vastaavasti takaisinsaanti ehkäisee kyseenalaisia perimiskeinoja velkojan puolesta. Takaisinsaannilla on myös merkittävä tekijä talousrikosten ehkäisemisessä.¹³⁷

Konkurssilaissa on vahvistettu seikat, joiden vallitessa velkojan saatava katsotaan selväksi. Saatava on konkurssiin oikeuttava, kun saatava perustuu lainvoimaiseen tuomioon tai tällaisen tuomion lailla täytäntöönpanokelpoiseen tuomioon tai ratkaisuun. Jälkimmäisellä tarkoitetaan ulosottoperusteita, jotka oikeuttavat yhtä laajaan täytäntöönpanoon, ja ratkaisuja, johon ei voida hakea muutosta normaaleilla muutoksenhakekeinoilla. Tällaisia ovat esimerkiksi yksipuoliset tuomiot riita-asiassa.¹³⁸

Saatava on konkurssiin oikeuttava, kun se perustuu velallisen allekirjoittamaan sitoumukseen, jota velallinen ei ilmeisen perustellusti kiistä. Allekirjoitetulla sitoumuksella voidaan tarkoittaa esimerkiksi velka-, kauppa- tai vuokrasopimuksia. Näissä velallinen on sitoutunut sopimukseen todistettavasti ja kiistattomasti. Velallinen voi kuitenkin kiistää asiakirjaan perustuvan velan vetoamalla esimerkiksi takaisinmaksuun tai kaupankohteen virheeseen. Mikäli tällainen velka osoittautuu riitaiseksi, konkurssia ei voida hakea sellaisen saatavan osalta.¹³⁹

Saatava on konkurssiin oikeuttava, kun saatava on muuten niin selvä, ettei sen oikeellisuutta voi perustellusti epäillä. Saatava katsotaan selväksi esimerkiksi silloin, kun velallinen on tunnustanut velan KonkL 2:3.2 3-kohdan tarkoittaman maksukehotuksen saatuaan, eikä kiistä saatavaa tuomioistuimessa.¹⁴⁰

Velkojien kannattaa konkurssihakemusta laatiessaan tiedostaa konkurssiasioiden kiireellisyys. Konkurssihakemukset käsitellään tuomioistuimessa mahdollisimman nopeasti, eikä velkojan saatavien oikeellisuutta tutkita. Konkurssihakemuksen perusteet tulee olla selvät ja perusteiden on ilmentävä konkurssihakemusasiakirjoista. Riitaiset saatavat käsitellään erillisessä oikeudenkäynnissä, joten riitainen saatava ei ole konkurssiin oikeuttava.¹⁴¹

Vakuus voi olla esteenä konkurssiin hakemiselle. Mikäli velkojalla on panttioikeus tai muu panttiin rinnastettava vakuus, kolmannen asettama maksun turvaava vakuus tai tarjous vakuudesta, velallista ei voida asettaa konkurssiin. Vakuuden on oltava koko

¹³⁷ Tuomisto 2002, s.1-2, kts. myös Hakamies 2011, s.221 ja Ruohonen 2012, s.170.

¹³⁸ HE 26/2003, s.38-39, Kokko-Salminen 2013, s.5.

¹³⁹ Kokko-Salminen 2013, s.5-6.

¹⁴⁰ Kokko-Salminen 2013, s.6.

¹⁴¹ Kokko-Salminen 2013, s.6.

saatavan ja mahdollisten korkojen kattava. Vakuus ei saa myöskään olla peräytettävissä konkurssipesään. Vakuudeksi katsotaan myös takaus.¹⁴²

3.3.2 Oikeuspaikan määräytyminen konkurssissa

Yhä enemmän kansainvälistyvä liiketoiminta sekä yhtiömuotojen moninaisuus aiheutti jonkin verran kysymyksiä toimivallan määräytymisestä konkurssihakemusasioissa. Vuoden 2004 konkurssilaissa on pyritty selkeämmin esittämään toimivaltaan liittyvät rajaukset kansallisella, että kansainvälisellä tasolla.¹⁴³ Kansainväliseen konkurssiin ja siihen liittyvään lainvalintaan perehdytään tarkemmin tutkielman jaksossa 3.3.

Kansallisessa toimivallassa säilyi periaatteellinen lähtökohta, että kaikki alioikeudet ovat yhtäläillä konkurssituomioistuimia. Tavoitteena on ohjata käsittelyt siihen käräjäoikeuteen, jossa asian käsittely on tarkoituksenmukaisinta. Uusi KonkL 7:2 vastaa sisällöllisesti 1993 osittaisuudistuksen sisältöä. Muutoksia tehtiin toimivallan osalta vain konsernitoimivaltaan kohdistuviin säännöksiin.¹⁴⁴

Konkurssiin hakemista koskevan asian käsittelee tuomioistuin, joka tuomiopiirissä on velallisen yleinen oikeuspaikka. Yleisellä oikeuspaikalla tarkoitetaan henkilön asuinpaikkaa. Tosiasiallisella asuinpaikalla on ratkaiseva vaikutus oikeuspaikan määräytymiseen. Käytännössä henkilön virallisella väestötietorekisteriin merkityllä kotipaikalla on kuitenkin suuri todistusvaikutus. Toimivaltaperuste määräytyy konkurssihakemuksen vireille tulon hetkellä. Myöhemmät muutokset asuinpaikan suhteen eivät vaikuta tuomioistuimen toimivaltaisuuteen.¹⁴⁵

Tuomioistuimen, jolle konkurssihakemus on tehty, on tutkittava onko kyseinen tuomioistuin asian käsittelyssä toimivaltainen. Tuomioistuimen työn helpottamiseksi konkurssihakemuksessa on käytävä ilmi, millä perusteella tuomioistuin on asiassa toimivaltainen. Mikäli hakemuksesta ei käy ilmi riittävästi perusteita, tuomioistuimen tulee kehottaa hakijaa täydentämään hakemustaan. Konkurssiasiat ovat luonteeltaan kiireellisiä, jonka vuoksi tuomioistuimella ei pidä olla laajaa velvollisuutta tutkia toimikelpoisuutta.¹⁴⁶

¹⁴² Kokko-Salminen 2013, s.13-14.

¹⁴³ Könkkölä-Liukkonen 1995, s.14-17 ja Koulu 2004, s.129.

¹⁴⁴ HE 26/2003, s.65

¹⁴⁵ Koulu 2004, s.130.

¹⁴⁶ Könkkölä-Liukkonen 1995, s.11.

Oikeuspaikan määräytymiseen vaikuttaa se, onko velallisena luonnollinen henkilö, kuolinpesä tai yhteisö. Laista koskien oikeuspaikan määräytymisestä on säädetty oikeudenkäymiskaaren luvussa 10. Luonnollisen henkilön oikeuspaikaksi katsotaan kotipaikan tuomioistuin.¹⁴⁷ Jos velallisella ei ole pysyvää asuinpaikkaa Suomessa, konkurssiasia voidaan käsitellä siellä missä velallisella on omaisuutta. Jos velallinen on Suomen kansalainen, mutta oleskelee ulkomailla, voidaan oikeuspaikaksi katsoa hänen viimeisin asuinpaikkansa. Ulkomaalaisen velallisen konkurssiasia käsitellään siellä, missä hänet tavataan tai missä hänellä on omaisuutta. Elinkeinonharjoittajan osalta pätee samat periaatteet, vaikka hän harjoittaisi liiketoimintaa toisella paikkakunnalla.¹⁴⁸

Kuolinpesän konkurssiasiaa käsittelee tuomioistuin, jonka tuomiopiirin alueella sijaitsee vainajan asunto tai koti. Näiden puuttuessa toimivaltainen käsittelijä on Helsingin käräjäoikeus. Mikäli vainajalla ei ole tunnistettavaa kotia, konkurssiasia voidaan käsitellä myös tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä on kuolinpesän omaisuutta.¹⁴⁹

Yhteisön tai säätiön toimipaikaksi voidaan merkitä kaupparekisteriin mikä tahansa kunta. Rekisterien perusteella oikeuspaikka olisi helposti todistettavissa, mutta usein rekisteröity toimipaikka ei ole yrityksen tosiasiallinen oikeuspaikka. Tätä seikkaa käytettiin tietoisesti hyväksi konkurssivelkojien hämäämistarkoituksessa.¹⁵⁰ OK 10 luvun 2 § mukaan asian käsittelee tuomioistuin, jonka tuomiopiirissä oikeushenkilön hallintoa pääasiallisesti hoidetaan. Hallinnon sijaintipaikkana voidaan pitää paikkakuntaa, jolla yrityksen pääkonttori sijaitsee. Mikäli hallintoelimiä ei voida yksiselitteisesti paikantaa, asia käsitellään tuomioistuimessa, jonka tuomiopiirissä velallinen on pääasiassa harjoittanut liiketoimintaa, tai jossa se on tarkoituksenmukaisinta.¹⁵¹

Samaan konserniin kuuluvien yritysten konkurssiasioita pyritään keskittämään samaan tuomioistuimeen käsiteltäväksi. Eroa ei enää tehdä sillä, onko kyseessä emoyritys vai tytäryritys. Asia voidaan panna vireille missä tahansa tuomioistuimessa, joka on jonkin konserniyrityksen osalta toimivaltainen, riippumatta siitä onko kyseisessä tuomioistuimessa vireillä samaan konserniin kuuluvaa konkurssiasiaa.

¹⁴⁷ Lappalainen 2009, s.325.

¹⁴⁸ Havansi 1992 s. 62 ja Könkkölä-Liukkonen 1995, s.12-13

¹⁴⁹ Laaka 2004, s.18

¹⁵⁰ Könkkölä-Liukkonen 1995, s.14.

¹⁵¹ Kokko-Salminen 2013, s.16-17, Koulu 2004 s.131 ja Könkkölä-Liukkonen 1995 s.16

Saneerausmenettelyn aikana tehtävä konkurssihakemus on käsiteltävä siinä käräjäoikeudessa, jossa saneerausmenettely on vireillä.¹⁵²

KonkL 7:6:n mukaan jos tuomioistuin katsoo, että se ei ole konkurssiasiassa toimivaltainen, tulee hakijan pyynnöstä siirtää hakemus käsiteltäväksi toimivaltaiseen tuomioistuimeen. Konkurssiin asettamispäätöksen jälkeen asiaa ei ole mahdollista enää siirtää, vaan asia käsitellään loppuun siinä tuomioistuimessa, joka on antanut päätöksen konkurssiin asettamisesta. Tuomioistuin, joka on antanut päätöksen, tulee myös ratkaista kaikki konkurssin liitännäisasiat.¹⁵³

3.3.3 Konkurssin oikeusvaikutukset

Tuomioistuin tekee päätöksen konkurssiin asettamisesta. Tuomioistuin antaa ilmoituksen kaupparekisteriviranomaiselle konkurssin alkamisesta. Konkurssin alkamishetki saattaa olla merkityksellinen konkurssipesään kuuluvan omaisuuden määrittämisen kannalta, sekä se merkkää hetken, jolloin velallinen on konkurssiin asettamisen johdosta menettänyt määräysvallan omaisuuteensa. Päätökseen tulee merkitä tarkka konkurssiin asettamisen kellonaika.¹⁵⁴

Konkurssilla ei ole välitöntä velallisen sopimussuhteita lakkauttavaa vaikutusta. Konkurssi itsestään ei ole peruste sopimuksien purkamiselle. Konkurssin vaikutukset erityyppisiin sopimuksiin saattaa kuitenkin vaihdella. Esimerkiksi työsopimus voidaan purkaa ehdottomasti konkurssin perusteella.¹⁵⁵ Sopimukset voidaan myös saattaa voimaan sopimusrikkomuksiin liittyvät oikeusvaikutukset.¹⁵⁶

KonkL 3:8:ssa määrätään konkurssipesän oikeudesta sijaan tuloon velallisen sopimuksessa. Edellytyksenä on velallisen sitoutuminen sopimukseen ja hyväksyttävän vakuuden antaminen. Vastapuolelle varataan oikeus purkaa sopimus, jos siihen on sopimuksen henkilökohtaisesta luonteesta johtuva tai muu erityinen syy, jonka vuoksi ei voida edellyttää sopimuksen jatkamista konkurssipesän kanssa.

Konkurssipesällä on oikeus käyttää puhevaltaa oikeudenkäynneissä, jotka koskevat konkurssipesään kuuluvaa varallisuutta. Asiavaltuus voi kuitenkin palautua velalliselle, mikäli konkurssipesä kieltäytyy käyttämästä puhevaltaansa. Konkurssipesälle varataan

¹⁵² HE 26/2003, s.85-86.

¹⁵³ Koulu 2004, s.130.

¹⁵⁴ Pinomaa 2000, s.49.

¹⁵⁵ Tuomisto 2004, s.228.

¹⁵⁶ Koulu 2004, s.166.

tilaisuus jatkaa ennen konkurssia vireille tullutta oikeudenkäyntiä. Jos konkurssipesä ei käytä puhevaltaa vireillä olleessa oikeudenkäynnissä, velallisella on oikeus jatkaa oikeudenkäyntiä omiin nimiinsä. Tuomion oikeusvaikutus ulottuu tästä huolimatta konkurssipesään.¹⁵⁷

KonkL 3:6:ssa määrätään ulosotto toimien keskeyttämisestä konkurssin alettua. Konkurssipesään kuuluvaan omaisuuteen ei voida kohdistaa ulosotto toimia. Aloitettu konkurssi ei voi jälkeenpäin jatkua ulosottoasiana, sillä varojen puutteessa konkurssi raukeaa.¹⁵⁸ Konkurssipesä voi kuitenkin vaatia ulosottomenettelyn täytäntöönpanoa konkurssipesän lukuun. Muussa tapauksessa ulosmitattu omaisuus ja kertyneet rahavarat on palautettava konkurssipesälle.¹⁵⁹ Konkurssin rauettua pesänhoitajan on ilmoitettava asiasta ulosottomiehelle, joka voi ulosmitata sen velallisen omaisuuden, jota ei tarvita konkurssikustannusten ja muiden konkurssipesän velkojen maksamiseen.

3.3.4 Pesänhoitajan tehtävät

Käräjäoikeus määrää konkurssipesälle pesänhoitajan, joka vastaa konkurssipesän omaisuuden hoitamisesta ja hallinnosta. Pesänhoitajia voidaan määrätä useampia, mikäli se on tarpeellista tehtävän laajuuden vuoksi. Hallinto ja tehtävät jaetaan tuomioistuimen määräämällä tavalla pesänhoitajien kesken. Konkurssin alettua pesänhoitajan on viipymättä otettava haltuun konkurssipesään kuuluva omaisuus ja oikeudet. Pesänhoitajan tehtävä on suojella omaisuutta, tarvittaessa jopa siirtää omaisuus pois velallisen tiloista. Pesänhoitajan on irtisanottava sopimukset, jotka eivät ole pesänhoidon kannalta tarpeen, ja ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin velallisen saatavien perimiseksi.¹⁶⁰

Pesänhoitajan tehtävät on listattu yksityiskohtaisesti KonkL 14:5:ssa. Pesänhoitajan tärkein tehtävä lienee konkurssipesän omaisuudenselvittely.¹⁶¹ Pesänhoitajan on selvitettävä pesän laajuus, sekä mahdollisuudet peräyttää oikeustoimia ja palauttaa omaisuutta konkurssipesään. Pesänhoitajan on ilmoitettava konkurssin alkamisesta velkojille, ja hän voi julkaista kuulutuksen konkurssin alkamisesta, mikäli katsoo sen tarpeelliseksi.

¹⁵⁷ HE 26/2003 vp, s.49 ja Koulu 2004, s.161-162.

¹⁵⁸ Linna 2004, s.192.

¹⁵⁹ Koulu 2004, s-165.

¹⁶⁰ Kokko-Salminen 2013, s.15-16.

¹⁶¹ Lain tehtäväluettelo painottuu konkurssipesän omaisuudenselvittelyyn, ainoastaan kohdat 5 ja 6 liittyvät velkaselvittelyyn. Ks. Koulu ym. 2009, s.250

Pesänhoitajan on laadittava pesäluettelo velallisen varoista ja veloista. Pesäluettelossa on ilmoitettava riittävästi eriteltynä velallisen omaisuus konkurssin hetkellä ja arvio sen rahallisesta arvosta, sekä velat ja muut sitoumukset. Pesäluettelo on laadittava kahden kuukauden kuluessa konkurssin alkamisesta. Pesäluetteloon merkitään velat, jotka ovat syntyneet ennen konkurssia. Konkurssipesän toiminnasta tai konkurssin alkamisen jälkeen syntyneet velat, ns. massavelat, ovat konkurssipesän velkaa, eivätkä näin ollen kuulu pesäluetteloon. Pesänhoitaja voi tarvittaessa pyytää velkojia ilmoittamaan saatavansa määrän pesäluettelo varten. Tämä ilmoitus ei korvaa konkurssivalvontaa, vaan velkojien on tehtävä konkurssivalvonta, mikäli siitä myöhemmin ilmoitetaan.¹⁶²

Pesäluetteloon merkitsemisellä ei ole käytännössä sitovia oikeusvaikutuksia. Pesäluettelo on kuitenkin velkojille tärkeää informaatiota arvioidakseen, onko konkurssipesästä mahdollisesti saatavissa jako-osuutta.¹⁶³ Velallisen on vahvistettava pesäluettelo oikeaksi. Velalliselle varataan oikeus liittää pesäluetteloon täydennys, oikaisu tai muu huomautus. Tällä voi olla suurta merkitystä arvioitaessa konkurssiin liittyvää rikosasiaa.¹⁶⁴ Pesäluettelo tulee toimittaa velalliselle, konkurssiasiamiehelle, suurimmille velkojille ja muille velkojille pyynnöstä viipymättä.

Pesänhoitajan on samanaikaisesti laadittava velallisselvitys, eli selvitys velallisesta ja velallisen toiminnasta ennen konkurssia. Velallisselvityksen vähimmäisisältö on määritelty KonkL 9:2:ssa. Velallisselvitys täydentää kuvaa velallisen taloudellisesta tilanteesta. Tarkoituksena on antaa yleiskuva syistä, jotka johtivat konkurssiin, velallisen talouden hoidosta, velallisen toiminnasta ja mahdollisista epätavallisuuksista. Velallisselvityksellä voi olla merkitystä arvioitaessa, onko velallinen toiminut mahdollisesti rikollisesti. Suomessa voidaankin katsoa pesänhoitajalla olevan velvollisuus selvittää mahdollinen rikollinen menettely velallisen liiketoiminnassa.¹⁶⁵ Velallisselvitys on toimitettava syyttäjälle, velalliselle, konkurssiasiamiehelle, suurimmille velkojille ja muille velkojille pyynnöstä.

Pesänhoitaja vastaa konkurssipesän omaisuuden realisoinnista. Konkurssipesän on muutettava omaisuus rahaksi pesän kannalta edullisimmalla tavalla ja niin, että saadaan mahdollisimman hyvä realisointitulos (KonkL 17:3). Korkea realisointitulos on

¹⁶² Kokko-Salminen 2013, s.21-22.

¹⁶³ Kokko-Salminen 2013, s.22-23 ja Smalén 2014, s.215

¹⁶⁴ Koulu 2004, s.246-247.

¹⁶⁵ Koulu 2004, s.250-251.

luonnollisesti sekä velallisen että velkojien etujen mukaista. Realisoinnissa on lähtökohtaisesti suositettava rahasuoritusta.¹⁶⁶

3.3.5 Konkurssin raukeaminen

Konkurssipesä voidaan tuomioistuimen päätöksellä määrätä raukeamaan, jos konkurssipesän varat eivät riitä konkurssimenettelyn kustannuksiin, eikä kukaan velkojista ota vastatakseen kustannuksista. Konkurssi voidaan myös määrätä raukeamaan, jos konkurssipesän jako-osuuskelpoinen kertymä jäisi niin vähäiseksi, ettei konkurssin jatkaminen ole tarkoituksenmukaista. Konkurssi ei voi raueta, jos konkurssi jatkuu julkisselvityksenä.¹⁶⁷

Pesänhoitajan on tehtävä esitys konkurssin raukeamisesta heti, kun peruste raukeamiselle on käynyt ilmi. Esitykseen on liitettävä pesäluettelo, velallisselvitys sekä pesänhoitajan arvio konkurssimenettelyn kustannuksista ja varoista, jotka ovat käytettävissä. Esitys on toimitettava suurimmille velkojille, ja pesänhoitajan on tiedusteltava, ottaako joku velkoja vastattavakseen konkurssimenettelyn kustannukset.¹⁶⁸ Velkojillahan on mahdollisuus turvautua ulosottomenettelyyn, mikäli konkurssi raukeaa varojen puutteessa. Konkurssimenettelyn jatkaminen vähäisistä varoista huolimatta voi olla velkojalle aiheellista, mikäli velkojalla ei ole saatavalleen ulosottoperustetta.¹⁶⁹ Esityksen konkurssin raukeamisesta voi myös tehdä velkoja, velallinen tai konkurssiasiamies.

Konkurssin oikeusvaikutukset lakkaavat välittömästi konkurssin rautessa, ellei tuomioistuin toisin määrää. Raukeavassakin konkurssipesässä voidaan myydä omaisuutta kattamaan pesänhoidosta aiheutuvat kulut. Pesänhoitaja voi tarvittaessa neuvotella ulosottomiehen kanssa realisoinnista. Ulosottomiehellä on oikeus ulosmitata omaisuus, jota ei tarvita konkurssipesän velkojen maksamiseen.¹⁷⁰

3.3.6 Konkurssipesän varojen jakaminen

Konkurssiin kuuluvista saatavista on toimitettava konkurssivalvonta. Konkurssivalvonnan järjestäminen kuuluu pesänhoitajan tehtäviin. Jotta velkoja voi

¹⁶⁶ Nenonen 2005, s.758.

¹⁶⁷ Tuomioistuin voi määrätä konkurssin jatkumaan julkisselvityksenä, mikäli konkurssipesän varallisuus on vähäinen, mutta velalliseen tai konkurssipesään kohdistuu erityisiä selvitystarpeita.

¹⁶⁸ Heiskanen 2005, s.747.

¹⁶⁹ Konkurssiasiaain neuvottelukunnan suositus 14/2005, s.913.

¹⁷⁰ Konkurssiasiaain neuvottelukunnan suositus 14/2005, s.915.

saada jako-osuuden konkurssipesästä, velkojan on ilmoitettava saatavansa pesänhoitajalle kirjallisesti asetettuun valvontapäivään mennessä. Pesänhoitaja voi ottaa saatavan huomioon jakoluetteloehdotuksessa ilman valvontaa, mikäli saatavan peruste ja määrä on selvä. Velkoja voi myös suorittaa jälkivalvonnan ennen jakoluettelon vahvistamista. Jälkivalvonnasta peritään ylimääräinen maksu velkojalta, jolla korvataan jälkivalvonnasta aiheutuvat kustannukset.¹⁷¹

Panttivelkojilla on oikeus muuttaa panttiomaisuus rahaksi konkurssista huolimatta.¹⁷² Joissain tilanteissa panttiomaisuuden realisointi saattaisi aiheuttaa vahinkoa muille velkojille, erityisesti silloin kun velallisen panttiomaisuus liittyy läheisesti muuhun omaisuuteen ja sen jälleenmyyntimahdollisuuksiin. Kiinteistön ja muun vastaavan omaisuuden kohdalla velkoja voi hakea erityistä tyytönpäntöä. Irtaimen pantin panttivelkoja voi myydä omatoimisesti. Panttivelkojan on kuitenkin ilmoitettava panttiomaisuuden myynnistä hyvissä ajoin pesänhoitajalle.¹⁷³

Konkurssipesällä on oikeus kieltää enintään kahdeksi kuukaudeksi pantin rahaksi muuttaminen.¹⁷⁴ Konkurssipesä voi myydä panttiomaisuutta vain, jos panttivelkoja antaa suostumuksensa siihen. Konkurssipesälle varataan oikeus lunastaa pantti maksamalla panttivelkojalle saatavan hinnan ja viivästyskorot. Näillä toimilla on tarkoitus turvata konkurssipesän etuja.¹⁷⁵

Kun konkurssipesä on selvitetty, ja pesään kuuluva omaisuus muutettu rahaksi, pesänhoitajan on laadittava lopputilitys (KonkL 19:1). Konkurssiasiat on hoidettava joutuisasti, joten pesänhoitaja voi laatia tilityksen, vaikka pesänselvitys olisi osittain kesken. Lopputilityksen sisällöstä säädetään KonkL 19:2:ssa. Lopputilitys on hyväksyttävä velkojainkokouksessa. Kun lopputilitys on hyväksytty, konkurssin täytäntöönpano päättyy. Jako-osuudet maksetaan viimeistään hyväksytyn lopputilityksen jälkeen. Osa jako-osuuksista voidaan maksaa enakkoon, mikäli se ei vaaranna konkurssipesän maksukykyä.¹⁷⁶

¹⁷¹ Koulu 2004, s.276-284.

¹⁷² HE 26/2003 vp, s.25.

¹⁷³ Koulu 2004, s.318.

¹⁷⁴ Koulu 2004, s.318-320.

¹⁷⁵ Helin 2011, s.228-231.

¹⁷⁶ Koulu 2004, s.341.

3.4 Kansainvälinen konkurssimenettely

Kansainvälisen liiketoiminnan lisääntyessä kansainväliset konkurssitapaukset ovat yleistyneet. Konkurssilaki ei yksiselitteisesti anna määritelmää kansainvälisessä konkurssissa toimivallan määräytymisestä. Yleisesti ottaen konkurssia pidetään kansainvälisenä, mikäli tapauksessa on jokin kansainvälinen liittymä. Tarkentavaa määritelmää kansainvälisestä liitännästä ei ole laissa annettu, joten on lähes mahdotonta yksiselitteisesti sanoa, milloin käsillä on lain määrittämällä tavalla kansainvälinen konkurssitapaus. Asianosaisien takaisinsaannin kannalta voi olla suurta merkitystä, kuinka suppeaksi tai laajaksi Suomen tuomioistuin katsoo toimivaltansa kansainvälisissä tilanteissa.¹⁷⁷ Kansainväliset konkurssit voidaan jaotella eurooppalaisiin, pohjoismaisiin ja autonomisiin konkurssihin.¹⁷⁸

3.4.1 Eurooppalainen konkurssi

Eurooppalaisena konkurssina voidaan pitää kaikkia EU:n maksukyvyttömyysmenettelyasetuksen (EU) 2015/848 tarkoittamia konkurssseja. Asetus on sisällöltään hyvin pitkälti vastaava kuin vuonna 2000 hyväksytty maksukyvyttömyysasetus (29.5.2000/1346, MKA).¹⁷⁹ Tässä tutkielmassa maksukyvyttömyysasetuksella tarkoitetaan alkuperäistä 29.5.2000/1346 asetusta. Maksukyvyttömyysmenettelyasetuksella viitataan uudistettuun asetukseen (EU) 2015/848. Asetusta sovelletaan ainoastaan EU:n jäsenvaltioiden välisissä kansainvälisissä konkurssitapauksissa. Suomen ja muiden EU:n jäsenvaltioiden kannalta eurooppalainen konkurssi on päätyyppi kansainvälisissä konkurssissa.¹⁸⁰

Maksukyvyttömyysmenettelyasetuksella ei ole ollut tarkoitusta luoda yhtenäistä menettelytapaa eurooppalaiselle konkurssille. Kullakin jäsenvaltiolla on oma insolvenssilainsäädäntönsä ja menettelyt. Maksukyvyttömyysmenettelyasetuksella on lähinnä tarkoituksena tarjota yhtenäiset säännöt toimivallan ja

¹⁷⁷ Hulma 2013, s.39-42. Tää on gradu, kaiva original-lähteet

¹⁷⁸ Koulu 2004b, s.24.

¹⁷⁹ HE 12/2017: esityksessä todetaan uudelleenlaaditun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/848 maksukyvyttömyysmenettelyistä olevan vastaava kuin 29.5.2000/1346, MKA. Asetukseen on sisällytetty uusia asiakokonaisuuksia, kuten luvut maksukyvyttömyysrekistereistä ja yritysyhjän jäsenten maksukyvyttömyysmenettelyistä.

¹⁸⁰ Koulu 2004b, s.28.

maksukyvyttömyysmenettelyjen aloittamiselle, sekä samanaikaisten konkurssimenettelyjen koordinoinnille kansainvälisessä konkurssissa.¹⁸¹

Eurooppalainen konkurssijärjestelmä perustuu kaksoisrakenteeseen. Maksukyvyttömyysmenettelyasetuksen kolmannen artiklan mukaan jäsenvaltio, jossa velallisella on pääintressien keskus, on toimivaltainen aloittamaan maksukyvyttömyysmenettelyn. Tätä kutsutaan päämenettelyksi tai pääkonkurssiksi. Pääintressien keskuksena pidetään paikkaa, jossa velallinen hallinnoi säännöllisesti intressejään ja joka on kolmansien osapuolten todettavissa. Käytännössä pääintressien keskus on velallisen kotipaikka, ellei muuta näyttöä ole.¹⁸² Päämenettelyn tarkoituksena on keskittää konkurssimenettely siihen jäsenvaltioon, joka on konkurssin kannalta tarkoituksenmukaisin. Päämenettely voi parhaimmassa tapauksessa ehkäistä turhaa selvitystyötä, ja sitä myötä nopeuttaa kansainvälisten konkurssien ratkaisemista.

Maksukyvyttömyysmenettelyasetuksen kolmannessa luvussa säädetään sekundäärimenettelystä. Jäsenvaltion tuomioistuin voi aloittaa sekundäärimenettelyn vain siinä tapauksessa, jos velallisella on toimipaikka tämän jäsenvaltion alueella. Sekundäärimenettelyn vaikutukset rajoittuvat jäsenvaltiossa sijaitsevaan velallisen omaisuuteen. Sekundäärimenettelyssä sovelletaan sen jäsenvaltion lakia, jonka alueella sekundäärimenettely on aloitettu. Sekundäärimenettelyjä voi käytännössä olla rajaton määrä, mikäli päämenettely on aloitettu jossain jäsenvaltiossa.¹⁸³

Sekundäärikonkurssi käsittää siis alueellisesti vain osan velallisen omaisuudesta. Tästä huolimatta velkojilla, joilla ei ole liitääntää sekundäärikonkurssin rajaamaan velallisen omaisuuteen, voivat ottaa osaa sekundäärikonkurssiin. Sekundäärikonkurssien määrä on käytännössä ollut vähäinen Euroopassa. Kansainvälisen konkurssin elinkaari on yleensä huomattavasti pidempi kuin kansallisen konkurssin elinkaari. Eurooppalaisen konkurssin kaksoisrakenne toteutuessaan pitkittää kestoaikaa entisestään, sillä päämenettelyä ei voida päättää ennen kuin kaikki mahdolliset sekundäärikonkurssit ovat päättyneet.¹⁸⁴

Maksukyvyttömyysmenettelyasetuksen 36 artiklan kohdassa 1 säädetään oikeudesta antaa sitoumus sekundäärimenettelyn välttämiseksi. Sitoumuksen tarkoituksena on edesauttaa konkurssiasian keskittämistä päämenettelyn jäsenvaltion toimivallan

¹⁸¹ Juutilainen 2009, s.108.

¹⁸² HE 12/2017, s.5.

¹⁸³ Koulu 2002, s.14-15.

¹⁸⁴ Koulu 2004b, s.55-58.

alaisuuteen. Päämenettelyn selvittäjä voi antaa yksipuolisen sitoumuksen sen omaisuuden osalta, joka sijaitsee toisessa jäsenvaltiossa, jossa sekundäärimenettely voitaisiin aloittaa. Kyseistä omaisuutta tai sen likvidoinnista saatua tuottoa jaettaessa selvittäjä sitoutuu noudattamaan sitä kansallista lainsäädäntöä, jota olisi noudatettu kyseisessä jäsenvaltiossa sekundäärimenettelyn osalta.

Yhtenäinen konkurssijärjestelmä on osittain ristiriitainen. Velkojien osallistuminen kansainväliseen konkurssiin on tehty helpommaksi, mutta toisaalta velkojien osallistumista ulkomaalaiseen konkurssiin pyritään ehkäisemään.¹⁸⁵ Sekundäärikonkurssien mahdollinen ylijäämä palautetaan päämenettelyyn. Tämä järjestely vähentää tarvetta moninkertaiselle saatavien valvonnalle, sillä kaikki mahdolliset sekundäärikonkurssien ylijäämät palautuvat päämenettelyn konkurssiin.¹⁸⁶ Todellisuudessa eurooppalaisen konkurssijärjestelmän merkitys koordinoivana tekijänä on jäänyt varsin vähäiseksi, johtuen sekundäärikonkurssien vähydestä. Suurempaa käytännön merkitystä on ollut lähinnä lainvalinnan määräytymisellä.

3.4.2 Pohjoismainen konkurssi

Pohjoismainen konkurssi sai jalansijaa Suomessa 1930-luvulla, kun pohjoismaiden välillä solmittiin ns. pohjoismainen konkurssisopimus. Sopimus sisältää 17 artiklaa, ja sopimus käsitti alun perin Suomen, Tanskan, Islannin, Norjan ja Ruotsin väliset konkurssit. Sopimus on tyypiltään valtiosopimus, ja sopimus saatettiin voimaan blankettilailla, joka sisältää monia täydentäviä määräyksiä (333/1934). Sopimukseen on myös tehty tarkennuksia, jotka on saatettu voimaan lailla (884/1977 ja 347/1983).¹⁸⁷

Pohjoismaisessa konkurssisopimuksessa ei ole määräyksiä tuomioistuinten toimivaltaan liittyen kansainvälisissä konkurssitilanteissa. Konkurssisopimuksen oikeusvaikutukset määräytyvät osittain suoran sääntelyn ja lainvalinnan perusteella. Pohjoismaisen konkurssisopimuksen soveltaminen kansainvälisissä konkurseissa on laskenut huomattavasti eurooppalaisen konkurssin johdosta. Pohjoismaista konkurssisopimusta voidaan noudattaa Suomen, Islannin, Norjan tai Tanskan

¹⁸⁵ Koulu 2004b, s.122.

¹⁸⁶ Koulu 2004b, s.210-211.

¹⁸⁷ Koulu 2004b, s.233.

kotipaikkakonkurssissa.¹⁸⁸ Suomen ja Ruotsin välisissä konkurssitapauksissa noudatetaan EU:n maksukyvyttömyydenmenettelyasetusta puolin ja toisin.

Kotipaikkakonkurssin alkaminen estää paikallisten konkurssien aloittamisen muissa pohjoismaissa. Tältä osin pohjoismainen konkurssi on osittain yksinkertaisempi kuin eurooppalainen konkurssi. Mikäli on aloitettu kotipaikkakonkurssi, paikallista konkurssimenettelyä ei voida aloittaa. Pohjoismaisessa konkurssissa tunnetaan kuitenkin erilliskonkurssi, joka on hankalasti määriteltävissä. Erilliskonkurssina pidetään kaikkia muita pohjoismaisia konkursseja, joita ei ole aloitettu velallisen kotipaikassa.¹⁸⁹ Erilliskonkurssi vaikuttaa territoriaalisesti, eli konkurssi käsittää vain konkurssin aloitusmaassa sijaitsevan velallisen omaisuuden.¹⁹⁰

Mikäli jossain pohjoismaassa on aloitettu erilliskonkurssi ennen kotipaikkakonkurssin vireille tuloa, sitä voidaan valinnaisesti jatkaa. Koska erilliskonkurssi on rajattu pohjoismaisen konkurssisopimuksen ulkopuolelle, jatkettavan erilliskonkurssin oikeusvaikutukset jäävät pohjoismaisen konkurssikäytännön osalta epäselväksi. Tapauksia on kuitenkin ollut suhteellisen vähän, joten voidaan olettaa jatkuvan erilliskonkurssin noudattavan eurooppalaisen sekundäärikonkurssin piirteitä.¹⁹¹

Kuten mainittiin edellä, pohjoismainen konkurssisopimus ei anna määräyksiä toimivallan määräytymisestä kansainvälisessä konkurssissa. Pohjoismaat voivat näin ollen kukin soveltaa omaa kansallista toimivallan määräytymisperiaatetta. Suomen vuoden 2004 konkurssilaissa ei tehty tarkennusta kotipaikan määräytymiselle kansainvälisessä konkurssitilanteessa. Suomen konkurssilaki sulauttaa kotipaikan toimivallan perusteena yhtenäistettyyn COMI-tositseikastoon (KonkL 7:1.1).¹⁹²

Säädöksiä toimivallan määräytymisestä pohjoismaisessa erilliskonkurssissa ei myöskään anneta konkurssilaissa. Sovellettavaksi tulee toimivaltaperuste KonkL 7:1.2:n mukaan. Konkurssi voidaan aloittaa Suomessa, mikäli velallisella on alueella toimipaikka tai omaisuutta. Käytännössä näyttäisi siltä, että toimipaikka on yksinomainen peruste toimivallan määräytymiselle. Ainakin Suomen osalta erilliskonkurssin tarkoituksenmukaisuus on kyseenalainen. Kotipaikkakonkurssissa kaikki pohjoismaissa

¹⁸⁸ Kotipaikkakonkurssi käsittää kaiken velallisen omaisuuden pohjoismaissa. Kotipaikkakonkurssi alkaa velallisen kotipaikassa. kts. Koulu 2004b, s.234.

¹⁸⁹ Huhtamäki 2000, s.137.

¹⁹⁰ Koulu 2001, s.100.

¹⁹¹ Koulu 2004b, s.236.

¹⁹² Koulu 2004b, s.238.

sijaitseva varallisuus luetaan mukaan konkurssiin, joten pohjoismaisen velkojan asema on menettelyssä taattu joka tapauksessa.¹⁹³

Pohjoismaisen konkurssisopimuksen tarkoituksena on ratkaista kansainvälisen konkurssin lainvalintakysymykset pohjoismaiden välillä. Sopimuksen 1 artikla määrittää sopimuksen säädöksiä soveltamisalan. Jollei sopimuksessa muuta säädetä, konkurssiin sovelletaan konkurssimaan lakia. Pohjoismaisen konkurssisopimuksen lainvalintajärjestelmän toimivuudesta ei ole todistettavia havaintoja, sillä sopimus ei ole esiintynyt pohjoismaisessa julkaistussa oikeuskäytännössä.¹⁹⁴

3.4.3 Autonominen konkurssi

Aiemmistä tyyppikonkurseista on erotettava autonominen konkurssi. Maiden, jotka eivät kuulu maksukyvyttömyysmenettelyasetuksen tai pohjoismaisen konkurssisopimuksen soveltamisalalle, konkurssitilanteissa sovelletaan KonkL 7:1.2:ia. Jos velallisen pääintressien keskus sijaitsee EU:n ulkopuolella, suomalainen tuomioistuin on toimivaltainen, mikäli velallisella on Suomessa toimipaikka tai omaisuutta, jonka osin konkurssin aloittaminen Suomessa on tarkoituksenmukaista. Kun toimivalta perustuu KonkL 7:1.2:iin, konkurssiin kuuluva omaisuus rajoittuu Suomessa sijaitsevaan velallisen omaisuuteen. Omaisuuden sijaitseminen Suomessa määrittyy kansainvälisyksityisoikeudellisten säännösten ja periaatteiden mukaan.¹⁹⁵

Tarkoituksenmukaisuusvaatimuksella pyritään estämään turhien paikallisten konkurssien aloittamista, ja keskittämään päämenettely siihen valtioon, jossa pääosa omaisuudesta sijaitsee, ja jossa omaisuuden likvidointi on mahdollista. Mikäli velallisen Suomessa sijaitsevan omaisuuden muuttaminen rahaksi on haasteellista ja epätodennäköistä, konkurssia ei kannata aloittaa täällä. Tarkoituksenmukaisuutta arvioidaan ensisijaisesti velkojen näkökulmasta. Velkojan on saatava konkurssista jakosuutensa.¹⁹⁶ Velkojen mahdollisuudet toteuttaa oikeutensa ulosoton kautta vaikuttavat myös tarkoituksenmukaisuuden arviointiin. Tuloksetonta ja kallista konkurssimenettelyä ei kannata aloittaa, jos velallisella on mahdollisuus periä saatavat ulosoton kautta.¹⁹⁷

¹⁹³ Koulu 2004b, s.238-239.

¹⁹⁴ Koulu 2004b, s.239.

¹⁹⁵ HE 26/2003 vp, s.71.

¹⁹⁶ Koulu 2004b, s.244.

¹⁹⁷ HE 26/2003 vp, s.85, Koulu 2004b, s.244 ja Könkkölä-Linna 2013, s.25-26.

Autonomisen konkurssin vaikutus Suomessa on territoriaalinen, eli siihen kuuluu vain se varallisuus, joka on Suomessa konkurssin aloittamishetkellä. Kansallisella lainsäädännöllä ei voida vaikuttaa ulkomaisten lainsäätäjien suhtautumiseen. Näin ollen paikallisella autonomisella konkurssilla ei voi olla vaikutusta omaisuuteen aloittamiseen ulkopuolella, mikäli muut valtiot eivät tunnusta ulkomaista autonomista konkurssia. Normaalisti ulkomaiset lainsäätäjät eivät tunnusta paikallista autonomista konkurssia.¹⁹⁸

Autonominen konkurssi siis pohjautuu valtioiden kansallisiin konkurssilakeihin. Tästä johtuen sääntelyn kenttä on aukollinen ja hajanainen. Autonomisen konkurssin perusteet joudutaan Koulun mukaan pitkälti konstruoimaan tutkijoiden yksittäisistä kannanotoista. Oikeuskäytäntöä on vähän, joten lainkäyttäjälle jää huomattavan paljon harkintavaraa lainvalinnassa. Vuoden 2004 konkurssilaissa ei otettu kantaa lainvalintaan autonomisessa konkurssissa.¹⁹⁹

3.4.4 Kansainvälisen konkurssioikeuden tulevaisuus

Vaikuttaisi siltä, että kansainvälinen konkurssioikeus elää muutoksen aikaa. Autonominen ja yhtenäistetty sääntely kilpailevat sovellettavuudesta. Selkeimmin on kuitenkin havaittavissa pohjoismaisen konkurssioikeuden kentän kaventuminen. Näyttää siltä, että pohjoismaat ovat alueellisesti liian pieni yhtenäinen alue yhtenäistetyille konkurssijärjestelmälle. Sopimuksen tulkinnan näkymättömyys pohjoismaisessa oikeuskäytännössä vahvistaa havaintoja.²⁰⁰

Eurooppalainen konkurssi ulottuu maantieteellisesti suurelle alueelle. Eurooppalainen konkurssi luo myös painetta jäsenvaltioille kansallisten konkurssilakien harmonisointiin. Koulu toteaa, että eurooppalaisen konkurssin heikkous piilee nimenomaan lainvalinnassa.²⁰¹ Jos kansalliset lait olisivat lähestulkoon samat, pääkonkurssin tarkoituksenmukaisuus kasvaisi entisestään, ja sekundäärikonkurssit olisivat käytännössä merkityksettömiä takaisinsaannin kannalta.

Tarpeellisuus yhtenäistetyille sääntelylle autonomiseen konkurssiin on ilmeinen. Ratkaisuksi on ehdotettu ulkosopimuksia EU:n ulkopuolisten maiden ja EU-maiden kesken. Toinen ehdotettu ratkaisu on valtioiden lainsäädännön muuttaminen

¹⁹⁸ Koulu 2004b, s.245.

¹⁹⁹ Koulu 2004b, s.25 ja s.251.

²⁰⁰ Koulu 2004b, s.255.

²⁰¹ Koulu 2004b, s.255.

UNCITRAL:in tai jonkun muun kansainvälisen järjestön laatiman lain mukaiseksi. UNICTRAL-mallilaki määrää ei-eurooppaiset konkurssisuhteet. Tämä mallilaki on saatettu monissa maissa voimaan, mutta sen merkitys on jäänyt vähäiseksi.²⁰²

²⁰² Koulu 2004b, s.256-257 ja Omar 2004, s.194.

4 LEASINGSOPIMUS JA VUOKRALLEOTTAJAN INSOLVENSSSI

Kun sopimuksen toinen osapuoli joutuu insolvenssimenettelyn kohteeksi, herää kysymys sopimussuhteen jatkumisesta. Sopimussuhteen jatkuminen tai lakkaaminen onkin insolvenssimenettelyn vaikutuksien peruskysymyksiä.²⁰³ Insolvenssimenettelyn vaikutukset vaihtelevat olennaisesti sen mukaan, onko kyseessä liiketoiminnan elvyttämiseen tähtäävä yrityssaneeraus, vai maksukyvyttömän yrityksen likvidointiin pyrkivä konkurssi.²⁰⁴

Leasingsopimusvelkojan suurin huoli velallisen insolvenssitilanteessa lieneekin omien saatavien turvaaminen. Saneerausmenettely ja velallisen konkurssi ei sellaisenaan automaattisesti anna perustetta leasingsopimuksen irtisanomiselle tai purkamiselle.²⁰⁵ Sopimuksen jatkaminen saattaa joissain tilanteissa olla myös velkojan parhain intressi. Konkurssi- ja saneeraustilanteissa velkojan saatavien määrittäminen voi oleellisesti vaikuttaa suorituksen saamiseen. Käytännössä on ilmennyt erityisesti epäselvyyttä leasingsopimusten velkojen määräytymisestä yrityssaneerauksessa.²⁰⁶

Seuraavaksi käsitellään tarkemmin leasingvelkojen määräytymistä velallisen yrityssaneerauksessa ja konkurssissa. Asiaa lähestytään velkojan näkökulmasta, kun insolvenssimenettelyn kohteena on leasingsopimuksen vuokralleottaja.

4.1 Vuokralleottajan saneeraus

Kuten aiemmin on todettu, saneerausmenettelyn tarkoituksena on parantaa taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneen elinkelpoisen yrityksen toiminnan edellytyksiä.²⁰⁷ Yrityssaneerauksessa sopimuksen jatkuvuus on yleinen lähtökohta. Saneerausmenettely ei vaikuta velallisen jo tekemiin sitoumuksiin, ellei toisin säädetä (YrSanL 15.1 §). Sopimuksen jatkuvuuden periaate tarkoittaa käytännössä sitä, että saneerausmenettely ei heikennä, mutta ei myöskään paranna velkojan tai velallisen asemaa verrattuna siihen, mitä se oli ennen saneerausmenettelyn alkamista.²⁰⁸ Sopimuksen jatkuvuuden periaate tarkoittaa leasingsopimusvelkojan osalta sitä, että leasingsopimus jatkuu velallisen saneerauksesta huolimatta.

²⁰³ Tuomisto 2010, s.15.

²⁰⁴ Tuomisto 2010, s.21.

²⁰⁵ Koulu ym. 2009, s.228.

²⁰⁶ Tepora 2013, s.181.

²⁰⁷ Koulu ym. 2009, s.625.

²⁰⁸ Hupli 2004, s.191-192.

4.1.1 Leasingvelkojan saamisten määräytyminen yrityssaneerauksessa

Kun velallinen joutuu yrityssaneerauksen kohteeksi, velkojan kannalta oleellinen riskiä määrittävä kysymys on se, katsotaanko hänet sopimukseen perustuvia saamia perittäessä saneerausvelkojaksi, vai ovatko velkojan saamiset niin sanottua uutta velkaa, joka maksetaan sen erääntyessä.²⁰⁹ Leasingsopimuksien osalta on syntynyt epäselvyyttä siitä, miten leasingsopimukseen perustuvia saatavia tulisi luokitella yrityssaneerauksessa.²¹⁰

Saneerausvelkaa ovat kaikki velallisen velat, jotka ovat syntyneet ennen saneeraushakemuksen vireille tuloa (YrSanL 3.1 §). Vakuusvelalla tarkoitetaan sellaista saneerausvelkaa, jonka vakuudeksi velkojalla on kolmansiin nähden tehokas esinevakuusoikeus velalliselle kuuluvaan tai velallisen hallinnassa olevaan omaisuuteen, siltä osin kuin vakuuden arvo menettelyn alkaessa olisi riittänyt kattamaan velkojan saatavan määrän rahaksimuuttokustannusten ja paremmalla etuoikeudella suoritettavien saatavien vähentämisen jälkeen (YrSanL 3.7 §). Näin ollen velat, joille velkojalla on vakuus, kuuluvat saneerausvelkoihin.²¹¹

Vakuusvelkoja on lähtökohtaisesti paremmassa asemassa saneerausmenettelyssä kuin tavallinen velkoja. Vakuusvelkojalle on turvattava saatavasta suoritus juoksevina maksuina vakuuden arvoon saakka.²¹² Saneerausohjelmassa ei ole mahdollista alentaa vakuusvelan pääomaa, vaan vakuusvelkojan pääoma on aina suojattu saneerausmenettelyssä siltä osin, kuin vakuuden arvo menettelyn alkaessa riittää kattamaan. Vakuusvelan osalta saneerausmenettelyllä voidaan ainoastaan järjestää luoton kustannuksia ja maksuaikatauluja. Tavallisen velkojan osalta saneerausohjelmassa on mahdollista alentaa velan pääomaa.²¹³

Kuten aiemmin on jo mainittu, rahoitusleasingissä vuokrat kohde toimii leasingsopimuksen rahoittajan saatavan vakuutena. Esinevakuudesta on säädetty YrSanL 3.1 §:n 6 kohdassa. Esinevakuusoikeudella tarkoitetaan omistuksenpidätystä ja muuta omistukseen perustuvaa vakuutta, panttioikeutta irtaimeen tai kiinteään omaisuuteen sekä takaisinotto-oikeutta ja kohteeseensa etuoikeuden tuottavaa pidätysoikeutta. Lain esitöissä on mainittu, että rahoitusleasingsopimukseen perustuvat saatavat olisivat

²⁰⁹ Tuomisto 2010, s.226.

²¹⁰ Tepora 2013, s.181.

²¹¹ Tepora 2013, s.182.

²¹² Tepora 2013, s.182-183.

²¹³ HE 182/1992, s.46-47.

luettava vakuusvelkoihin.²¹⁴ Voidaan siis todeta, että rahoitusleasingin osalta rahoittajan saatavat ovat määritelty vakuusvelaksi.

Käyttöoikeusleasingin osalta velkojen määrittely on erilainen. Kuten on todettu, käyttöoikeusleasing ei perusta vuokralleantajalle vakuusoikeutta.²¹⁵ Käyttöoikeusleasingiin sovelletaan yrityssaneerauksessa samoja periaatteita, kuin kyseessä olisi tavallinen irtaimen esineen vuokraus. Yrityssaneerauksessa käyttöoikeusleasingista aiheutuvia saatavia ei kohdella näin ollen vakuusvelkana, vaan tavallisena saneerausvelkana.²¹⁶

Saneerausvelkojen määrittämisen kannalta ratkaisevaa on se, milloin velka on syntynyt. YrSanL:ssa ei ole määritelty käsitettä uudesta velasta, mutta se on kuitenkin johdettavissa saneerausvelan käsitteen määritelmästä. Hakemuksen vireilletuloa edeltävään aikaan kohdistuvat maksamattomat saatavat kuuluvat saneerausvelkoihin. Hakemuksen vireilletulon jälkeiseen aikaan kohdistuvat velat ovat uutta velkaa.²¹⁷

4.1.2 Leasingiin perustuvien saatavien määrittäminen ennen ja jälkeen saneerausmenettelyn vireilletuloa

Mikäli rahoitusleasingsopimus jatkuu entisellään saneerausmenettelystä huolimatta, joudutaan pohtimaan saneerausmenettelyn alkamisen jälkeen syntyneitä velvoitteita. Kuten on todettu, rahoitusleasingsaatavat ovat vakuusvelkaa niiltä osin, kun vakuuden arvo riittää kattamaan velan saneerausmenettelyn alkaessa. Rahoitusleasing on luonteeltaan kestovelkasuhde, jossa velallisen on maksettava määräajoin suoritusta. Rahoitusleasingin jatkuvuus herättääkin kysymyksen siitä, käsitelläänkö saneerausmenettelyn jälkeen syntyneitä velvoitteita vakuusvelkana vai uutena velkana.²¹⁸

Yleisimmin rahoitusleasingin kohteen arvo riittää kattamaan maksamattomat vuokrat ennen saneeraushakemuksen vireilletuloa. Näiden vuokrien osalta kyseessä on vakuusvelka, ja siihen ei ole mahdollista puuttua saneerausohjelmassa suoritettavan pääoman ja koron osalta. Rahoitusleasingsopimus luo tehokkaan vakuusoikeuden esineen omistajalle, joten johdonmukaisinta olisi arvioida rahoitusleasingjärjestelyä yhtenä

²¹⁴ HE 182/1992, s.63.

²¹⁵ Tepora 2013, s.128.

²¹⁶ Tepora 2012, s.394-395.

²¹⁷ Tepora 2013, s.183.

²¹⁸ Tepora 2013, s.183-185.

kokonaisuutena saneerausmenettelyn osalta. Oikeuskirjallisuudessa ja lainvalmisteluaineistossa on kuitenkin päädytty erilaiseen kantaan.²¹⁹

Hallituksen esityksessä todetaan, että leasingopimukseen perustuvat velat, jotka kohdistuvat saneerausmenettelyn aloittamisen jälkeiseen aikaan, ovat uutta velkaa.²²⁰ Koskelo myös toteaa, että vakuusvelkana aktualisoituu vain sellaiset maksuerät, jotka ovat suorittamatta ennen saneerausmenettelyn alkamista.²²¹ Hallituksen esityksessä ei tarkenneta, minkälaista leasingopimusta tässä yhteydessä tarkoitetaan. Hallitseva kanta näyttäisi olevan se, että hallituksen esityksessä tarkoitetaan sekä käyttöoikeusleasingiä että rahoitusleasingiä.²²²

Tämän ratkaisumallin etu lienee olevan sen helppous. Ratkaisumalli on kuitenkin epäjohdonmukainen muita velkoja kohtaan, eikä ratkaisumalli toteudu vakuusoikeudellisen systematiikan mukaisesti. Rahoitusleasingvelkoja saisi tämän mallin mukaisesti saatavansa täysimääräisenä. YrSanL 32 §:n mukaan saneeraushakemuksen vireilletulon jälkeen syntyneet uudet velat on maksettava sitä mukaa, kun ne erääntyvät. Näin ollen rahoitusleasingvelkojan saatavat ennen vireilletuloa ovat vakuusvelkaa, jolle turvataan suoritus vuokraesineen vakuusarvoon saakka. Käytännössä vakuusarvo riittää lähes aina kattamaan ennen saneeraushakemusta erääntyneet kuukausivuokrat. Saneeraushakemuksen jälkeiset kuukausivuokrat ovat uutta velkaa, jotka maksetaan erääntyessä. Rahoitusleasingvelkojan saatavien määrään ei tämän ratkaisumallin perusteella voida kovin paljoa vaikuttaa yrityssaneerauksen myötä.²²³

Käyttöoikeusleasing ei ole esinevakuusoikeus. Jos velkojan saatavat perustuvat käyttöoikeusleasingsopimukseen, niin ennen yrityssaneeraushakemuksen vireilletuloa syntyneet maksamattomat kuukausivuokrat ovat tavallista saneerausvelkaa. Näin ollen saneerausmenettelyllä on mahdollista puuttua käyttöoikeusleasingiin perustuvien saatavien pääoman määrään YrSanL 44 §:n mukaisesti. Saneerausmenettelyn alkamisen jälkeen syntyneet kuukausivuokrat ovat uutta velkaa, joka on maksettava sitä mukaa kun saatavat erääntyvät.²²⁴

²¹⁹ Tepora 2013, s.185-186.

²²⁰ HE 182/1992, s.84, ks. myös Koskelo 1994, s.149.

²²¹ Koskelo 1994, s.149.

²²² Tepora 2013, s.187.

²²³ Tepora 2013, s.187.

²²⁴ Tepora 2012, s.397.

4.1.3 Velallisen mahdollisuus irtisanoa leasing sopimus saneerausmenettelyn alettua

YrSanL 27.1 §:ssä on säädetty velallisen mahdollisuudesta irtisanoa vuokra- tai vuokrausluottosopimus noudattaen YrSanL 29 §:n ja 30 §:n säännöksiä. Tällöin irtisanomisaika velallisen aloitteesta on kaksi kuukautta riippumatta sopimuksen kestosta tai siitä, mitä sopimuksessa on sovittu irtisanomisen osalta. Tältä osin leasingvuokralleottaja joutuu melko suuren riskin alaiseksi. Kuten aiemmin on todettu, erityisesti rahoitusleasing sopimus solmitaan yleisten sopimusehtojen mukaisesti pitkälle ajalle, ja velallisella ei ole irtisanomis- tai purkuoikeutta.²²⁵

Saneerausmenettelyn tarkoituksena on tervehdyttää maksuvaikeuksiin joutuneen yrityksen toiminta, ja vuokrasopimuksien irtisanomismahdollisuus on sallittu velalliselle tämän syyn takia. Velallisella on oikeus itsenäisesti irtisanoa sellaisia vuokrasopimuksia, jotka eivät ole yrityksen toiminnan jatkuvuuden kannalta olennaisessa asemassa, mutta joista aiheutuu velalliselle menettelyn aikana mahdollisesti turhaa rasiitusta.²²⁶ Toiminnan kannalta olennaisten sopimuksien irtisanomisesta saneerausmenettelyn alettua päättää selvittäjä (YrSanL 29.2 §). Selvittäjän tehtävähän on valvoa velkojien etua saneerausmenettelyssä, joten vuokralaiselle ei ole varattu täysin vapaata oikeutta irtisanoa sopimuksiaan saneerausmenettelyn alkaessa.

Vuokralleottajan irtisanomisoikeus luo riskin erityisesti rahoitusleasingin rahoittajalle. Rahoitusleasingin avulla hankitaan usein arvokkaita ja hyvinkin spesifiin käyttöön tarkoitettuja laitteita. Tällaisten esineiden jälleenmyyminen voi olla rahoittajalle haastavaa ja aikaa vievää. Käyttöoikeusleasingin osalta irtisanominen ei lähtökohtaisesti ole yhtä suuri riski, sillä vuokraesine palautuisi vuokralleantajalle joka tapauksessa sopimuskauden päätyttyä. Kuten aiemmin mainittiin, käyttöoikeusleasingin kohteet ovat usein vuokrattavissa kolmannelle.

4.1.4 Vahingonkorvaus ennaikaisen irtisanomisen johdosta

Vuokranantaja on vuokralaisen irtisanomisen johdosta oikeutettu irtisanomisajan, eli kahden kuukauden, vuokraan. Tämän lisäksi vuokralaisella on oikeus vaatia korvausta vuokrasopimuksen päättämisen johdosta aiheutuneista välittömistä kustannuksista, sekä kohtuullisen korvauksen muunlaisesta vahingosta, jonka vuokranantaja voi näyttää

²²⁵ Tepora 2013, s.188.

²²⁶ Tuomisto 2010, s.264.

aiheutuneen sopimuksen ennaaikaisesta irtisanomisesta.²²⁷ Nämä edellä mainitut korvaukset ovat YrSanL 27 §:n mukaan tavallista saneerausvelkaa.

Mahdollisen aiheutuneen vahingon todistelu saattaa olla vuokranantajalle paikoitellen haasteellista. Korvauksen määrä ei perustu sopimusehtojen mukaisiin perusteisiin, vaan vahinkoa arvioidaan todellisen aiheutuneen vahingon mukaan.²²⁸ Vahinko, joka leasingsopimuksen ennaaikaisesta irtisanomisesta aiheutuu, riippuu usein siitä, saako vuokralleantaja esineen myytyä tai vuokrattua edelleen, ja millaiseen hintaan. Tällaisten vahinkojen toteennäyttäminen saattaa olla haastavaa ja vaatii usein aikaa.

Korvaukset ennaaikaisen irtisanomisen johdosta ovat saneerausvelkaa. Se tarkoittaa, että vahingonkorvauksen pääoman määrään voidaan saneerausmenettelyssä puuttua. Tämä aiheuttaa velkojalle riskin varsinkin silloin, kun irtisanomisesta aiheutuneet vahingonkorvaukset ovat mittavat.

4.2 Saneerausmenettelyn keinot puuttua leasingvelkojan saataviin

Seuraavaksi käydään tarkemmin läpi keinoja, joilla voidaan saneerausmenettelyssä puuttua velkojen oikeuksiin ja saamisten määrään. Saneerausmenettelyn keinoja ei voi mielivaltaisesti toteuttaa, vaan tästä on erikseen säädetty YrSanL 44 §:ssä. Velkajärjestelyssä ei saa käyttää keinoa, joka rajoittaa velkojan oikeutta enemmän kuin on tarpeellista saneerausohjelman tarkoituksen toteuttamiseksi ja YrSanL:ssä säädettyjen velkojen keskinäistä asemaa koskevien vaatimusten täyttämiseksi.

Kuten aiemmin on kerrottu, se, käsitelläänkö leasingvelkojan saamia vakuusvelkana vai saneerausvelkana, vaikuttaa olennaisesti leasingvelkojan riskipositioon vuokralleottajan saneerausmenettelyssä. Saneerausvelkaan voidaan kohdistaa pääoman leikkauksia saneerausohjelmassa, kun taas pääoman leikkaukset vakuusvelan osalta ei ole mahdollista niiltä osin, kun vakuuden arvo kattaa saamiset. Vakuusvelkojia ei ole haluttu jättää saneerausmenettelyjen ulkopuolelle, sillä menettelyn toimivuuden kannalta on olennaista, että kaikkia velkoja voidaan saneerausmenettelyllä järjestellä.²²⁹

Vakuusvelan järjestelymahdollisuudet koskevat velan maksuaikataulua, suorituksien kohdentamista pääoman lyhennyksiksi ennen luottokustannuksia, velan koron ja muiden luottokustannusten määrää (YrSanL 44.1 §) ja velan maksamista uudella lainalla (YrSanL

²²⁷ Tepora 2013, s.188.

²²⁸ Koskelo 1994, s.200.

²²⁹ HE 182/1992 vp, s. 17.

44.2 §). Nämä mainitut keinot ovat sovellettavissa myös saneerausvelkaan. Lisäksi saneerausvelan osalta voidaan alentaa maksamatta olevan velan määrää (YrSanL 44.1 §).

4.2.1 Maksuaikataulun muutokset

Maksuaikataulun muuttaminen lienee velkojan kannalta lievin saneerausmenettelyn järjestelykeino. Velan maksuaikataulua, eli laina-aikaa, voidaan pidentää. Vakuusvelan osalta on säädetty, että velan on tultava maksetuksi kohtuullisessa ajassa, joka ei saa olla olennaisesti pidempi kuin velan jäljellä oleva luottoaika, tai erääntyneen velan osalta olennaisesti pidempi kuin puolet alkuperäisestä luottoajasta (YrSanL 45 §). Leasingvelkojan osalta saatavat ovat paremmassa asemassa niiltä osin, kun ne katsotaan vakuusvelaksi.

Maksuaikataulun muuttamista arvioitaessa voidaan antaa erityistä merkitystä sille, missä määrin käytetään muita saneerausmenettelyn järjestelykeinoja. Maksuaikataulua voidaan pidentää suhteellisesti sitä enemmän, mitä vähemmän velkaan kohdistetaan muita saneerausmenettelyn keinoja.²³⁰

Maksuaikataulun muutokset sisältävät myös vaihtoehdon maksaa velka pois ennaikaisesti. Poismaksu on tarkoituksenmukaista esimerkiksi silloin, kun velkaa rasittaisi suuret korkokulut. Leasingvelkojan kannalta poismaksu voisi olla vaihtoehto, mutta lopullisen kuittaushinnan määrittäminen saattaa osoittautua haasteelliseksi. Lisäksi leasingvelka on luonteeltaan jatkuva vuokrasuhde. Poismaksu lienee käytettävissä ainoastaan rahoitusleasingvelkojan osalta, jonka velkaa voidaan periaatteessa kohdella kuten vakuudellista lainaa.

4.2.2 Suoritusten kohdentaminen velan ja pääoman kesken

Velan osalta voidaan määrätä niin, että velallisen tekemät maksusuoritukset kohdistetaan ensin pääoman lyhennykseksi ja vasta sen jälkeen koron tai muiden luottokulujen lyhennykseksi (YrSanL 44 §). Velan juoksuaika lyhenee ja korkotulon määrä laskee.²³¹ Vakuusvelan osalta on määrätty erikseen, että lykkäytyville luottokustannuksille tulee määrätä maksettavaksi niiden nykyarvon turvaava korko (YrSanL 45 §).

Velan pääoma on kokonaisuudessaan turvattu, ainoastaan luoton tuotto saattaa laskea. Leasingvelkojalle tämä keino saattaa aiheuttaa vaikeuksia, koska leasingvuokra

²³⁰ Koskelo 1994, s.269.

²³¹ HE 182/1992 vp, s. 88.

on usein määritetty per kuukausi kattamaan kaikki leasing sopimuksesta aiheutuvat kustannukset. Suurta riskiä suorituksen kohdentamisesta ei liene aiheutuvan, sillä leasingvelkojan saatavan pääomaan ei tällä keinolla puututa.

4.2.3 Koron ja muiden luottokustannusten alentaminen

Saneerausmenettelyssä on mahdollista puuttua sopimusehdoissa määriteltyyn koron määrään. Tämä keino on leasing sopimusvelkojan kannalta ankara, sillä koron määrän alentamisella puututaan suoraa velkojan määrittämään tuottoon. Vakuusvelan osalta koron alentamista koskee kaksi rajoitusta. Vakuusvelalle on maksettava vähintään nykyarvoa vastaava korko. Lisäksi alennettaessa luottokustannuksia, on otettava huomioon jäljelle jäävän maksuajan pituus siten, että luottokustannusten alennus on suhteellisesti sitä pienempi, mitä pitempi mainittu aika on (YrSanL 45 §).

Leasingrahoitussopimukset ovat usein sovittu pitkälle aikavälille, joten mikäli sopimuskautta on vielä jäljellä suhteellisen pitkä aika, jää velkojan korotulojen leikkaus saneerauksen takia rajalliseksi. Toinen tilanne on käyttöoikeusleasingin osalta, jolloin velka ei ole vakuusvelkaa, ja edellä mainitut koron leikkausten rajoitukset eivät ole voimassa.

4.2.4 Velan maksaminen uudella lainalla

Velkajärjestelyssä on mahdollista määrätä velan maksu kokonaisuudessaan tai osittain kertasuorituksena tai uudella velalla. Uuden velan mahdollisuus tarjoaa keino järjestää velallisen rahoitusjärjestelyt edullisimmalla tavalla.²³² Käytännössä velallinen voi tämän keino nojalla päästä eroon itselleen kalliimmista rahoitusjärjestelyistä.

Leasing sopimusvelkojan kannalta tällä keinolla ei voida puuttua velan pääoman määrään, vaan velkojan menetys koskee leasing sopimuksen mukaisia korkotuloja saneerausmenettelyn jälkeiseltä sopimuskaudelta. Käytännössä leasing sopimusvelkojalle voi olla tarkoituksenmukaista saada saatavien kuittaus kerralla, mikäli velallisen toimintakelpoisuus saneerauksesta huolimatta vaikuttaa epätodennäköiseltä. Vakuusvelkojalla, eli rahoitusleasingvelkojalla, on joka tapauksessa tehokas panttioikeus saatavilleen, joten suurta riskiä rahoittajan kannalta ei liity velan maksamiseen uudella lainalla.

²³² HE 182/1992 vp, s.88.

4.2.5 Pääoman alentaminen

Kuten edellä on mainittu, saneerausvelkojen osalta voidaan saneerausmenettelyssä alentaa maksamatta olevan velan määrää. Tämä on saneerausmenettelyn ankarin keino. Saneerausmenettelyssä on kuitenkin noudatettava lievimmän mahdollisen keinon periaatetta myös saneerausvelkojen osalta.²³³ Saneerausmenettelyssä velkojia tulee kohdella yhdenvertaisesti (YrSanL 46 §).

Velan määrää voidaan alentaa jo eräänntyneiden, mutta edelleen maksamatta olevien saatavien osalta. Nämä velat voidaan tarvittaessa leikata kokonaisuudessaan. Lisäksi saneerausmenettelyllä voidaan alentaa maksamattoman velan pääomaa.²³⁴ Näin suuret mahdollisuudet puuttua velkojan pääoman määrään ovat luonnollisesti hyvin korkea riski rahoittajan näkökulmasta.

Käyttöoikeusleasingvelkojan saatavat saneerausmenettelyssä ovat tavallista saneerausvelkaa, joten pääoman leikkaukset saneerauksen johdosta ovat riskinä erityisesti käyttöoikeusleasingin vuokralleantajalle. Mikäli vuokralainen on laiminlyönyt ennen saneerausmenettelyn vireille tuloa useamman kuukauden vuokrat, saattaa vuokralleantaja kärsiä varsin tuntevia menetyksiä velallisen saneerauksen johdosta.

4.3 Vuokralleottajan konkurssi

Kuten aiemmin on todettu, konkurssin keskeisin tehtävä on maksukyvyttömän yrityksen liiketoiminnan lopettaminen, sekä jäljellä olevan velallisen varallisuuden jakaminen velkojille.²³⁵ Konkurssiin asetetun velallisen yritystoiminta ei lähtökohtaisesti enää jatku. Vuokralleottajan konkurssi ei itsessään katkaise leasingisopimusta, vaan se eräännyttää vuokralleottajan saatavat (KonkL 3:9). Sopimus voi kuitenkin käytännössä tulla päätökseen velallisen konkurssin yhteydessä. Konkurssipesällä on vetäytymisoikeus velallisen ennen konkurssiaan tekemisten sopimusten täyttämistä. Tätä vastoin velallisen sopimuskumppanilla on myös oikeus pidättäytyä omasta suorituksestaan. Käytännössä seurauksena on sopimuksen purkautuminen.²³⁶

Mikäli velallisen sopimuskumppanilla on esineoikeudellisesti suojattu oikeus suoritukseen, konkurssipesä ei voi vetäytyä sopimuksen täyttämistä ennen

²³³ Koskelo 1994, s.277–278.

²³⁴ HE 182/1992 vp, s.88.

²³⁵ Könkkölä-Linna 2013, s.3–4.

²³⁶ Tuomisto 2010, s.25.

realisointia.²³⁷ Rahoitusleasingvelkojalla on tehokas panttioikeus saatavalleen, joten lähtökohtaisesti konkurssipesä on velvollinen noudattamaan sopimusta, vaikka tästä aiheutuisi pesälle kustannuksia.²³⁸ Näin ollen rahoitusleasingsopimus pysyy lähtökohtaisesti voimassa konkurssiin asettamisesta huolimatta realisaatioon asti. Käytännössä vuokralleantajalla on mahdollisuus purkaa leasingsopimus sopimusrikkomuksen perusteella, mikäli konkurssivelallinen on laiminlyönyt vuokranmaksut konkurssia edeltävältä ajalta.

4.3.1 Konkurssipesän oikeus sijaantuloon

Vuokralleottajan konkurssipesällä on oikeus sijaantuloon KonkL 3:8:n nojalla. Mikäli leasingsopimuksen vuokralleantaja tavoittelee leasingsopimuksen purkua, hänen on vaadittava ilmoitusta sopimukseen sitoutumisesta vuokralleottajan konkurssipesältä. Konkurssipesän tulee ilmoittaa kohtuullisessa ajassa, sitoutuuko se sopimukseen. Käytännössä kohtuullinen aika on varsin lyhyt, sijaantuloilmoitus on annettava enintään viikon sisällä.²³⁹

Jos konkurssipesä sitoutuu leasingsopimukseen, se tarkoittaa, että konkurssipesä vastaa vuokranmaksuista konkurssin alkamisen jälkeiseltä ajalta massavelkana. Sitoutumisen lisäksi konkurssipesän on annettava vakuus sopimuksen täyttämistä. Käytännössä sijaantulo-oikeutta käytetään niissä tilanteissa, kun konkurssiyritys on tarkoitus myydä toimivana kokonaisuutena, ja yrityksen toimintaa jatketaan myyntiin saakka. Näissä tilanteissa on erityisen tärkeää säilyttää liiketoiminnan kannalta tarpeelliset leasingsopimuksella hankitut laitteet ja koneet.²⁴⁰

Sijaantulo ei liene olevan vuokralleottajan kannalta suuri riski. Konkurssipesän on annettava vakuus sopimuksen täyttämistä, joten vuokralleottajan tulevat saamiset ovat vakuusoikeudellisesti turvattu. Erityisesti rahoitusleasingsopimukset on mitoitettu kattamaan kaikki kulut ja tarpeelliset tuotot, joten rahoittajan kannalta sopimuksen jatkaminen konkurssipesän kanssa voi olla kannattavampi ratkaisu kuin purkaa sopimus.

²³⁷ Tuomisto 2010, s.26.

²³⁸ Tuomisto 2010, s.27.

²³⁹ Tepora 2013, s.180-181.

²⁴⁰ Tepora 2013, s.181.

4.3.2 Leasingsopimuksen kohde-esine konkurssipesän varallisuuden realisoinnissa

Velallisen ajautuessa konkurssiin, konkurssipesän varallisuus on realisoitava. Pesänhoitajan tulee huolehtia pesään kuuluvan omaisuuden myynnistä. Velallisen hallussa oleva sivullisen omaisuus ei kuulu konkurssipesän varallisuuteen. Sivullisen omaisuus on luovutettava esineen omistajalle tai tämän määräämälle sellaisin ehdoin, joiden täyttämistä konkurssipesällä on oikeus vaatia (KonkL 5:6). Leasingsopimuksen kohde-esine ei näin ollen kuulu vuokralleottajan konkurssipesään.²⁴¹

Konkurssipesällä ei pääsääntöisesti ole oikeutta realisoida leasingsopimuksen kohteena olevaa esinettä. Poikkeuksia voi aiheutua tilanteessa, jos esineeseen liittyy ainesosa- tai tarpeistosuhde. Näissä tilanteissa esine on liitetty kiinteistöön tai muuhun siten, ettei sitä voi jälkeempään irrottaa pääesineestä.²⁴² Näin voi käydä esimerkiksi silloin, jos leasingsopimuksen kohteena on kokonainen tuotantolinjasto, joka asennetaan kiinteäksi osaksi vuokralleottajan kiinteistöä. Tällöin koko kiinteistön realisointi leasingesineineen voi joutua realisoinnin kohteeksi, mikäli se tuottaa parhaimman jako-osuuden konkurssipesän velkojille.

Leasingvelkojan kannalta esineen liityntä muuhun ainesosa- tai tarpeistosuhteen periaatteiden mukaisesti luo olennaisen riskin. Vuokralleantajalla saattaa olla itsellään paremmat mahdollisuudet saada suurempi tuotto leasingesineestä jälleen vuokraamalla esineen kolmannelle. Mikäli leasingesine realisoidaan konkurssipesän varallisuuden liitännäisenä, vuokralleantaja menettää mahdolliset tulevat vuokratuotot. Leasingvelkoja saa ainoastaan jako-osuutensa konkurssipesästä, joka saattaa olla huonompi kuin tuotot esineen jälleen vuokraamisesta olisi ollut. Oikeuskäytännössä on ilmennyt vaihtelevia tulkintoja siitä, miten helposti ainesosa- tai tarpeistosuhde syntyy leasingsopimuksen kohteen osalta. Oikeuskirjallisuudessa on tultu siihen päätelmään, ettei ainesosa- tai tarpeistosuhdetta synny leasingobjektin osalta niin helposti, kuin esimerkiksi omistuksenpidätysehdolla myydyn kohteen osalta.²⁴³

4.3.3 Rahoitusleasingvelkojan panttioikeudesta konkurssissa

Rahoitusleasingvelkojalla on tehokas panttioikeus saatavalleen. Leasingesine toimii leasingsopimuksen rahoittajan vakuutena. Kuten aiemmin on todettu, panttioikeus tuo

²⁴¹ Tepora 2013, s.180.

²⁴² Tepora 2013, s.192.

²⁴³ Tammi-Salminen 2010, s. 624.

velkojalle etuoikeuden velallisen konkurssissa. Panttioikeuden omaavalla velkojalla on oikeus saada maksu saatavastaan pantti- tai pidätysoikeuden kohteesta ennen muita saatavia (MJL 4 §).

Pesänhoitaja ratkaisee ensimmäisenä velkojien maksunsaantijärjestyksen laatiessaan jakoluetteloehdotusta.²⁴⁴ Velkojan on tehtävä konkurssivalvonta saatavistaan saadakseen jako-osan konkurssipesästä. Konkurssivalvonta koskee sekä panttivelkojaa että tavallista velkojaa. Panttivelkojan on ilmoitettava pesänhoitajalle tiedot saatavastaan ja panttioikeudestaan valvontakirjelmän yhteydessä. Jos panttivelkoja ilmoittaa saatavansa valvontapäivän jälkeen ilman hyväksyttävää syytä, hän joutuu maksamaan jälkivalvonnasta (KonkL 12:9).

Panttivelkojalla on oikeus realisoida panttiomaisuus konkurssista huolimatta.²⁴⁵ Konkurssipesällä on oikeus myydä panttiomaisuutta vain panttivelkojien suostumuksella tai tuomioistuimen myöntämällä luvalla. Lupaa ei voida kuitenkaan antaa toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan panttiomaisuuden myymiselle.²⁴⁶ Tuomioistuimen lupa on lähinnä tarkoitettu tilanteisiin, joissa panttiomaisuus on kannattavaa myydä muun omaisuuden kanssa yhdessä. Käytännössä panttivelkojan etu otetaan pitkälti huomioon. Panttivelkojaa kuullaan, ja myyntilupaa ei myönnetä, mikäli panttivelkoja pystyy osoittamaan, että omaisuudesta saataisiin muulla tavalla parempi myyntitulos.²⁴⁷

Konkurssipesä voi lunastaa pantin itselleen maksamalla panttivelkojalle tämän saatavan mahdollisine kuluineen. Käytännössä panttivelkojan kanssa voidaan sopia niin, että panttivelkojan saatava suoritetaan panttiesineen myynnin yhteydessä saatavasta kauppahinnasta. Panttivelkojan on ilmoitettava pesänhoitajalle, mikäli ryhtyy toimiin pantin realisoinniseksi. Myynnin tapahduttua velkojan on tilitettävä myyntihinta viivytyksettä konkurssipesälle.²⁴⁸

Rahoitusleasingvelkojan kannalta panttivelkaan ei liity kovin suurta riskiä. Tuomioistuin saattaa päättää panttiesineen myynnistä muun omaisuuden kanssa yhdessä, mutta leasingvelkoja säilyttää joka tapauksessa etuoikeuden maksunsaantijärjestyksessä. Kuten todettu, velkojan etu otetaan realisoinnissa hyvin pitkälti huomioon. Rahoitusleasingvelkojan saatavat konkurssissa on melko varmasti taattu. Riskinä on

²⁴⁴ Koulu ym. 2009, s.414.

²⁴⁵ HE 26/2003, s.25.

²⁴⁶ Koulu ym. 2009, s.395.

²⁴⁷ Koulu ym. 2009, s.395–396.

²⁴⁸ Nenonen 2005, s.766.

periaatteessa se, miten hyvä realisointituloksa konkurssipesästä saadaan, ja jääkö konkurssipesästä riittävästi ulosmaksettavaa jako-osuutta.

4.3.4 Vuokralleottajan kansainvälinen konkurssi

Kansainvälinen liiketoiminta on yleistynyt, ja leasing sopimuksia tehdään valtioiden rajojen yli. Kansainvälinen leasingjärjestely tuo mahdollisuuden erityisesti verosuunnittelulle.²⁴⁹ Kansainvälisissä leasing sopimuksissa vieraan maan lainsäädäntö saattaa joissain tilanteissa vaikuttaa paljonkin siihen, millä tavoin leasingvelkojalla on mahdollisuus saada suoritus ulkomaalaisen leasingvelallisen konkurssitilanteessa.

Kuten edellä on todettu, eurooppalaisen konkurssioikeuden tarkoituksena ei ole yhtenäistää eri maiden insolvenssimenettelyjen lainsäädäntöä, vaan tarjota yhtenäiset säännöt toimivallan ja maksukyvyttömyysmenettelyjen aloittamiselle ja koordinoinnille.²⁵⁰ Eurooppalaisessa konkurssissa sovellettava laki valikoituu pääkonkurssin sijainnin mukaan. Käytännössä velallisen konkurssissa sovelletaan sen valtion insolvenssilainsäädäntöä, jonka alueella sijaitsee velallisen pääintressien keskus.²⁵¹ Sekundäärikonkurssin voi aloittaa vain silloin, jos velallisella on toimipaikka kyseisessä valtiossa, ja silloinkin se koskettaa vain sitä velallisen omaisuutta, joka sijaitsee valtion alueella.²⁵²

Maksukyvyttömyysmenettelyasetus kuitenkin vahvasti ohjaa välttämään tarpeettomia sekundäärikonkurssseja. Jos leasingin vuokralleottajan päätoimipaikka on eri valtiossa kuin missä vuokralleottaja sijaitsee, tulee useimmiten vuokralleottajan konkurssissa sovellettavaksi hänen kotimaansa insolvenssilainsäädäntö, kun molemmat osapuolet sijaitsevat Euroopan unionin alueella. Käytännössä tällä voi olla vaikutusta siihen, millä tavoin leasingvelkojan saatavia kohdellaan eri valtioiden paikallisessa konkurssilainsäädännössä. Lähtökohtaisesti Pohjoismaiden välinen konkurssioikeus on yhtenevä, joten mikäli velallinen ja velkoja sijaitsevat pohjoismaisissa valtioissa, velkojan saatavat ovat turvattu lähestulkoon samantyylisten lainsäädäntöjen johdosta.

Autonominen konkurssi voi johtaa epäselviin tilanteisiin sovellettavan lain valinnassa. Suomessa aloitettu autonominen konkurssi on aina territoriaalinen, ja koskettaa vain kotipaikan alueella sijaitsevaa velallisen varallisuutta. Kansallisella

²⁴⁹ Tepora 2013, s.236.

²⁵⁰ Juutilainen 2009, s.108.

²⁵¹ HE 12/2017, s.5.

²⁵² Koulu 2002, s.14-15.

lainsäädännöllä ei voida vaikuttaa ulkomaiseen lainsäädäntöön. Vaikka Suomessa aloitettaisiin autonominen konkurssi, muiden valtioiden ei tarvitse tunnustaa konkurssia. Leasingvelkojan kannalta autonominen konkurssi lienee riskisin tilanne, sillä paikallisella lainsäädännöllä ei voida vaikuttaa toisessa valtiossa sijaitsevan velallisen konkurssimenettelyihin.²⁵³

²⁵³ Koulu 2004b, s.245.

YHTEENVETO

Tutkielmassa on tarkasteltu leasing sopimuksia, velallisen insolvenssia ja vuokralleantajan insolvenssitilanteen aiheuttamia riskejä leasingvelkojalle. Tutkielmassa käsiteltiin ensin leasing sopimuksia ja niiden oikeudellista sääntelyä, sekä eriteltiin vakiintuneet leasing sopimustyytit käyttöoikeusleasing ja rahoitusleasing. Tutkielmassa käsiteltiin vain näitä kahta leasing sopimustyyppiä.

Seuraavaksi tutkielmassa käsiteltiin velallisen insolvenssimenettelyjä. Tutkielmassa käytiin läpi pääpiirteittäin velallisen saneeraus- ja konkurssimenettely. Huomiota kiinnitettiin erityisesti insolvenssimenettelyjen oikeusvaikutuksiin. Lopuksi tutkielmassa esiteltiin vuokralleottajan saneeraus- ja konkurssimenettelystä aiheutuvia riskejä leasingin vuokralleantajalle.

Leasing sopimukset ovat yleistyneet yhtenä liiketoiminnan rahoitusmuotona, ja leasingin suosio on koko ajan kasvussa. Leasing sopimusten oikeudellinen sääntely on kehityssuunnasta huolimatta varsin vähäistä, ja tarve leasing sopimusten osapuolten oikeuksien suojaamiselle on ilmeinen. Tämänhetkinen oikeudellinen ympäristö luo leasing sopimusten osalta paljon tilanteita, jotka ovat tulkinnanvaraisia. Johdonmukainen ratkaisukäytäntö toisi tukea leasing sopimusten oikeudelliseen tulkintaan.

Vuokralleottajan insolvenssitilanteet luovat leasingin vuokralleantajalle monenlaisia riskejä. Leasingvelkojan riskipositioon vaikuttaa olennaisimmin se, ovatko hänen saamisensa turvattu esineoikeudellisin perustein. Yhteenvetona voidaan todeta, että rahoitusleasingvelkoja on lähtökohtaisesti käyttöoikeusleasingvelkojaa paremmassa asemassa vuokralleottajan insolvenssitilanteessa.

Rahoitusleasing perustaa vuokralleantajalle tehokkaan panttioikeuden, joka tuo velkojalle etuoikeutetun aseman vuokralleottajan saneerauksessa, että konkurssissa. Käyttöoikeusleasingvelkojalla on oikeuksia esineen oikeudellisena omistajana, mutta käyttöoikeusleasing ei tuo vuokralleantajalle panttioikeudellista suojaa.

Saneerausmenettelyn järeintä keinoa, saatavien pääoman leikkausta, ei voida soveltaa rahoitusleasingvelkojan saataviin. Rahoitusleasingvelkojan saamiset luetaan saneerausmenettelyssä vakuusvelkoihin, joiden osalta voidaan lähinnä puuttua vain maksuaikatauluun. Käyttöoikeusleasingvelkojan saamiset ovat tavallista saneerausvelkaa, johon voidaan puuttua kaikilla saneerausmenettelyn järjestelykeinoilla.

Rahoitusleasingvelkoja saa velallisen konkurssissa saamisilleen etusijan. Rahoitusvelkojan panttioikeus leasingsopimuksen kohde-esineeseen turvaa vuokralleantajalle etusijan jako-osuuden maksujärjestyksessä. Käyttöoikeusleasingin vuokralleantajan saamiset eivät ole maksujärjestyksessä etuoikeutettuja. Käyttöoikeusleasingvelkoja on lähtökohtaisesti heikommassa asemassa, sillä hänelle maksetaan jako-osa vasta vakuusvelkojen jälkeen. Riskinä on luonnollisesti se, ettei konkurssipesän varat riitä käyttöoikeusleasingvelkojen jako-osuuteen.

LÄHTEET

- Aarnio, Aulis (1989) *Laintulkinnan teoria*. Yleisen oikeustieteen oppikirja, Juva.
- Arnesdotter, Ingrid (1984) *Finansiell leasing*. Ord & Form AB, Uppsala.
- Haaramo, Virpi – Rätty, Virpi (2009) *Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö. IFRS-raportointi*. 3.uud.p. WsoyPro, Helsinki.
- Hakamies, Kaarlo (2011) Maksukyvyttömyydestä ja hyötymistarkoituksesta rikosoikeudellisena ongelmana. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen vuosikirja. Oikeustiede Juridisprudentia.
- Halila, Heikki – Hemmo, Mika (2008) *Sopimustyytit*. 2.uud. p. Talentum, Helsinki.
- Havansi, Erkki (1992) *Suomen konkurssioikeus*. 3.uud.p. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.
- Heiskanen, Jussi (2005) *Käräjäoikeus ja konkurssimenettely*. Defensor Legis N:o 4/2005.
- Helin, Olli (2011) Pantinsaajan asemasta panttivelallisen konkurssissa. Helsinki Law Review 2011/2.
- Hemmo, Mika (2007) *Sopimusoikeus I*. 2. uud. p. Talentum, Helsinki.
- Huhtamäki, Ari (2000) Ulkomaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta Brysselin asetuksen nojalla. Matkalla pohjoiseen – Professori Jyrki Virolaisen juhla- ja muistokirja 26.2.2003 (toim. Risto Haavisto), Rovaniemi 2003, s. 105 – 126.
- Huotari, Antti (2003) *Käyttöleasingsopimuksen rahoittajan sivullissuoja*. Opinnäytetyö. EDILEX, Edita Publishing Oy 2003.

- Hupli, Tuomas (2004) *Täytäntöönpanointressi yrityssaneerauksessa: insolvenssioikeudellinen tutkimus saneerausvelkojan oikeusaseman perusteista*. Väitöskirja. Suomalainen lakimiesyhdistys, Helsinki.
- Husa, Jaakko – Mutanen, Anu – Pohjolainen, Teuvo (2005) *Kirjoitetaan juridiikkaa*. Talentum Media Oy, Helsinki.
- Juutilainen, Teemu (2009) *Omaisuuuden sijainti maksukyvyttömyysasetuksen mukaan – legaalimääritelmät liittymäsääntöinä?* Julkaisussa Kovia aikoja: riitoja ja maksukyvyttömyyttä. Juhlakirja Risto Koulu 60 vuotta. Edita prima Oy, Helsinki.
- Kaarenoja, Ahti – Suontausta, Seppo (2007) *Maksukyvyttömyys ja osakeyhtiön varojenjako*. Defensor Legis N:o 2/2007
- Knuutinen, Reijo (2018) *Rahoitusleasingsopimukset tuloverotuksessa: oikeudellinen muoto vai taloudellinen sisältö?* Defensor Legis N:o 4/2018.
- Kokko, Pekka – Salminen, Jari (2013) *Velkojana konkurssissa*. Edita Publishing, Porvoo.
- Koskelo, Pauline (1994) *Yrityssaneeraus*. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.
- Koulu, Risto (1994) *Yrityssaneerausmenettelyn aloittaminen: tuomioistuimen tutkimusvelvollisuuden määräytyminen saneerauksen aloittamisharkinnassa*. Suomen lakimiesyhdistys, Vammala.
- Koulu, Risto – Niemi-Kiesiläinen, Johanna (1995) *Uudet insolvenssimenettelyt*. Yliopistopaino, Helsinki.
- Koulu, Risto – Niemi-Kiesiläinen, Johanna (1999) *Velkajärjestelyn ja saneerauksen pääpiirteet*. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.
- Koulu, Risto (2001) *Kansainvälisen prosessi- ja insolvenssioikeuden pääpiirteet*. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.

Koulu, Risto (2002) *Lainvalinta eurooppalaisessa konkurssissa*. Kauppakaari Oyj, Helsinki.

Koulu, Risto (2004) *Uusi konkurssilaki*. Wsoy lakitieto, Helsinki.

Koulu, Risto (2004b) *Kansainvälinen konkurssioikeus pääpiirteittäin*. 3. uud. p. WSOY, Vantaa.

Koulu, Risto (2004c) Kannustatko konkurssin hakemiseen? Julkaisussa Prosessioikeudellisia erityiskysymyksiä. Juhlajulkaisu Antti Jokela 26.1.2005. Turun yliopisto, Oikeustieteellinen tiedekunta.

Koulu, Risto (2004d) *Johdatus insolvenssioikeuden perusteisiin*. Hakapaino Oy, Helsinki.

Koulu, Risto (2007) *Uudistettu yrityssaneeraus*. WsoyPro, Helsinki.

Koulu, Risto (2009) *Konkurssioikeus*. 2.uud.p. WsoyPro, Helsinki.

Koulu, Risto – Havansi, Erkki – Korkea-aho, Emilia – Lindfors, Heidi – Niemi, Johanna (2009) *Insolvenssioikeus*. WsoyPro, Helsinki.

Koulu, Risto – Lindfors, Heidi (2010) *Maksukyvyttömyyden oikeudelliset ulottuvuudet*. Forum Iuris, Helsinki.

Koulu, Risto – Lindfors, Heidi (2010b) *Maksukyvyttömyys – Yritys velkojana ja velallisena*. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.

Könkkölä, Mikko – Liukkonen, Iiro (1995) *Konkurssimenettely*. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.

Könkkölä, Mikko – Liukkonen, Iiro (2000) *Konkurssimenettely*. 2.uud. p. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.

Könkkölä, Mikko – Linna, Tuula (2013) *Konkurssioikeus*. Talentum, Helsinki.

Laaka, Jussi (2004) *Konkurssiasiakirjamallit*. Edita Prima Oy, Helsinki.

Lappalainen, Juha (2009) Siviiliprosessin forumsäännökset uudistuvat. Mikä muuttuu, mikä säilyy? Julkaisussa Kovia aikoja: riitoja ja maksukyvyttömyyttä. Juhlakirja Risto Koulu 60 vuotta. Edita prima Oy, Helsinki.

Leppiniemi, Jarmo (2003) *IFRS: Johdon käsikirja*. WSOY, Helsinki.

Linna, Tuula (2004) Ulosotto ja konkurssi – Uudistusten jälkeen erillään ja yhdessä. Julkaisussa: Prosessioikeudellisia erityiskysymyksiä. Juhlajulkaisu Antti Jokela 26.1.2005. Oikeustieteellinen tiedekunta, Turun Yliopisto.

Linna, Tuula (2019) *Prosessioikeuden oppikirja*. 2.uud.p. Alma Talent Oy, Helsinki.

Millqvist, Göran (1987) *Finansiell leasing: om det finansiella leasingavtalets civilrättsliga innebörd och reglering*. Juridiska Föreningen i Lund. Lund 1987.

Mähönen, Jukka (2005) *Kansainväliset tilinpäätösstandardit ja yhtiöoikeus*. Edita Prima Oy, Helsinki.

Nenonen, Matti (2005) Konkurssipesän realisointi. Defensor Legis N:o 4/2005

Nyström, Jan-Åke (1981) *Leasing*. Andra upplagan. Studentlitteratur, Lund.

Omar, Paul (2004) *European insolvency law*. Ashgate Publishing, Aldershot, United Kingdom.

Pinonmaa, Pekka (2000) *Konkurssikäytäntö*. 3.uud.p. Tietosanoma Oy, Helsinki.

Ruohonen, Janne (2012) *Osakeyhtiön voitonjaon maksukykytesti ja vastuu maksukyvyyn säilymisestä*. Väitöskirja. Tampere University Press 2012.

Saarnilehto, Ari (2005) Vastuun rajoitukset riskien hallinnassa ja vakioehdot. Asiantuntija-artikkeli, julkaistu Edilexissä 5.10.2005.

Saarnilehto, Ari (2006) *Vuokraoikeus. Yleiset periaatteet ja erityissääntely*. 2.painos. WSOYpro, Helsinki.

Sandvik, Björn (2010) Puhdas varallisuusvahinko – mikä se on? Puhtaan varallisuusvahingon kahdesta käsitetulkinnasta. Defensor Legis N:o 1/2010.

Savolainen, Markku (2004) *Yrityssaneeraus – oikeustaloustieteellinen näkökulma menettelyvalintaan*. Joensuun Yliopisto.

Smalén, Annika (2014) Konkurssipesän pesänhoitajan itsenäinen päätösvalta lainsäädännössä ja käytännössä. Defensor Legis N:o 2/2014.

Tammi-Salminen, Eva (2003) Sopimus ja kolmas uuden esineoikeuden osa-alueena. Lakimies 1/2003 s. 96–98.

Tammi-Salminen, Eva (2007) Sopimus ja kolmas – velvoite- ja esineoikeutta yhdistävä vai erottava teema? Teoksessa: Sopimus, vastuu, velvoite. Juhlajulkaisu Ari Saarnilehto 1947–21/11–2007.

Tammi-Salminen, Eva (2010) Sopimus- ja sivullissuhteista rahoitusleasingissä. Defensor Legis N:o 5/2010, s. 606-626.

Tepora, Jarno (2009) *Onko irtaimen esineen rahoitusleasing vakiintunut erityisrahoitusmuoto? Da mihi factum dabo tibi ius*. Korkein oikeus 1809-2009 s. 569-600. WSOYpro, Helsinki.

Tepora, Jarno (2012) Leasingin käsittely yrityssaneerauksessa. Teoksessa: Varallisuus, vakuudet ja velkojat. Juhlajulkaisu Jarmo Tuomisto 1952 – 9/6 – 2012, s. 389-406. Turun

oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. A, juhlaulkaisut N:o 24.

- Tepora, Jarno (2013) *Rahoitusmuodot ja vakuudet*. Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.
- Tuomisto, Jarmo (1988) *Omistuksenpidätys ja leasing: varallisuus oikeudellinen tutkimus omistuksenpidätys ehdoista ja leasingsopimuksesta tavaran toimittajan ja rahoittajan vakuuskeinona*. Suomalainen lakimiesyhdistys. Helsinki 1988.
- Tuomisto, Jarmo (2002) *Takaisinsaannista: erityisesti maksun ja vakuuden peräyttämistä konkurssissa*. 2.uud.p. Talentum, Helsinki.
- Tuomisto, Jarmo (2004) Konkursin vaikutuksista velallisen sopimussuhteisiin erityisesti uuden konkurssilain valossa. Julkaisussa: *Prosessioikeudellisia erityiskysymyksiä*. Juhlajulkaisu Antti Jokela 26.1.2005. Oikeustieteellinen tiedekunta, Turun Yliopisto.
- Tuomisto, Jarmo (2010) *Sopimus ja insolvenssi*. CC Lakimiesliiton kustannus, Helsinki.
- Uoti, Sami (2005) Yrityssaneerauksen vaikutus velkojien etuoikeusasemaan ja takaisinsaantiin. Defensor Legis N:o 4/2005, s.878-892.
- Vento, Harri (1994) *Maksukyvyttömyys ja konkurssi rangaistavuuden edellytyksenä. Tutkimus konkurssirikoksista historian ja oikeustieteen yleisten oppien valossa*. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Wilhelmsson, Thomas (2008) *Vakiosopimus ja kohtuuttomat sopimusehdot*. 3.uud.p. Talentum, Helsinki.
- Wuolijoki, Sakari (2008) Leasingsopimus ratkaisun KKO 2008:53 valossa. Lakimies 2008/5 s. 826-832.

VIRALLISLÄHTEET

HE 102/1990

HE 182/1992

HE 26/2003

Neuvoston asetus (EU) 2015/848

Neuvoston asetus (EY) N:o 1346/2000, annettu 29 päivänä toukokuuta 2000, maksukyvyttömyysmenettelyistä

Komission asetus (EY) N:o 1725/2003, annettu 29 päivänä syyskuuta 2003, tiettyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien hyväksymisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o (EY) 1606/2002 mukaisesti

Konkurssiain neuvottelukunnan suositus 14/2005, 19.5.2005, Konkurssin raukeaminen.

KILA 1775/28.3.2006

OIKEUSKÄYTÄNTÖ

KKO 1997:130

KKO 2008:53

